

**UCHWAŁA Nr XXV/189/2020
RADY POWIATU STRZYŻOWSKIEGO
z dnia 30 grudnia 2020 r.**

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu
Strzyżowskiego na lata 2020 - 2027**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 920) oraz art. 19 pkt 1 i art. 112 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876),

Rada Powiatu Strzyżowskiego uchwala, co następuje:

§1. Przyjmuje „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2020 - 2027” stanowiącą załącznik do niniejszej Uchwały.

§2. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Strzyżowskiego, koordynację realizacji Strategii powierza się Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCA
RADY POWIATU

mgr Małgorzata Skalska-Nieroda

***STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
DLA POWIATU STRYŻÓWSKIEGO
NA LATA 2020-2027***

***Uniwersytet Rzeszowski
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Strzyżowie***

Rzeszów – Strzyżów 2020

Szanowni Państwo,

Przekazujemy Państwu dokument Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2020-2027. W pracach nad Strategią zastosowano metodę mieszaną: ekspercko-partycypacyjną oraz wykorzystane zostały klasyczne metody budowy strategii. Wiodącą rolę w jej opracowaniu odgrywał zespół pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego – Instytutu Ekonomii i Finansów w osobach: dr hab. Grzegorz Ślusarz prof. UR – Kierownik zespołu, dr Marek Cierpień-Wolan, dr Jadwiga Pawłowska-Mielech, dr Lidia Kaliszczak we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i przy współudziale przedstawicieli Starostwa Powiatowego w Strzyżowie oraz jednostek organizacyjnych Powiatu Strzyżowskiego: Powiatowego Urzędu Pracy, Domów Pomocy Społecznej, Domów Dziecka, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Zespołu Szkół w Strzyżowie, Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych w Strzyżowie i Frysztaku oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Strzyżowie i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w Czudcu, Frysztaku, Niebylcu i Wiśniowej, a także organizacji pozarządowych: Związku Niewidomych Koło w Strzyżowie i Stowarzyszenia „Tak Życiu” biorących udział w konsultacjach stanowiących formę uspołecznienia prac nad strategią.

W tym miejscu, pragnę podziękować w imieniu Zespołu eksperckiego i własnym przedstawicielom wszystkich, wyżej wymienionych instytucji, za aktywne włączenie się w prace nad Strategią. Szczególną wdzięczność i podziękowanie pragnę wyrazić dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Panu mgr. Marcinowi Gąsiorowi za pomoc w uzyskiwaniu materiałów potrzebnych do opracowania diagnozy oraz za konsultacje merytoryczne dokumentu.

Opracowana Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego nie daje konkretnego, gotowego przepisu na rozwiązanie istniejących problemów.

Jest ona jednak ważnym narzędziem, kompleksowym planem, kierującym działania zmierzające do ich rozwiązania, bądź też do niwelowania niepożądanych zjawisk społecznych lub do zapobiegania im.

Życzymy Państwu skutecznej realizacji założonych celów i tak potrzebnej przy tym współpracy i współdziałania.

Kierownik Zespołu

dr hab. Grzegorz Ślusarz prof. UR

Spis treści

WSTĘP	5
1. PROCEDURA BUDOWY POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	8
1.1. Zasady i metody pracy nad strategią	8
1.2. Uwarunkowania prawne strategii	10
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU STRYŻÓWSKIEGO	14
2.1. Położenie i podział administracyjny	14
2.2. Wybrane charakterystyki powiatu	16
3. POTENCJAŁ SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY	21
3.1. Ludność powiatu	21
3.2. Migracje.....	26
4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I RYNEK PRACY	30
4.1. Podmioty gospodarcze.....	30
4.2. Bezrobocie	36
4.3. Rolnictwo	38
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	44
5.1. Szkolnictwo	44
5.2. Ochrona zdrowia	49
5.3. Pomoc społeczna	51
5.3.1. Ośrodki pomocy społecznej	54
5.3.2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	64
5.4. Powiatowy Urząd Pracy	75
5.5. Organizacje pozarządowe.....	82
6. GŁÓWNE PROBLEMY W POWIECIE – PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	84
7. OCENA REALIZACJI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA POWIATU STRYŻÓWSKIEGO NA LATA 2008-2016	92
7.1. Priorytet 1. Zapobieganie wykluczeniu dzieci i młodzieży poprzez działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne wspierające ich równy start	92
7.2. Priorytet 2. Budowa systemu bezpieczeństwa socjalnego przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu osób, rodzin i grup ludności	94
7.3. Priorytet 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i grup ludności defaworyzowanych na rynku pracy	96

7.4. Priorytet 4. Minimalizowanie skutków niepełnosprawności poprzez działania w zakresie rehabilitacji leczniczej oraz integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych	98
7.5. Priorytet 5. Rozwój służb społecznych, poprawa ich współpracy i koordynacji działań	100
8. ANALIZA SWOT	102
8.1. Mocne i słabe strony powiatu w realizacji polityki społecznej powiatu strzyżowskiego	102
8.2. Szanse i zagrożenia w realizacji polityki społecznej powiatu strzyżowskiego	104
9. PROGRAMOWANIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU	107
9.1. Misja	107
9.2. Obszary, cele strategiczne i strategie działania	107
9.3. Instrumenty finansowe realizacji strategii	120
9.4. Monitoring i ewaluacja	122
ZAKOŃCZENIE	123
Bibliografia	124
Spis tabel	125
Spis rysunków	127

WSTĘP

Rozwój jednostek terytorialnych, regionów, gmin czy powiatów jest złożonym procesem, który jest w coraz większym stopniu determinowany czynnikami zewnętrznymi. Czynniki te dynamizują zachodzące procesy, ale jednocześnie zdecydowanie zwiększają niepewność i ryzyko dla jego uczestników. Konsekwencją tego, w warunkach rynkowych, jest rosnąca konkurencja, zmiany strukturalne zachodzące w przestrzeni na której jest on realizowany determinowane procesami o charakterze globalnym oraz coraz większe dysproporcje w poziomie rozwoju, występujące pomiędzy regionami i mniejszymi jednostkami terytorialnymi. Te dysproporcje są szczególnie odczuwalne w sferze społecznej, choć dotyczą one również sfery ekonomicznej i przestrzennej. Występujące różnicowanie się jednostek terytorialnych w dużej mierze jest efektem niedoskonałości mechanizmów rynku, który preferuje obszary lepiej rozwinięte gospodarczo. Stąd też w procesie rozwoju jednostek terytorialnych, w dążeniu do poprawiania ich spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej (czyli w realizacji ważnego priorytetu jakim jest zrównoważony rozwój) istotne jest stymulowanie tego procesu. Ważnym narzędziem w stymulowaniu procesów rozwojowych, w ograniczaniu występujących nierówności ekonomicznych, które są przyczyną wielu niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych oraz służącym poprawie spójności społecznej, jest polityka społeczna, stanowiąca integralną część polityki społeczno-gospodarczej państwa. Jak zapisano w dokumencie *Powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016* (s. 10) „Polityka społeczna jest sferą działania państwa oraz innych podmiotów publicznych i sił społecznych, które zajmują się kształtowaniem warunków życia oraz stosunków międzyludzkich”. Skuteczność wykorzystania instrumentów polityki społecznej w dużym stopniu uzależniona jest od umiejętności strategicznego podejścia do procesów rozwoju. Wiąże się to z koniecznością postrzegania przez podmiot strategii, jego atutów i słabości, poprzez pryzmat szans i zagrożeń wynikających z dalszego i bliższego otoczenia, z uwzględnieniem dłuższej perspektywy czasu. Podstawowym narzędziem ułatwiającym realizację tego jest strategia postrzegana jako dokument oraz jednocześnie narzędzie skutecznej realizacji zapisanych w niej celów¹. Strategie są szczególnie potrzebne w kreowaniu rozwoju, w rozwiązywaniu problemów jednostek słabszych ekonomicznie, mało atrakcyjnych dla inwestorów z przewagą

¹ G. Ślusarz, 2007, Strategia w rozwoju obszarów wiejskich w woj. podkarpackim, Biuletyn KPZK PAN, z. 234, s. 191.

obszarów wiejskich, peryferyjnie położonych, zagrożonych marginalizacją, dla których uruchomienie bazy rozwojowej opartej na ich wewnętrznych (endogenicznych) zasobach jest szczególnie trudne². Stąd też wynika potrzeba opracowywania strategii przez jednostki samorządowe odpowiedzialne za rozwój, za rozwiązywanie problemów społecznych, za zabezpieczenie zaplecza instytucjonalnego tego rozwoju.

Instytucją polityki społecznej, której zadaniem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych, których nie potrafią pokonać wykorzystując własne siły, możliwości, uprawnienia i zasoby, jest pomoc społeczna. Za organizację tej sfery życia publicznego odpowiedzialne są organy administracji rządowej i samorządowej współpracujące w tym zakresie z organizacjami społecznymi, pozarządowymi, wyznaniowymi i Kościołami.

Celem działania instytucji pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka przez podejmowanie działań mających na celu życiowe usamodzielnienie osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem. Pomocna w tym jest polityka społeczna państwa, która pod wpływem przeobrażeń ekonomiczno-społecznych ulega przekształceniu – od modelu typowo opiekuńczego, z rozbudowanym bezpieczeństwem socjalnym, do modelu wzmacniającego indywidualną aktywność każdej osoby i jej odpowiedzialność za swój los. Najbardziej efektywne są więc działania mające na celu aktywizację, uczące umiejętności rozwiązywania problemów³. Wsparciem w osiągnięciu tego jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z głównych zadań własnych samorządu powiatowego. Jest ona zatem, jak już wspomniano, wymaganym dokumentem, ale równocześnie narzędziem – wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. W ujęciu najbardziej ogólnym oznacza to wyznaczanie celów polityki społecznej powiatu oraz sposób ich osiągnięcia poprzez sterowanie (stymulowanie, zarządzanie) procesem rozwoju i integracji. W pracach nad aktualizacją powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych dokonano oceny Strategii realizowanej w latach 2008–2016 oraz wykorzystano doświadczenia z niej wynikające dla

² Ślusarz G., Pukała R., 2014, *Strategie w rozwoju obszarów cennych przyrodniczo*, [w:] *Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Słowacji*, (red.) B. Grzebyk A. Walenia, Uniwersytet Rzeszowski, Wydawnictwo FOSZE, Rzeszów, s.41.

³ Powiatowa Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego ma lata 2008-2016, s.10

wypracowania rozwiązań skutecznych w dążeniu do wspierania osób i rodzin narażonych na ryzyko wykluczenia społecznego oraz do przygotowania zestawu działań mających przyczynić się do integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Cele integracji powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej, zmierzających do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym.

Strategia jest instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w teraźniejszości, jak i w odległej perspektywie. Ramy realizacji polityki społecznej powiatu określają cele strategiczne i projektowane działania. Jej realizacja odbywa się w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Proces ciągłych zmian, charakterystyczny dla istoty rozwoju, jest jak najbardziej pożądanym. Odzwierciedla on dążenia, aspiracje i aktywności społeczności lokalnej. Może jednak wpływać na zasadniczą zmianę uwarunkowań realizacji określonych celów i zadań, a tym samym na konieczność wprowadzania w niej określonych modyfikacji. Stąd też Strategia musi charakteryzować się pewną elastycznością znajdującą odzwierciedlenie we wprowadzaniu nowych, ważnych zadań wyrażanych w przyjmowanych planach i programach.

1. PROCEDURA BUDOWY POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1.1. Zasady i metody pracy nad strategią

Rozwój społeczno-gospodarczy, jak i planowanie, w tym strategiczne są procesami ciągłymi. W związku z tym w pracy nad aktualizacją Powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych również zachowano ciągłość w postępowaniu i wykorzystano zasadnicze założenia przyjęte przy opracowywaniu Powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016. Zatem przy jej tworzeniu kierowano się przyjętymi w niej wymogami Unii Europejskiej i zasadą uspołeczniania procesu planowania strategicznego. Wymogi te w praktyce wiążą się z zastosowaniem w procesie planowania co najmniej dwóch z czterech, niżej wymienionych zasad:

- programowanie – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,
- subsydiarność – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli upoważnienie (na mocy stosownych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,
- partnerstwo – obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej,
- koncentracja – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie zasobów i środków na te działania, w obszarach których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne⁴.

Stąd też w pracach nad aktualizacją Strategii zastosowano metodę mieszaną: ekspercko-partycypacyjną oraz wykorzystane zostały klasyczne metody budowy strategii. Wiodącą rolę w jej opracowaniu odgrywał zespół pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego – Instytutu Ekonomii i Finansów we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i przy współudziale przedstawicieli Starostwa Powiatowego w Strzyżowie i jednostek organizacyjnych Powiatu Strzyżowskiego: Powiatowego Urzędu Pracy, Domów Pomocy Społecznej, Domów Dziecka, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Zespołu Szkół w

⁴ Powiatowa Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016, s.11.

Strzyżowie, Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych w Strzyżowie i Frysztaku oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Strzyżowie i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w Czudcu, Frysztaku, Niebylcu i Wiśniowej, a także organizacji pozarządowych: Związku Niewidomych Koło w Strzyżowie i Stowarzyszenia „Tak Życiu” biorących udział w konsultacjach stanowiących formę uspołecznienia prac nad strategią.

W aktualizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych powiatu strzyżowskiego wyróżnić można trzy zasadnicze części:

- część wprowadzającą - obejmującą uzasadnienie ważności i potrzeby opracowania strategii oraz omówienie procedury jej budowy – zasady, uwarunkowania prawne i metody pracy nad nią;
- część diagnostyczną - obejmującą ogólną charakterystykę powiatu strzyżowskiego, potencjał społeczno-demograficzny, potencjał gospodarczy i rynek pracy, infrastrukturę społeczną, ocenę realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 oraz analizę strategiczną SWOT;
- część projektową zawierającą misję, cele strategiczne i strategie działania w przyjętych obszarach strategicznych (priorytetowych), instrumenty finansowe realizacji strategii oraz monitoring i ewaluację.

Bardzo istotną częścią diagnozy była ocena realizacji dotychczas realizowanej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016. Jej podstawą była analiza realizacji celów strategicznych i kierunków działań w niej założonych. Ocena ta opierała się na materiałach zebranych w ramach konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród wymienionych wyżej przedstawicieli instytucji współuczestniczących w pracach nad Strategią. Narzędziem tej oceny w przeprowadzonych konsultacjach był kwestionariusz ankiety ewaluacyjnej obejmujący obszary strategiczne i przypisane im cele strategiczne.

W punktowej ocenie dotychczasowych celów programowych przyjętych w Strategii były uwzględnione trzy aspekty:

1. Trafności - T (czy cele zostały sformułowane trafnie, czy odpowiadały na istniejące potrzeby). Skala od 0 - nietrafny do 3 - w pełni trafny;

2. Skuteczności - S (czy cele zostały osiągnięte, w jakim stopniu). Skala od 0 - nie zrealizowany do 3 - w pełni zrealizowany;

3. Aktualności - A (czy cele są aktualne dziś, czy mogą stać się celami do 2027 roku). Skala od 0 - nieaktualny do 3 - aktualny.

Uzyskane, skalowane odpowiedzi pozwoliły obliczyć wskaźniki średnie dające możliwość wyceny stopnia realizacji obecnej strategii w badanych obszarach. Jest to istotne i pomocne w kontekście aktualizacji i wyznaczania nowych celów i działań związanych z nową Strategią.

W ramach konsultacji społecznych zostały zidentyfikowane również główne problemy. Podsumowaniem prac diagnostycznych była analiza strategiczna SWOT. Diagnoza stanu stanowiła podstawę do przystąpienia do kolejnego etapu prac tj. programowania, tzn. określenia misji oraz wyznaczenia celów strategicznych i operacyjnych w przyjętych obszarach strategicznych oraz określenia zadań (działań) prowadzących do ich realizacji.

1.2.Uwarunkowania prawne strategii

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Strzyżowskiego wynika z art. 19 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876), który w ramach zadań własnych powiatu przewiduje „opracowanie i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”. Z zapisów ustawy wynika, że Strategia powinna zawierać w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych, kierunków niezbędnych działań prowadzących do realizacji założonych celów strategicznych oraz jej ramy finansowe, a także wskaźników realizacji działań.

W pracy nad strategią oparto się na dokumentach strategicznych i aktach prawnych dających podstawy do różnych działań w sferze pomocowej. Do najważniejszych aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876), określająca warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej, zadania i rodzaje świadczeń oraz zasady i tryb ich udzielania.

- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176 z dnia 9 stycznia 2020 r.) stwarzająca osobom i grupom podlegającym wykluczeniu społecznemu nie posiadającym własnych dochodów szansę na powrót do uczestnictwa w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym poprzez możliwość uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej i zatrudnienia wspieranego;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685 z dnia 26 marca 2020r.) - regulująca prawa osób z zaburzeniami psychicznymi i działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego uznając, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 426 z późn zm z dnia 13 lutego 2020 r.) - regulująca status prawny osób niepełnosprawnych, ich prawa i uprawnienia, wskazująca jednocześnie zespół działań organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z dnia 18 października 2019 r., Dz. U. z 2020r. poz. 1492 z dnia 14 lutego 2020 r.) – nakładająca na organy administracji rządowej i samorząd terytorialny obowiązek podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania napojów alkoholowych na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2019 r. poz. 852 z dnia 4 kwietnia 2019 r.), wskazująca na potrzebę rehabilitacji i readaptacji osób dotkniętych narkomanią;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057 z dnia 29 maja 2020 r.) – regulująca zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe i korzystania z tej

- działalności przez organy administracji publicznej w celu wykonywania zadań publicznych oraz warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy;
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1409 z dnia 16 lipca 2020 r.) - określająca zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej;
 - Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z dnia 9 stycznia 2020 r.) – reguluje działania zmierzające do ochrony rodziny przed krzywdzeniem, przyznając formy pomocy rodzinie lub osobie krzywdzonej oraz określa działania wobec osób stosujących przemoc;
 - Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm. z dnia 26 marca 2020 r.) - określająca zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji, a także warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów;
 - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z dnia 16 kwietnia 2020 r.), określająca zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków, a także zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz zadania w zakresie postępowania adopcyjnego;
 - Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407 z dnia 22 listopada 2019 r.) – wskazująca warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2020-2027 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich m.in.:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,

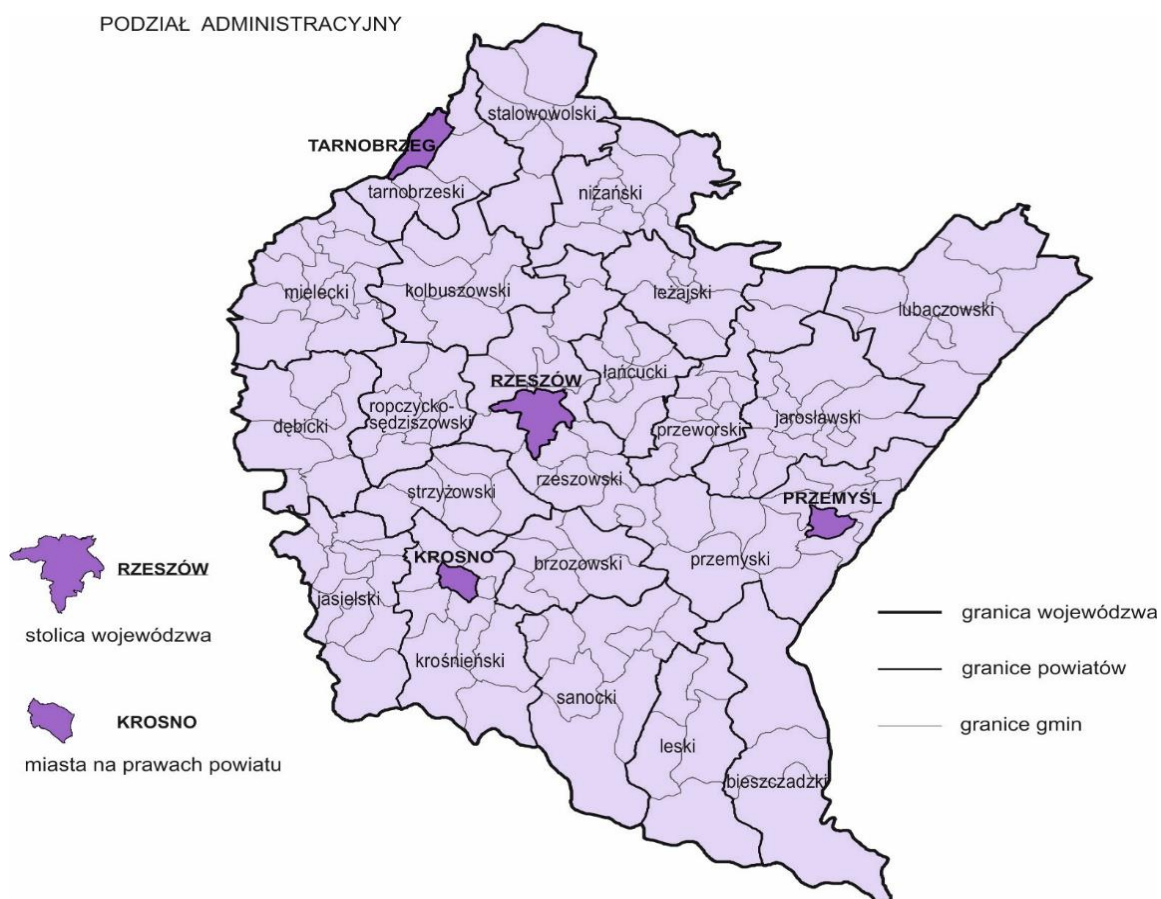
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023 Załącznik do Uchwały Nr XVI/279/15 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 30 listopada 2015 r.
- Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020, Uchwała Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 sierpnia 2013 r. oraz Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030, Uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r.
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), Rzeszów 2015.
- Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017 – 2025.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU STRYŻÓWSKIEGO

2.1. Położenie i podział administracyjny

Powiat stryżowski utworzony został w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej wprowadzającej trójszczeblowy podział administracyjny. Jest on jednym z 21 powiatów ziemskich województwa podkarpackiego. Jego siedzibą - stolicą jest miasto Strzyżów, które pełni rolę centrum administracyjno-gospodarczego i kulturalno-oświatowego powiatu. Powiat stryżowski usytuowany jest w środkowo-zachodniej części województwa podkarpackiego. Graniczy on aż z sześcioma powiatami, a mianowicie: brzozowskim, rzeszowskim, ropczycko-sędziszowskim, dębickim, jasielskim i krośnieńskim (rys.1).

Rysunek 1. Położenie powiatu stryżowskiego na tle regionu

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

To sąsiedztwo, a zwłaszcza z powiatami, w których zlokalizowane są Krosno (stolica dawnego województwa krośnieńskiego) oraz Rzeszów obecna stolica regionu (i dawnego województwa rzeszowskiego), stanowiąca jego centralny ośrodek rozwoju, nie są obojętne nie tylko dla

rozwoju powiatu, ale także dla pomnażania jego problemów, które są ubocznym efektem oddziaływania ośrodków centralnych mających określoną siłę oddziaływani, przyciągania. Analizowany powiat zajmuje powierzchnię 503,5 km² co stanowi ok. 2,8 % powierzchni ogólnej województwa podkarpackiego. W jego skład wchodzi pięć gmin, a mianowicie: cztery gminy wiejskie - Czudec, Frysztak, Niebylec i Wiśniowa oraz jedna gmina miejsko-wiejska Strzyżów. W tym jest tylko jedno miasto, 59 miejscowości i 60 sołectw. Powierzchnia miasta Strzyżów decyduje o udziale obszarów miejskich w powierzchni powiatu, które stanowią tu zaledwie 2,7 % powierzchni ogólnej powiatu. Poszczególne gminy są zróżnicowane obszarowo. Największą powierzchnię zajmuje miejsko-wiejska gmina Strzyżów – prawie 28%, nieco ponad 20% zajmuje gmina Niebylec, a pozostałe są powierzchniowo dosyć zbliżone do siebie (tab. 1).

Tabela 1. Struktura powierzchniowa powiatu stryżowskiego

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Struktura w %
Powiat stryżowski	503,5	100.0
Gmina Czudec	84,8	16,8
Gmina Frysztak	90,6	18,0
Gmina Niebylec	104,4	20,7
Gmina Strzyżów	140,3	27,9
Gmina Wiśniowa	83,4	16,6
W tym: - obszary miejskie	13,9	2,7
- obszary wiejskie	489.6	97,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US

Większa część powierzchni powiatu zlokalizowana jest w obrębie Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego (dokładniej jest to pogranicze dwóch mezoregionów fizyczno-geograficznych, a mianowicie Pogórza Strzyżowskiego i Pogórza Dynowskiego rozdzielonych Doliną Wisłoka), a więc na obszarze, którego powierzchnia jest mocno pofałdowana, co nie jest obojętne dla jego rozwoju społeczno-gospodarczego. Z jednej strony możemy dostrzegać walory przyrodnicze oraz krajobrazowe i atuty rozwojowe z tego wynikające. O skali wartości przyrodniczej tego terenu świadczy fakt, że 46% powierzchni powiatu stryżowskiego, tj.

23433 ha to obszary cenne przyrodniczo. Obszary o najwyższych wartościach krajobrazowych i ekologicznych objęte ochroną prawną i są to: Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy, Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu oraz położony w granicach gminy Niebylec, rezerwaty przyrody: Góra Chełm i Herby na pograniczu gmin Frysztak i Wiśniowa oraz Wielki Las w gminie Czudec, a także włączone do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 obszary – „Klonówka” (Góra Chełm oraz fragment pasma Klonowej Góry) i „Wisłok Środkowy z Dopływami”⁵). Z drugiej zaś, należy dostrzegać wiele ograniczeń, zagrożeń i problemów wynikających z występowania obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody (ograniczenia zarówno dla rolniczego wykorzystania terenu, jak i dla inwestycji) oraz występującego, zróżnicowanego ukształtowania terenu (jego falistości). W odniesieniu do tego ostatniego to przede wszystkim wyższe koszty budowy i utrzymania infrastruktury technicznej, utrudnienia w produkcji rolniczej, czy występujące na tym terenie usuwiska.

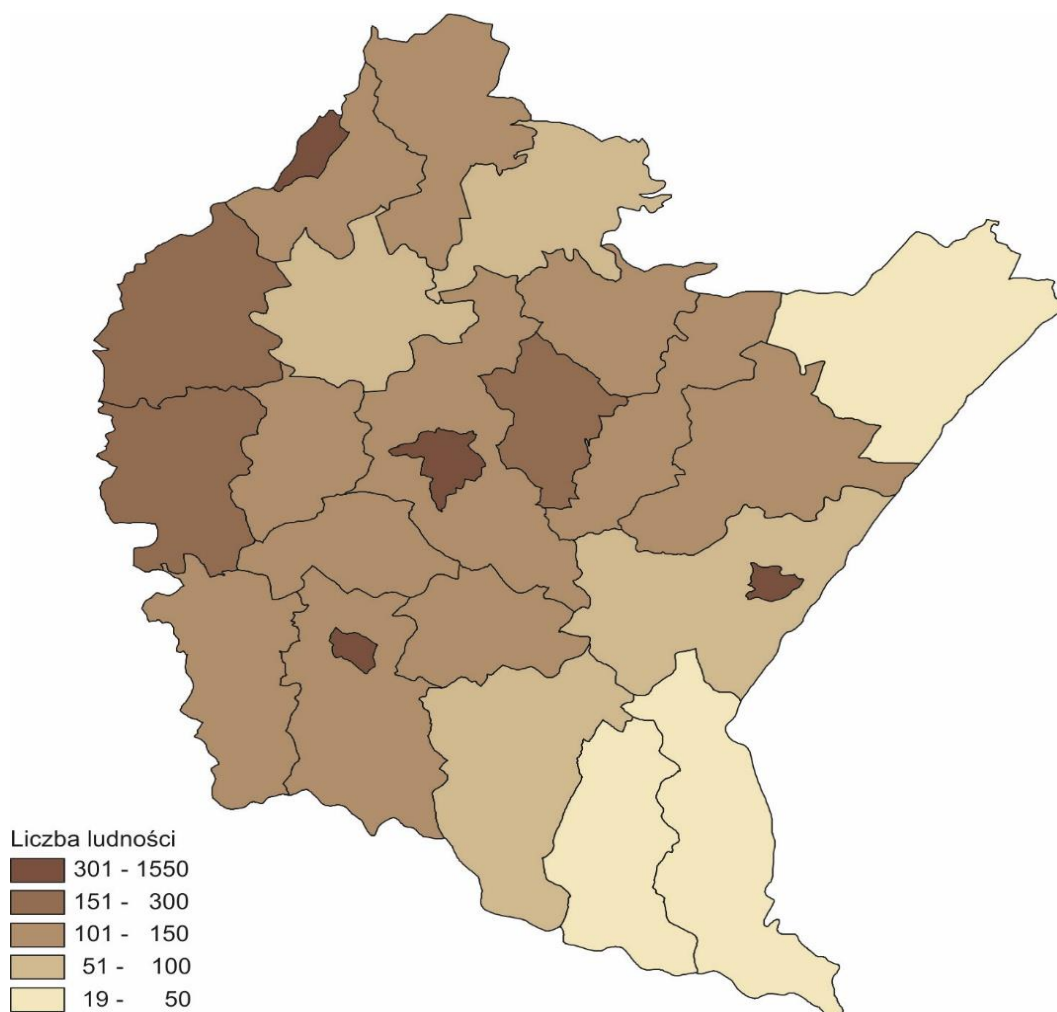
2.2. Wybrane charakterystyki powiatu

Powiat Strzyżowski w 2019 roku zamieszkiwało 61386 osób, co stanowiło 2,9 % ogółu ludności Podkarpacia, a więc udział ten jest zbliżony do udziału powiatu w ogólnej powierzchni regionu. Gęstość zaludnienia wynosiła 122 osoby na 1 km². Pod tym względem powiat zaliczany jest do przeważającej w regionie Podkarpacia grupy powiatów o średniej gęstości zaludnienia mieszczącej się w przedziale od 101 do 150 osób na 1 km² (rys. 2).

Podkreślić należy przy tym, że ta gęstość jest przestrzennie zróżnicowana. Najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia w powiecie charakteryzuje się gmina Strzyżów 148 osób/km². Wyższy wskaźnik od średniej powiatowej ma jeszcze gmina Czudec 140 osób/km². Pozostałe gminy charakteryzują się znacznie niższymi od średniej powiatowej wskaźnikami, przy tym zdecydowanie od wszystkich odbiega gmina Wiśniowa, w której na km² przypada tylko 97 osób.

⁵ Charakterystyka powiatu strzyżowskiego, <https://www.strzyzowski.pl/ogolna-charakterystyka-powiatu-strzyzowskiego>

Rysunek 2. Ludność – gęstość zaludnienia na km²

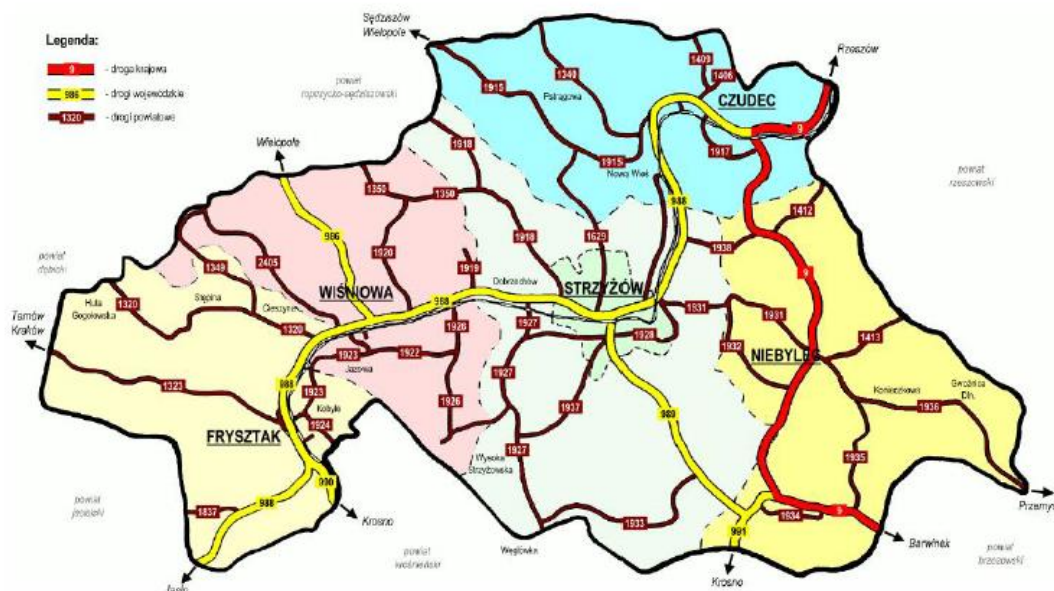

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego, atrakcyjności lokalizacji działalności gospodarczej i atrakcyjności miejsca zamieszkania istotną rolę odgrywa dostępność komunikacyjna związana przede wszystkim z infrastrukturą drogową i kolejową. Tu trzeba podkreślić, że stanowi ona o pewnej słabości powiatu. Wprawdzie jego walorem jest to, że przez jego teren przechodzi linia kolejowa, która jednak nie rekompensuje słabości wynikającej z posiadanej sieci drogowej. Główną sieć drogową powiatu tworzą drogi wojewódzkie: dłuższe fragmenty dróg o numerach 988 (Rzeszów – Jasło) i 989 (Rzeszów – Krosno), krótsze fragmenty dróg o numerach 990, 991 i 986 oraz drogi powiatowe. Przez wschodnie krańce powiatu – gminy Czudec i Niebylec przebiega krótki fragment drogi krajowej nr 9 (rys. 3).

Tak rozwinięta infrastruktura drogowa ogranicza dostępność komunikacyjną i niewątpliwie nie wpływa pozytywnie na atrakcyjność powiatu dla potencjalnych inwestorów.

Rysunek 3. Główna sieć drogowa powiatu strzyżowskiego

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg w Strzyżowie.

Biorąc dodatkowo pod uwagę duże natężenie ruchu występujące na drogach wojewódzkich powiatu i nie zawsze najlepszy stan techniczny dużej części dróg można stwierdzić, że infrastruktura drogowa stanowi barierę dla jego dynamicznego rozwoju gospodarczego i pośrednio może mieć wpływ na występowanie problemów społecznych. Syntetycznym odzwierciedleniem ogólnej charakterystyki powiatu strzyżowskiego istotnej z punktu widzenia diagnozy jego sytuacji społecznej jest zestawienie wybranych wskaźników ukazujących powiat na tle innych powiatów regionu Podkarpacia, które zostało zaprezentowanych w tabeli 2. Nie wchodząc w ich szczegółowe omówienie, które będzie przedmiotem analizy w dalszej części diagnozy, warto tu zwrócić uwagę na wskaźniki, które obrazują pewne zagrożenia, czy też problemy występujące w powiecie. Zwraca uwagę przede wszystkim wysoki wskaźnik osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym (60,5) i pocieszeniem nie może tu być to, że ogólnie ten wskaźnik jest wysoki na Podkarpaciu, bowiem potwierdza on pewną prawidłowość występującą w regionach słabiej rozwiniętych gospodarczo o niskim stopniu urbanizacji.

Tabela 2. Wybrane wskaźniki charakteryzujące powiat strzyżowski na tle Podkarpacia

Powiaty	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	saldo migracji ogółem na 1000 ludności	zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto	Stopa bezrobocia rejestrowanego	lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	Spółki handlowe - akcyjne z udziałem kapitału zagranicznego	nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca
	2019	2019	2019	2019	2019	2018	2018	2018	2018
bieszczadzki	58,2	-4,77	10,6	4 270,42	13,5	12,3	79	0	1 560
brzozowski	62,9	-3,70	7,5	3 915,60	15,0	29,4	50	1	1 145
dębicki	61,9	-3,41	3,5	4 304,06	4,5	13,5	56	2	3 840
jarosławski	62,1	-3,72	1,8	4 245,21	9,8	17,5	55	1	2 130
jasielski	60,6	-3,49	5,9	4 117,45	9,3	15,8	58	0	1 981
kolbuszowski	56,7	-2,60	1,7	3 924,85	7,5	11,0	50	1	1 604
krośnieński	64,0	-2,03	3,6	3 790,78	5,1	9,3	57	0	1 114
leżajski	61,0	-3,61	3,1	4 150,73	12,5	17,4	51	0	2 156
lubaczowski	59,9	-5,56	2,0	3 842,69	8,3	13,8	48	0	850
łańcucki	65,9	0,00	6,5	3 896,00	9,6	16,8	61	4	2 958
mielecki	63,5	-1,72	3,5	4 532,27	4,3	15,3	63	3	8 861
niżański	56,3	-2,85	3,2	3 793,53	15,7	12,3	53	0	901
przemyski	57,5	-2,86	1,5	3 784,27	12,5	4,7	47	0	3 310
przeworski	62,0	-2,22	2,6	3 936,52	11,7	15,0	48	2	1 896
ropczycko-sędziszowski	62,7	-0,73	7,2	4 216,57	10,2	9,1	58	0	3 949
rzeszowski	61,8	5,91	4,3	4 304,89	7,8	5,0	61	1	5 534
sanocki	63,8	-4,09	5,5	4 160,41	6,5	16,9	56	1	3 837
stalowowolski	65,0	-4,18	6,0	4 611,67	4,7	20,4	63	0	6 283
strzyżowski	60,5	-2,72	4,9	3 686,34	13,0	10,4	55	0	1 234
tarnobrzeski	60,4	-3,31	4,3	4 329,59	6,3	12,4	51	0	4 508
leski	61,2	-2,56	0,0	4 450,43	15,8	20,3	96	0	1 009

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Powiat w 2019 roku charakteryzował się jedną z najwyższych stóp bezrobocia rejestrowanego w regionie (13,0 %). Równocześnie charakteryzował się stosunkowo niskim wskaźnikiem podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (55) oraz jednymi z najniższych nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca (1234 zł). Jeżeli do tego dodamy jeszcze najniższe w regionie, w 2019 roku, przeciętne wynagrodzenie brutto (3629,6 zł), to otrzymamy częściowe wyjaśnienie utrzymującego się ujemnego wskaźnika salda migracji.

Istotne znaczenie z punktu widzenia jakości życia i w kontekście zaspokajania potrzeb związanych z opieką zdrowotną mieszkańców powiatu ma również dostęp do opieki lekarskiej w powiecie, który pośrednio obrazuje wskaźnik liczby lekarzy wg. podstawowego miejsca pracy na 10 tys. mieszkańców. Biorąc pod uwagę sytuację demograficzną związaną z rosnącym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze wiekowej ludności powiatu, należy spodziewać się większego zapotrzebowania na opiekę lekarską. Obecnie wskaźnik nasycenia lekarzami pracującymi w powiecie, w podstawowym miejscu pracy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wynosi 10,4. Jeżeli w zaprezentowanym w tabeli 2 zestawieniu pominiemy powiaty bezpośrednio przylegające do dużych miast w regionie, to w powiecie strzyżowskim mamy jeden z najniższych tych wskaźników w regionie.

3. POTENCJAŁ SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY

3.1. Ludność powiatu

Rozwój każdej jednostki terytorialnej determinowany jest rozwojem gospodarczym, którego ważną składową jest tworzenie nowych miejsc pracy. Jednak w procesach gospodarowania, a więc i rozwoju, kluczową rolę odgrywa czynnik ludzki. Człowiek występuje w tych procesach w podwójnej roli: jako cel działań rozwojowych, gdyż poprawa warunków jego bytu stanowi podstawowy i nadrzędny cel wszystkich działań rozwojowych i jako środek do realizacji wyznaczonych celów. Zatem twórca i realizator działań jest równocześnie odbiorcą ich efektów⁶. Realizacja tych celów jest w dużym stopniu determinowana specyfiką każdej jednostki terytorialnej, jej potencjałem wewnętrznym (endogenicznym), który w konfrontacji z konkurencyjnym otoczeniem zewnętrznym sprzyja, bądź też ogranicza możliwości rozwojowe i w istotny sposób wpływa na procesy demograficzne zachodzące w obrębie danej jednostki terytorialnej. Na rozwój społeczno-gospodarczy ma wpływ zarówno liczba ludności, jej struktura wiekowa, wykształcenie jak i przestrzenne rozmieszczenie.

W powiecie strzyżowskim w 2019 roku mieszkało 61386 osób. Analizując przestrzenne zróżnicowanie ludności powiatu w 2018 roku (tab. 3) należy stwierdzić, że największa koncentracja ludności występuje w gminie Strzyżów, w której zamieszkuje ponad 33% ogółu ludności powiatu. Na drugim miejscu jest gmina Czudec – ponad 19%, a na trzecim gmina Frysztak, w której zamieszkuje prawie połowę mniej ludności niż w gminie Strzyżów, bo 16,9% ogółu ludności powiatu.

W porównaniu do roku 2006, czyli początkowego okresu analizy struktura rozmieszczenia ludności nie uległa istotnym zmianom (zmiany te mieściły się w granicach 0,7 p.p i nie wpływały na zmiany kolejności gmin w tej strukturze). Zdecydowana większość ludności, bo ponad 85% zamieszkuje obszary wiejskie powiatu, co jest oczywistym efektem występowania w powiecie tylko jednego, stosunkowo niewielkiego miasta jakim jest Strzyżów.

⁶ G. Ślusarz, 2017, Podkarpacie wobec wyzwań demograficznych, TOM I, [w:] Sytuacja demograficzna Podkarpacia jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, red. J. Hrynkiewicz, A. Potrykowska. Rządowa Rada Ludności, Warszawa. s. 26.

Tabela 3. Struktura i rozmieszczenie ludności w powiecie strzyżowskim w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	Liczba ludności 2014 r.	Struktura w % 2014 r	Liczba ludności 2018 r.	Struktura w % 2018 r	Dynamika 2014-2018 2014=100%
Powiat	61905	100,0	61558	100,0	99,4
g. Czudec	11523	18,6	11830	19,2	102,7
g. Frysztak	10666	17,2	10409	16,9	97,6
g. Niebylec	10621	17,1	10532	17,1	99,2
g. Strzyżów	20605	33,3	20739	33,7	100,6
g. Wiśniowa	8490	13,7	8048	13,1	94,8
obszary miejskie	8653	13,9	8902	14,5	102,9
Obszary wiejskie	53352	86,1	52656	85,5	98,7

Zródło: obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego wielkość ośrodka miejskiego decyduje o jego sile oddziaływania i przyciągania, a więc decyduje o jego roli w kształtowaniu tego rozwoju, jego dynamiki i konkurencyjności danej jednostki. W tym względzie wielkość miasta Strzyżowa (mierzona liczbą ludności) nie jest jego atutem. Analiza dynamiki ludności w latach 2014-2018 wskazuje, że w tym okresie zmniejszyła się ogólna liczba ludności powiatu (jest to wprawdzie spadek niewielki, ale następujący jednak w bardzo krótkim okresie). Przy tym sytuacja w powiecie jest zróżnicowana. W dwóch gminach: Czudec i Strzyżów nastąpił wzrost liczby ludności (w tej ostatniej wzrost jest efektem wzrostu liczby ludności miasta Strzyżów – udział ludności miejskiej w powiecie wzrósł z 13,9 do 14,5% - tabela 3), zaś w trzech pozostałych nastąpił spadek. Największy spadek ponad 5% odnotowano w gminie Wiśniowa.

Właściwa, strategiczna ocena zachodzących procesów demograficznych wymaga uwzględnienia dłuższej perspektywy czasowej oraz powinna obejmować prognozy potencjalnych zmian. Zachodzące zmiany mogą stanowić istotne wyzwanie dla polityki społecznej. Stąd też, w tabeli 4 zaprezentowano liczbę i strukturę ludności powiatu w perspektywie do 2050 roku.

Prognoza ludności obliczona przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie do roku 2050 (tab. 4) wskazuje na dosyć istotne i niebezpieczne zmiany w demografii powiatu, jakie mogą nastąpić, przy utrzymaniu się obecnych trendów.

Tabela 4. Ludność powiatu według grup ludności w roku 2000, 2010, 2020, 2030, 2040 i 2050 (prognoza, struktura i dynamika)

Rok	ogółem	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
		Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%
2000*	61803	17079	27,6	34830	56,4	9894	16,0
2010*	62415	13112	21,0	38966	62,4	10337	16,6
2019*	61386	11112	18,1	38235	62,3	12039	19,6
2020	61059	10775	17,6	39379	64,5	10905	17,9
2030	58976	9129	15,5	37553	63,7	12294	20,8
2040	55947	7761	13,9	34854	62,3	13332	23,8
2050	52115	6729	12,9	29561	56,7	15825	30,4
Dynamika r.2000=100%	84,3	39,4	-	84,9	-	159,9	-

Źródło: opracowanie Urząd Statystyczny w Rzeszowie. *Dane rzeczywiste. Prognoza ludności opracowana w 2014 roku na lata 2014-2050. Wiek przedprodukcyjny - 0 do 17 lat, wiek produkcyjny - od 18 lat do wieku emerytalnego, wiek mobilny - od 18 do 44 lat, wiek niemobilny - od 45 lat do wieku emerytalnego, wiek poprodukcyjny - powyżej wieku emerytalnego. Wiek emerytalny dla roku 2015 mężczyźni 65,75, kobiety 60,75, dla roku 2020 mężczyźni 67, kobiety 62, dla roku 2025 mężczyźni 67, kobiety 63,25, dla roku 2030 mężczyźni 67, kobiety 64,5, dla roku 2035 mężczyźni 67, kobiety 65,75, od roku 2040 mężczyźni i kobiety 67 lat.

Istotnemu, bo ponad 15% zmniejszeniu się liczby ludności ogółem będą towarzyszyły niekorzystne zmiany w jej strukturze. Drastycznie zmniejszy się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i równocześnie o prawie 60% wzrośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym. Początki tych niekorzystnych tendencji można już obserwować. Wprawdzie dynamika ludności w latach 2000 - 2019, a więc opierająca się na danych rzeczywistych wskazuje na jeszcze niewielkie zmiany w liczbie ludności - wskaźnik dynamiki dla ogółu ludności wyniósł 99,3% (obliczony dla lat 2000 – 2019, gdzie rok 2000 = 100%). Jednak jednocześnie w tym okresie nastąpiły już bardzo widoczne i niekorzystne zmiany w strukturze ludności. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył o ponad 9 p.p, a równocześnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 3,6 p.p (tab. 4). Niekorzystne procesy demograficzne dobrze ilustrują zmiany w strukturze grup wiekowych ludności zachodzące w ostatnich latach (tab. 5).

Analiza stosunkowo krótkiego okresu, z punktu widzenia procesów społecznych, bo lata 2012 – 2019 ukazuje zasadnicze i niekorzystne zmiany zachodzące w strukturze demograficznej ludności powiatu, co niewątpliwie przełoży się na pomnażanie problemów społecznych. Spadek ludności następuje w zdecydowanej większości grup wiekowych. Wzrost miał miejsce jedynie w grupie wiekowej 40-49 lat oraz w grupach powyżej 60 lat. Tu szczególnie istotna, z punktu widzenia gospodarczego i polityki społecznej, jest zmiana w grupie ludności powyżej 65 lat, czyli ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 5. Ludność powiatu strzyżowskiego według grup wiekowych w roku 2012, 2016, 2017, 2018 i 2019

Wiek Rok	0-2	3-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej	Razem
2012	1918	2559	3984	2372	2485	5760	5071	9619	8378	7969	3256	8891	62262
2016	1745	2436	3860	1990	2134	5111	4835	9722	8737	8108	3660	9443	61781
2017	1824	2361	3857	1939	2012	4967	4800	9671	8827	8092	3711	9629	61690
2018	1870	2345	3793	1979	1863	4716	4809	9613	8899	8001	3772	9898	61558
2019	1820	2321	3866	1859	1901	4524	4647	9452	9114	7945	3810	10127	61386
D	94,9	90,7	97,0	78,4	76,5	78,5	91,6	98,3	108,8	99,7	117,0	113,9	98,6

D – dynamika w %, rok 2012 = 100%

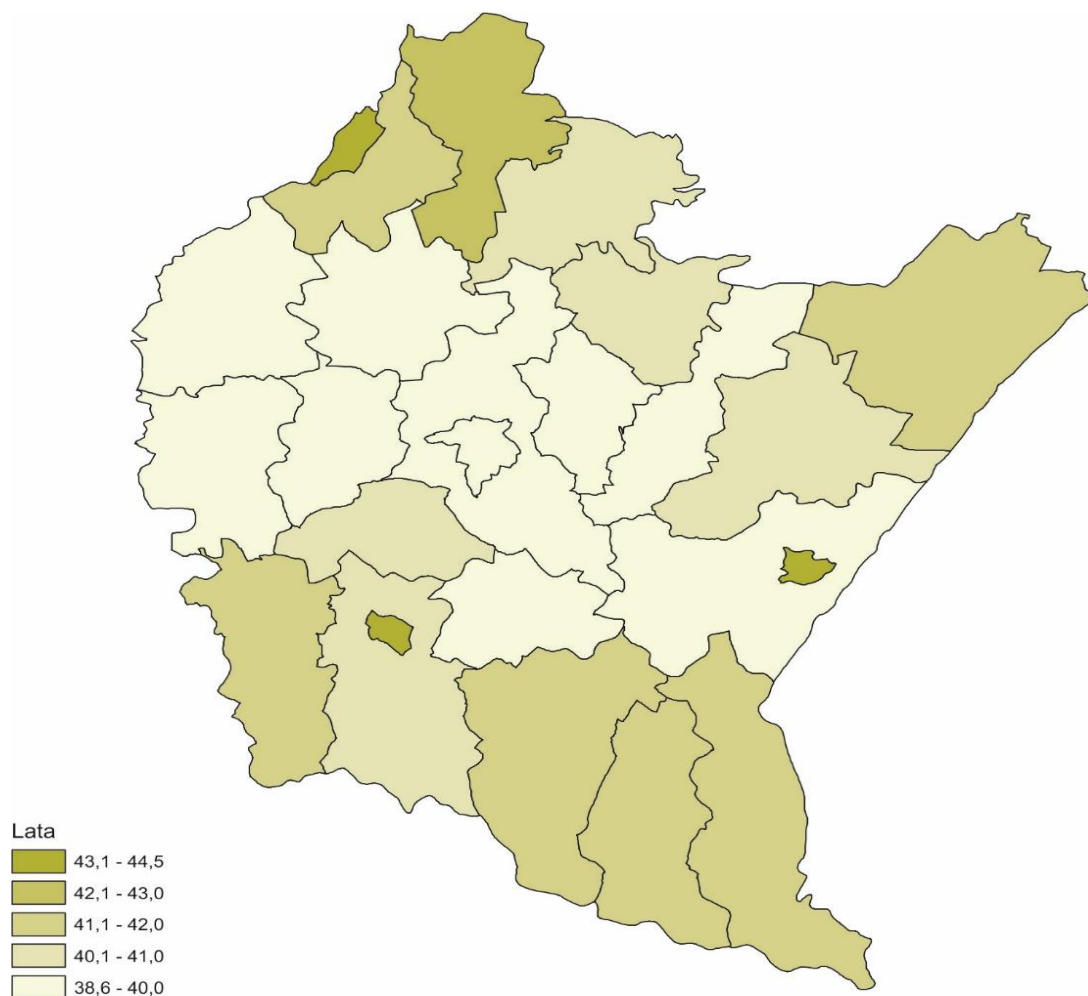
Źródło: opracowanie własna na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

Jest to tym bardziej istotne, że dynamika tego procesu jest wyższa niż zakładały to projekcje przyszłości wynikające z diagnozy zawartej w dokumencie Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016. Wskaźnik dynamiki dla grupy osób w wieku poprodukcyjnym obliczony na podstawie danych prognozy zaprezentowanej we wspomnianej Strategii (s. 21) wynosił 102,4%, zaś obliczony na podstawie danych rzeczywistych zawartych w tabeli 4, wyniósł 104,5%. Bardzo niepokojące są również spadki występujące w grupie dzieci i młodzieży oraz ludzi młodych w przedziale wieku 19-24 lata. Niekorzystne zmiany w strukturze wiekowej ludności znajdują potwierdzenia w rosnącym wskaźniku obciążeń demograficznych (liczba osób w wieku przed i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), który z 57,9 w roku 2016 wzrósł do 59,6 w 2018 roku (Vademecum⁷ s.1). Konsekwencją zachodzących procesów mogą być istotne zmiany na rynku usług związanych: z opieką nad dziećmi, z edukacją i wychowaniem dzieci i młodzieży (malejące potrzeby usług w tych obszarach wiążą się z powstawaniem wielu złożonych problemów w sferze społecznej, łącznie z redukcją miejsc pracy); rosnące potrzeby związane z opieką nad ludźmi w podeszłym wieku. Tu bardzo szybko rosnące potrzeby i szeroki ich zakres wiąże się z koniecznością poszukiwania nowych, często kosztownych rozwiązań systemowych. Temu wszystkiemu będą również towarzyszyły trudności na rynku pracy związane z naturalnymi zmianami pokoleniowymi, będące efektem dużego ubytku ludzi młodych, który ma miejsce w powiecie. Te niekorzystne procesy znajdują odzwierciedlenie w medianie wieku ludności, czyli wartości środkowej (powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji – w tym przypadku ludności powiatu). Pod względem tej miary powiat plasuje się, w regionie Podkarpacia, w grupie powiatów o wyższej wartości tego wieku - grupa wiekowa 41,1 - 42 lata (rys. 4). Z punktu widzenia procesów rozwojowych i analizy

⁷ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Powiat Strzyżowski 2018 rok, https://rzeszow.stat.gov/vademecum_podkarpackie/portrety_powiaty

czynników wpływających na ten rozwój medianę wieku należy rozpatrywać w kategoriach czynnika uznawanego za destymulantę procesów rozwojowych (czyli im wyższy ten wiek tym gorzej). Zauważyć należy, że w większości powiatów, z którymi sąsiaduje powiat strzyżowski występuje korzystniejsza struktura wiekowa ludności skutkująca niższą medianą. W podobnej grupie, co powiat strzyżowski znalazł się powiat krośnieński, gorszą (wyższą) medianą charakteryzuje się tylko powiat jasielski. Co ciekawe niższą medianą od powiatu strzyżowskiego charakteryzuje się również stolica Podkarpacia – miasto (powiat) Rzeszów, zaliczane do grupy powiatów o najniższej medianie w regionie. Jest to efektem siły oddziaływania dużego, regionalnego bieguna wzrostu i rozwoju, który przyciąga młodych, dynamicznych ludzi. W efekcie obniża się nie tylko wartość omawianej mediany, jak również poprawia struktura wiekowa mieszkańców miasta.

Rysunek 4. Mediana wieku ludności Podkarpacia według powiatów

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

3.2.Migracje

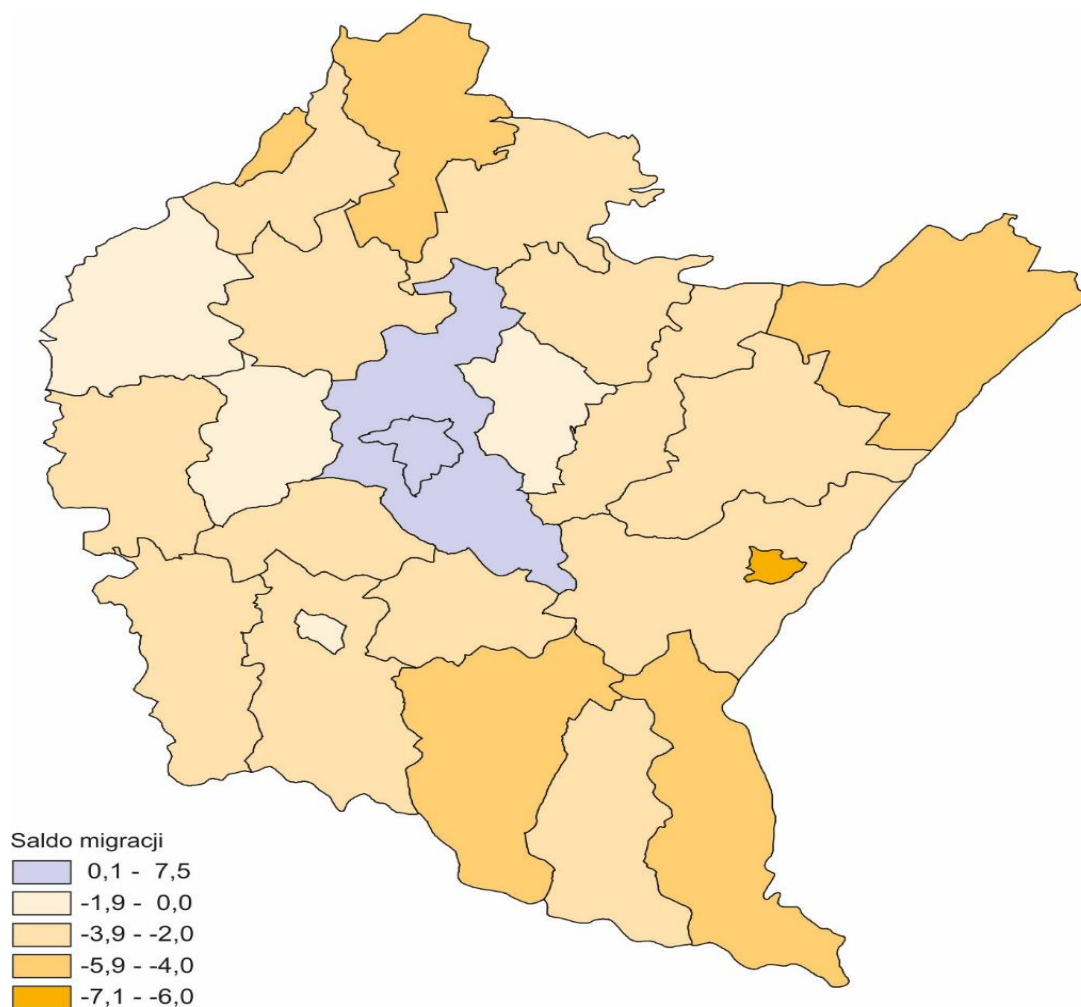
Przyczyn niekorzystnych zmian demograficznych jest wiele, począwszy od przyrostu naturalnego, poprzez procesy migracyjne często powodowane sytuacją materialną mieszkańców związaną pośrednio z poziomem rozwoju gospodarczego powiatu – jego rynkiem pracy i jakością życia w nim, a skończywszy na wydłużaniu się przeciętnego okresu długości życia. Wydaje się, że na obecnym etapie jednym z ważniejszych problemów wpływającym na niekorzystne zmiany demograficzne są migracje ludność. Mają one skutki bezpośrednie - odpływ ludności i szereg złożonych skutków pośrednich związanych z tym odpływem. W ekonomii brak jednolitej teorii dotyczącej migracji zarobkowej, co uniemożliwia jej jednoznaczną ocenę oraz określenie uwarunkowań tego procesu. Na podstawie dotychczasowego dorobku naukowego poświęconego tej problematyce można stwierdzić, że głównym czynnikiem sprawczym mobilności pracowników jest przesłanka ekonomiczna – zróżnicowanie dochodów z pracy, jak też poziom zaspokojenia potrzeb społecznych – ekonomicznych w poszczególnych państwach⁸. Należy przypuszczać, że dotyczy to także powiatu, gdzie niestety w ostatnich latach obserwujemy ujemne saldo migracji. W ostatnim, 2019 roku saldo migracji (wskaźnik w przeliczeniu na 1000 osób) wynosiło -2,7. Pod względem tego wskaźnika powiat plasuje się w środkowej grupie powiatów Podkarpacia, gdzie saldo migracji mieści się w przedziale od -3,9 do -2,0 (rys. 5). Podkreślić należy, że ujemne, stosunkowo wysokie saldo migracji utrzymujące się od wielu lat jest już w zasadzie cechą charakterystyczną powiatu. W latach 2016 – 2018 miało ono tendencję wzrostową od -0,8 w 2016, przez -1,7 w kolejnym roku do -3,0 w 2018 roku, przy średnim wskaźniku dla Podkarpacia wynoszącym -1,3 (Vademecum, s.1). W tym ostatnim roku powiat strzyżowski opuściły 182 osoby, co stanowiło 6,6% ogółu osób, które wyemigrowały z Podkarpacia w 2018 roku. Taki odpływ ludności, przy niskim wskaźniku przyrostu naturalnego (wskaźnik ten, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w roku 2016 był ujemny -0,3 , zaś w kolejnych 2017 i 2018 był dodatni odpowiednio: 0,3 i 0,5) musi prowadzić do zmniejszania liczby ludności w powiecie.

Największym kosztem dla gospodarki, dla społeczeństwa związanym z migracją jest trwała utrata wysoko wykwalifikowanej kadry ludzi młodych, dynamicznych, przedsiębiorczych, którzy w dużym stopniu decydują o atrakcyjności miejsca dla lokalizacji inwestycji, o rozwoju

⁸ Kryńska E., 2000, Mobilność zasobów pracy analiza i metody stymulacji, Wyd. IPiSS, Warszawa, s. 208.

określonych rodzajów działalności gospodarczej⁹. Tym samym migracje pośrednio decydują również o konkurencyjności danej jednostki terytorialnej istotnej dla potencjalnych inwestorów, o atrakcyjności lokalizacji działalności gospodarczej. Wydaje się, że w przypadku powiatu, potwierdza się również ta prawidłowość związana z odpływem młodych, dynamicznych ludzi. Świadczyć o tym może duży spadek ludności w grupie wiekowej 19-24 (tab. 5), jaki miał miejsce w latach 2012- 2019.

Rysunek 5. Saldo migracji w powiatach Podkarpacia

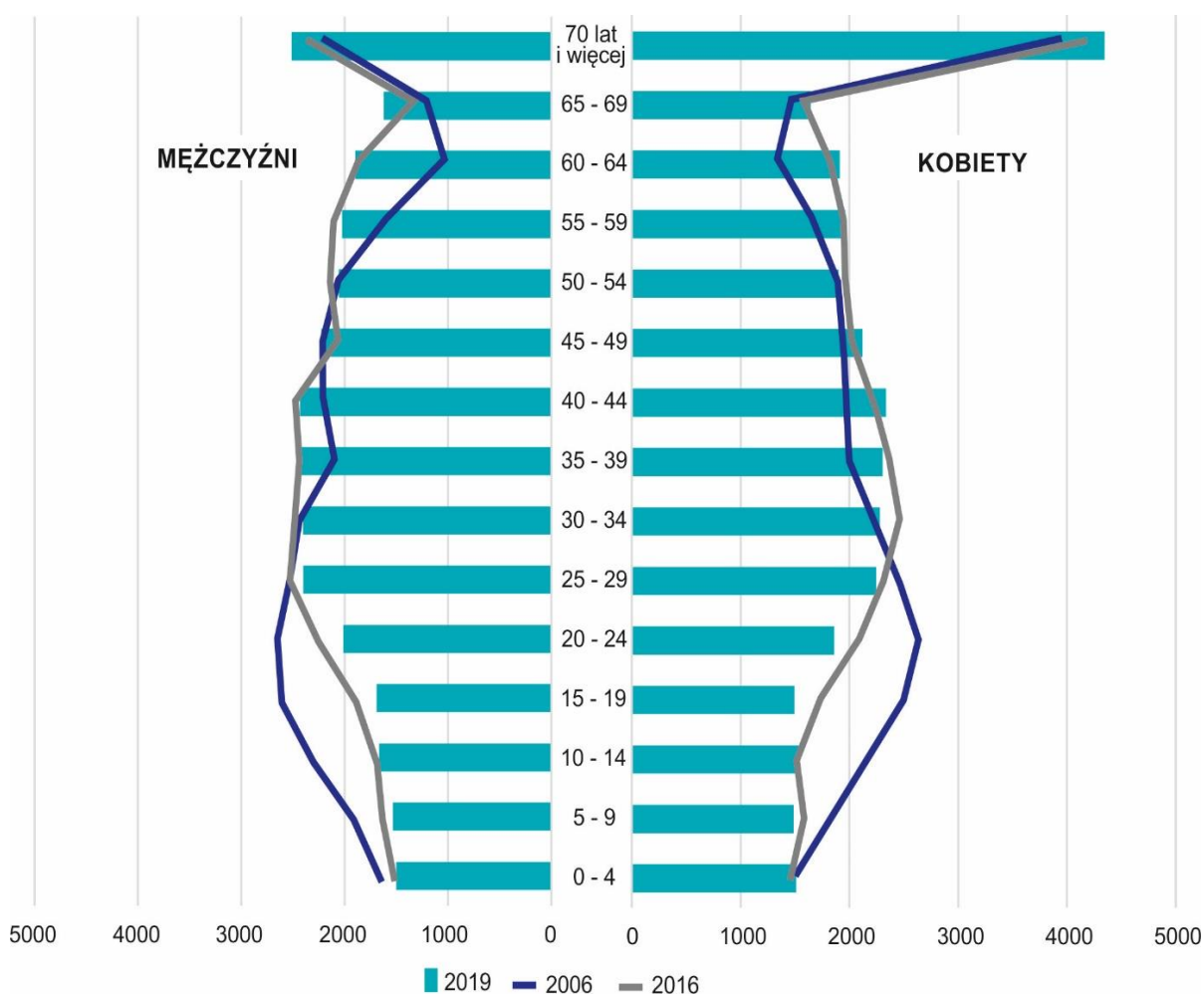
Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

⁹ G. Ślusarz, 2017, Podkarpackie wobec wyzwań demograficznych, TOM I, [w:] Sytuacja demograficzna Podkarpacia jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, red. J. Hrynkiewicz, A. Potrykowska. Rządowa Rada Ludności, Warszawa. s. 34.

Syntetycznym odzwierciedleniem procesów demograficznych zachodzących w powiecie jest piramida ludności, która jest graficznym odzwierciedleniem struktury ludności według wieku i płci zaprezentowana na rysunku 6.

Kształt tej „piramidy” w 2019 roku – jest wrzecionowaty, a więc, jak wyjaśnia teoria, jest już regresywny, znacznie odbiegający od klasycznego progresywnego modelu struktur, który ma kształt trójkąta (silnie rozbudowana jego podstawa, czyli duży udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym). Jeżeli popatrzymy na prognozę do 2050 roku (tab. 4) to wykres na rysunku 6 przyjmie jeszcze mniej korzystny kształt - zbliżony do drzewa o silnie rozbudowanej koronie (przewaga osób w wieku poprodukcyjnym) ze słabą podstawą (słabym pniem), czyli mało liczną grupą osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Rysunek 6. Piramida wieku ludności powiatu strzyżowskiego

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Zauważyć również należy pojawiające się duże dysproporcje pomiędzy kobietami i mężczyznami, na korzyść tych pierwszych, zwłaszcza w wieku powyżej 70 lat. Choć w zasadzie przewaga kobiet występuje w strukturze cały czas. W 2018 roku w powiecie statystycznie na 100 mężczyzn przypadało 102,5 kobiet.

Reasumując można jednoznacznie stwierdzić, że liczba ludności powiatu, a zwłaszcza jej struktura ulegają niekorzystnym zmianom, choć jest to tendencja powszechna to jednak w przypadku jednostek słabszych gospodarczo jest to proces szczególnie niebezpieczny mogący mieć trudne do rozwiązania problemy społeczne i gospodarcze.

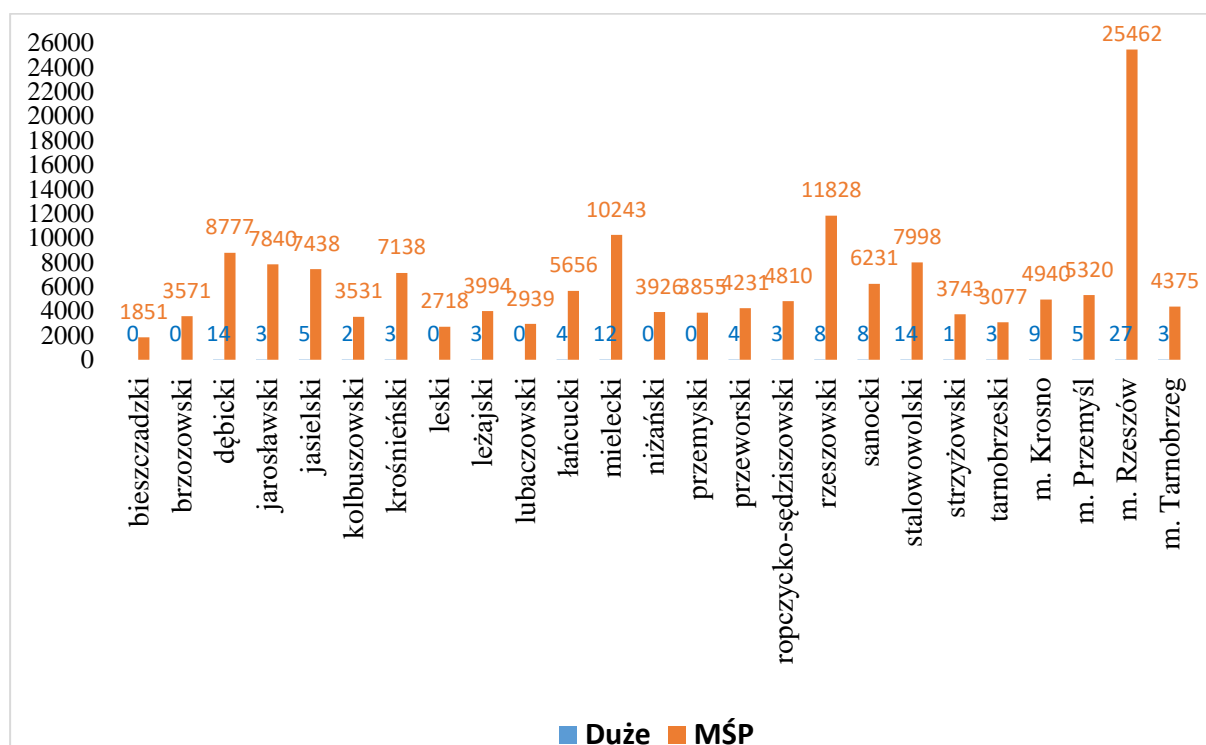
4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I RYNEK PRACY

4.1. Podmioty gospodarcze

Potencjał gospodarczy jednostek terytorialnych odgrywa decydującą rolę w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego zarówno poszczególnych gmin, powiatów, regionów a ostatecznie całego państwa. W przypadku powiatów o niskim stopniu urbanizacji, czyli w większości zamieszkałych przez ludność wiejską, a do takich należy powiat strzyżowski, decydującą rolę w rozwoju gospodarczym odgrywa sektor małych i średnich przedsiębiorstw.

W powiecie strzyżowskim jest tylko jeden podmiot zaliczany do grupy dużych przedsiębiorstw. Zaś potencjał sektora małych i średnich przedsiębiorstw w powiecie, w ujęciu ilościowym, przedstawia się dosyć skromnie na tle Podkarpacia (rys. 7).

Rysunek 7. Przedsiębiorstwa zarejestrowane w rejestrze REGON w regionie Podkarpacia

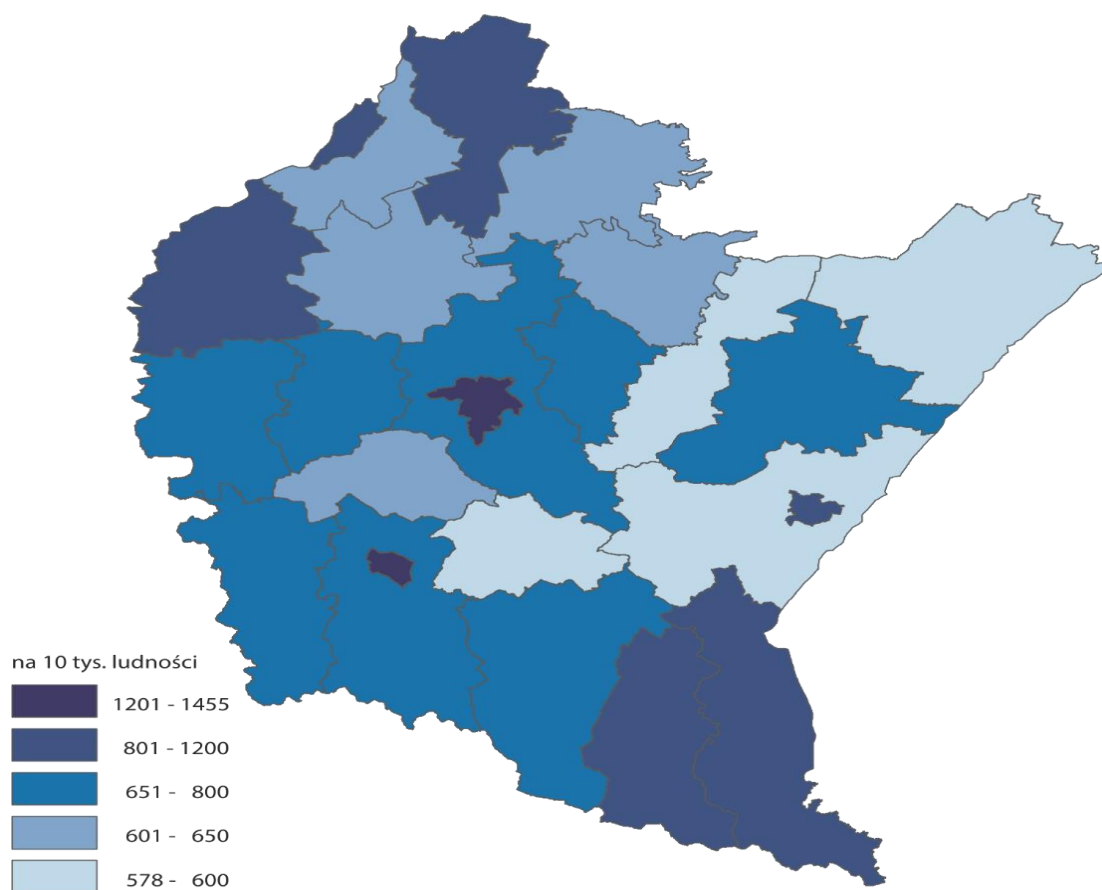

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Znajduje to również potwierdzenie we wskaźniku liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Pod względem tego wskaźnika, często przyjmowanego jako miara rozwoju przedsiębiorczości, powiat plasuje się w dolnej części

klasyfikacji powiatów województwa podkarpackiego, w których wskaźnik ten mieści się w przedziale 600-650 podmiotów na 10 tys. mieszkańców (rys. 8).

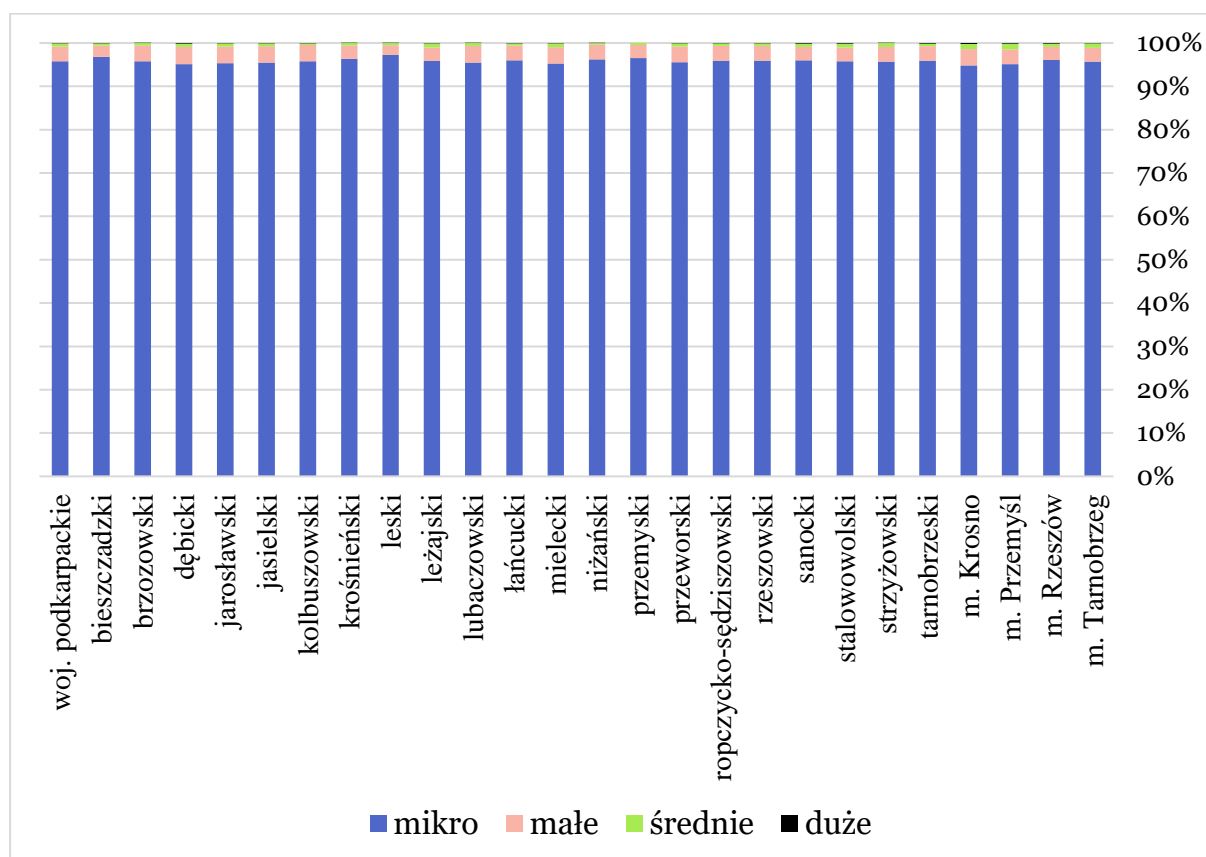
Rysunek 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

W kontekście tego można mówić o słabym rozwoju przedsiębiorczości w powiecie strzyżowskim. Ważnym aspektem diagnozy sytuacji związanej z kształtowaniem rynku pracy i bezrobociem a odnoszącym się do sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest ich struktura według klas wielkości. W powiecie strzyżowskim, jak i całym regionie zdecydowanie dominują mikro przedsiębiorstwa, czyli zatrudniające do dziewięciu osób, stanowiące ponad 95% ogółu firm (rys. 9).

Rysunek 9. Podmioty w rejestrze REGON według klas wielkości w 2018 r

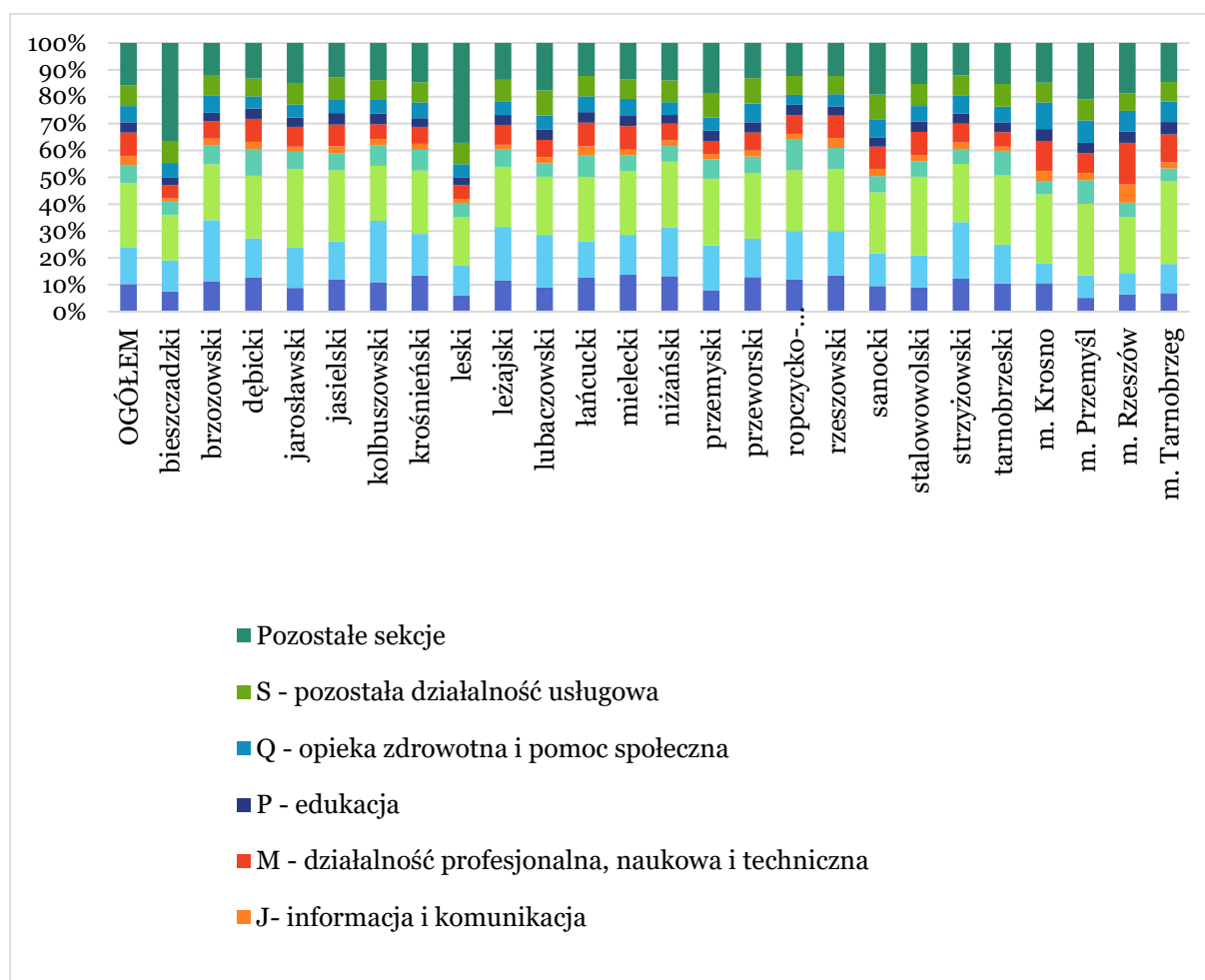

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Wprawdzie sektor mikro i małych przedsiębiorstw w licznych opracowaniach traktowany jest, jako ten, który stanowi siłę napędową polskiej gospodarki. Przedsiębiorstwa te są przykładem pewnego idealnego wzorca przedsiębiorczości. Charakteryzują się dynamizmem, elastycznością oraz innowacyjnością. Uważa się, że potencjał tego sektora należy traktować, jako jeden z ważniejszych priorytetów polityki ekonomicznej państwa¹⁰. Jednak w kontekście potrzeb rynku pracy powiatu oraz faktu, że zatrudniają one niewiele osób oraz dodatkowo małego nasycenia tymi przedsiębiorstwami (liczba przedsiębiorstw na 10 tys. ludności) ta struktura nie sprzyja rozwiązywaniu problemów bezrobocia w powiecie. Patrząc na specyfikę prowadzonej działalności gospodarczej należy stwierdzić, że w strukturze działalności gospodarczej wg wybranych sekcji największy udział mają podmioty zakwalifikowane do sekcji pozostała działalność usługowa i opieka zdrowotna oraz pomoc społeczna (rys. 10).

¹⁰ A. Wiśniewska, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w rozwoju gospodarczym województwa mazowieckiego*, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula”, 2013, nr 32, s. 105.

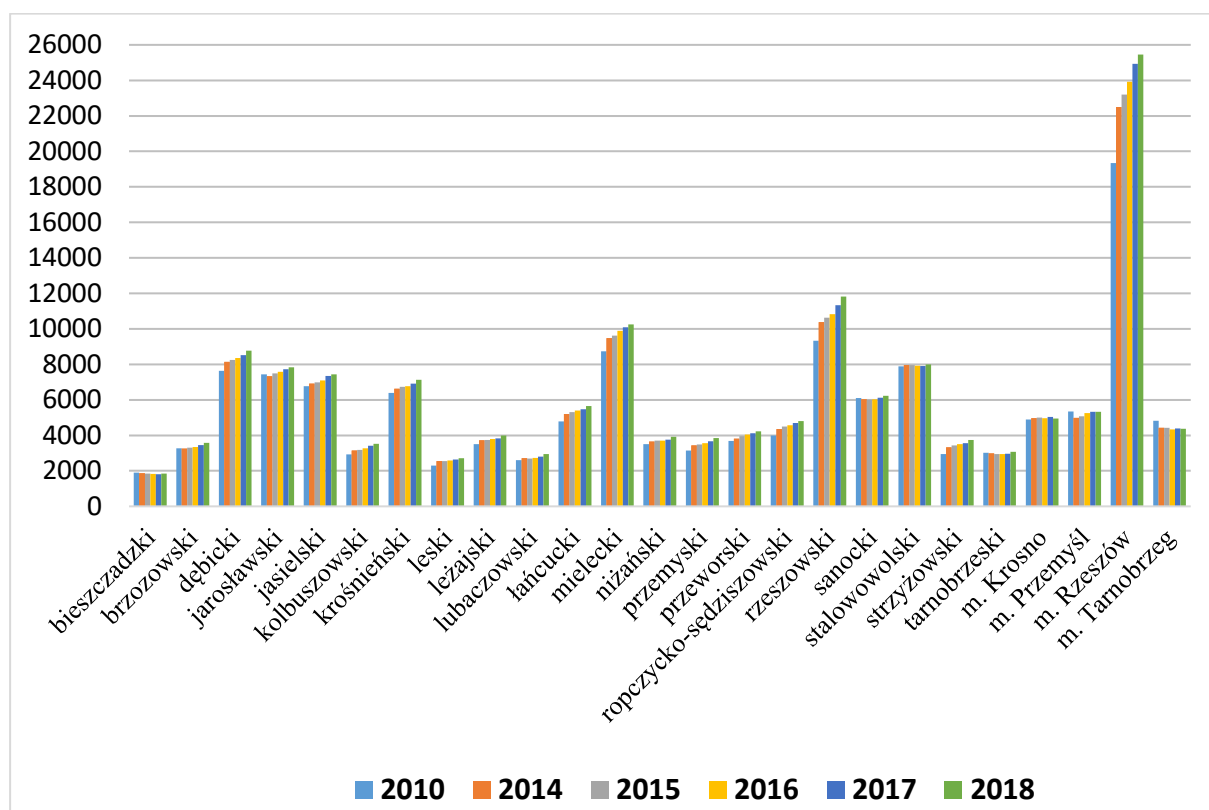
Rysunek 10. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych sekcji

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

W powiecie strzyżowskim w 2019 roku funkcjonowało 4300 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 155 w sektorze publicznym i 4110 w sektorze prywatnym, z tego 3477 to były osoby prywatne prowadzące działalność gospodarczą. Wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w 2018 roku wynosił 1083. Jest on oczywiście wyższy od wcześniej omówionego wskaźnika nasycenia podmiotami wpisanymi do REGON, ale znacznie odbiega on od średniej wojewódzkiej wynoszącej 1325 (Vademecum s.1). Dla pełnego obrazu sytuacji podkreślić należy, że rozwój sektora MŚP w powiecie w latach 2010- 2018 charakteryzował się stosunkowo małą dynamiką (rys. 11).

Rysunek 11. Podmioty MSP w powiatach Podkarpacia w latach 2010- 2018

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

W działalności gospodarczej w 2019 roku zatrudnionych było 19279 osób (tab. 6). W stosunku do 2012 roku zatrudnienie to wzrosło o 961 osób a wskaźnik dynamiki wynosił 105,2%. W strukturze tego zatrudnienia najwyższy udział miały osoby wpisującą się w klasyfikacji zatrudnienia w grupę rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 11954 osób, co stanowiło, aż 60% ogółu osób związanych z działalnością gospodarczą.

Na drugim miejscu plasowała się grupa pozostałe usługi – 16,1%, a na trzecim przemysł i budownictwo 13,4 %. Odnosząc liczbę zatrudnionych w działalności gospodarczej do liczby osób w wieku produkcyjnym w powiecie można stwierdzić, że w działalności gospodarczej zatrudnionych jest około 50 % mieszkańców powiatu. Stosunkowo niski w powiecie, na tle województwa, jest wskaźnik pracujących na 1000 ludności (wskaźnik ten nie uwzględnia zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach, czyli podmiotach zatrudniających do dziewięciu osób oraz w rolnictwie), który w 2016 roku wynosił 113 i wzrósł w 2018 roku do 120 przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 217 (Vademecum s.3).

Z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych ważna jest nie tylko praca – zatrudnienie, ale także wynagrodzenie uzyskiwane za tę pracę. Jak już wspomniano przeciętne

miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie należy do najniższych w regionie. W 2018 wynosiło ono 3459,69 zł (tab. 7).

Tabela 6. Pracujący wg działalności gospodarczej w latach 2012, 2016, 2017 i 2018 z uwzględnieniem pracujących w rolnictwie w indywidualnych gospodarstwach

Wyszczególnienie	2012	2016	2017	2018
Ogółem	18 318	18 894	18 963	19 279
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12010	11954	11954	11954
Przemysł i budownictwo	2141	2389	2316	2584
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	1130	1417	1497	1507
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	112	110	122	120
Pozostałe usługi	2925	3024	3074	3114

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Tabela 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w złotych w kraju, województwie i powiecie w latach 2012, 2016, 2017 i 2018

Wyszczególnienie	2012	2016	2017	2018
Polska	3 744,38	4 290,52	4 527,89	4 834,76
Podkarpackie	3 152,36	3 653,67	3 837,17	4 089,81
Powiat strzyżowski	2 707,08	3 088,30	3 209,49	3 459,69

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Na tle tej średniej imponująco prezentuje się średnie wynagrodzenie w grupie „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” (tab. 8), co w zestawieniu z pracującymi wg działalności gospodarczej (tab. 6) może prowadzić do błędnego wnioskowania, że w rolnictwie powiatu dobrze się dzieje, co nie jest prawdą. Wysokie wskaźniki, w obu zestawieniach, a zwłaszcza wysokie średnie wynagrodzenie, to efekt wysokich wynagrodzeń w leśnictwie. Jeżeli je odnieść do średnich krajowych oraz średniej wojewódzkiej to można stwierdzić, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie stanowi 71,5 % analogicznego krajowego i 84,6% wojewódzkiego. Dodać należy, że dynamika tego wynagrodzenia w powiecie, w latach 2012-2018, była dosyć wysoka – wskaźnik dynamiki 127,8 % (rok 2012 = 100 %), jednak i tak była

ona niższa od analogicznej dynamiki krajowej – 129,1%, co nie sprzyjało poprawie spójności ekonomicznej dochodów ludności i utrwalalo występujące nierówność dochodowe ludności.

Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie strzyżowskim w latach 2012, 2016, 2017 i 2018 [w złotych]

Wyszczególnienie	2012	2016	2017	2018
Ogółem	2707,08	3088,30	3209,49	3459,69
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3833,09	6438,29	#	6556,00
Przemysł i budownictwo	2001,52	2474,97	2628,17	2776,93
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia ; informacja i komunikacja	1890,5	2266,21	2410,68	2642,67
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi	3487,86	3852,55	3926,96	4319,31

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Trzeba również zaznaczyć, że ta wysoka dynamika przeciętnego wynagrodzenia w dużej części wynikała z przepisów podnoszących minimalną stawkę wynagrodzeń. Te rozwiązania z jednej strony pożądate ze strony pracowników, w wielu przypadkach w słabo rozwiniętych gospodarczo regionach, mogą radykalnie podnosić koszty prowadzonej działalności gospodarczej (pogarszać jej konkurencyjność) i w wielu przypadkach pod znakiem zapytania może stanąć jej dalsze kontynuowanie. Zaniechanie działalności w takiej sytuacji może pomnażać problemy społeczne.

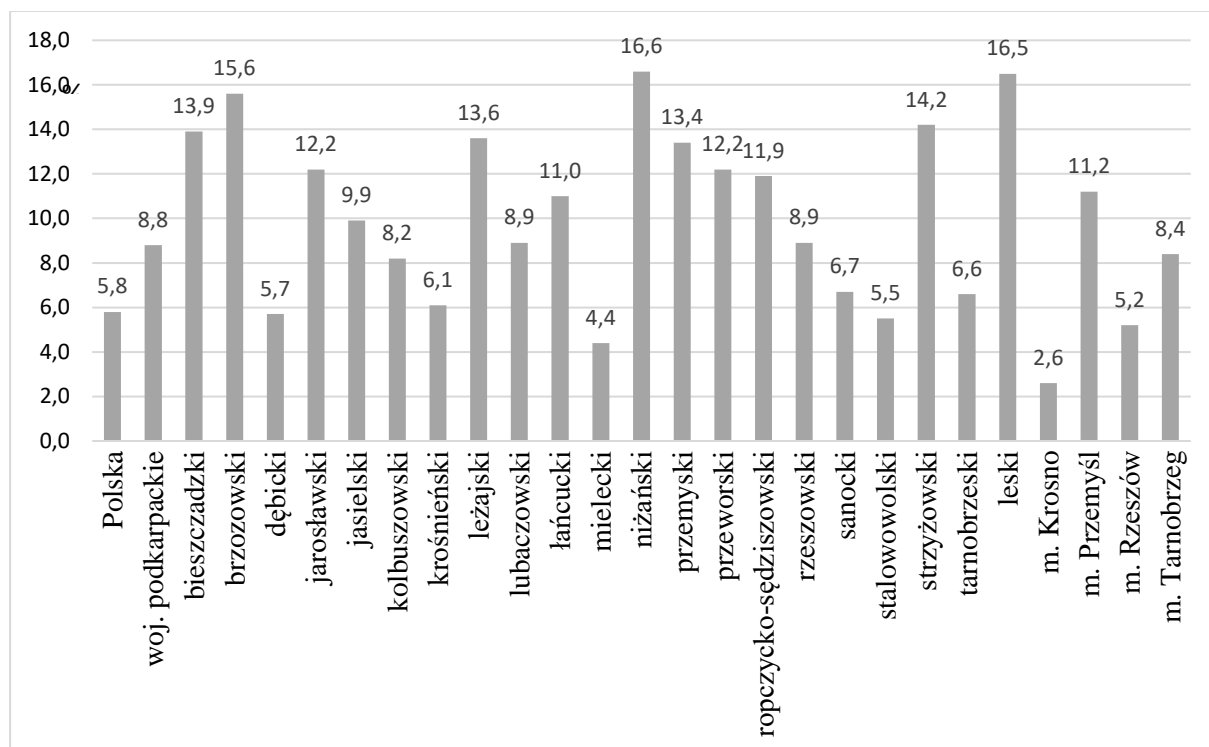
4.2. Bezrobocie

Bezrobocie jest efektem nierównowagi na rynku pracy. W przypadku powiatu strzyżowskiego jest ono wysokie. Może ono być częściowym wyjaśnieniem zjawiska dużej migracji, która jest niewątpliwie potęgowana również niskim generalnie przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem z jakim mamy do czynienia w powiecie.

Powiat od wielu lat należy do grupy powiatów o najwyższej stopie bezrobocia w regionie Podkarpacia. W 2018 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła aż 14,2 % (rys. 12), co

plasowało go na 4 miejscu w regionie podkarpacia dla którego średnia wynosiła 8,8%. Niewiele zmieniło się w 2019 roku, w którym stopa bezrobocia wynosiła 13,0% przy średniej wojewódzkiej 7,9% i krajowej wynoszącej tylko 5,2%. Oceniając skalę tego bezrobocia poprzez pryzmat wielkości bezwzględnych to w grudniu 2019 roku jako bezrobotnych zarejestrowanych było 3441 osób, w tym 1855 to były kobiety, a więc stanowiły one 53,9% ogółu bezrobotnych. Specyfika powiatu i związane z nim przestrzenne rozmieszczenie ludności znajduje również odzwierciedlenie w rozmieszczeniu osób bezrobotnych. W 2019 roku najwięcej było ich zlokalizowanych na obszarach wiejskich 3072 osoby, czyli 89,3% wszystkich bezrobotnych. W tej grupie były 1672 kobiety, a więc stanowiły one 54,4% bezrobotnych na obszarach wiejskich i 90,4% wszystkich bezrobotnych w powiecie. Większa skala bezrobocia kobiet, a zwłaszcza kobiet na obszarach wiejskich z reguły stanowi trudniejszy problem do rozwiązania niż w miastach. Równie niepokojący, jak skala bezrobocia w powiecie, jest fakt, że 2070 osób, czyli 60,1% to osoby długotrwale bezrobotne i dodatkowo 984 osoby, czyli prawie 1/3 (28,6%) z nich nie posiadają żadnych kwalifikacji zawodowych¹¹.

Rysunek 12. Stopa bezrobocia na podkarpaciu według powiatów w 2018 roku

Źródło: opracowane na podstawie danych Urzędu Statystycznego

¹¹ Szczegółowe dane dotyczące bezrobocia w powiecie zaczerpnięto ze Sprawozdania o rynku pracy MRPiPS – 01 za okres 01.12.2019- 31.12.2019 zamieszczonego na stronie Powiatowego Urzędu Pracy w Strzyżowie.

Patrząc na te wskaźniki i porównując je z otoczeniem bliższym i dalszym należy stwierdzić, że bezrobocie w powiecie jest istotnym problemem, tym bardziej, że statystyki wykazują bezrobocie rejestrowane, a na obszarach wiejskich, które tu dominują mamy jeszcze do czynienia z tzw. bezrobociem ukrytym.

4.3. Rolnictwo

Na obszarach wiejskich, słabo zurbanizowanych ważnym elementem gospodarki, a zarazem rynku pracy powinno być rolnictwo. Równocześnie należy pamiętać, że często jest ono źródłem bezrobocia ukrytego i wielu problemów społecznych wynikających z niskich dochodów uzyskiwanych w małych, rozdrobnionych gospodarstwach, które dominują zwłaszcza na Podkarpaciu. Mogło by się wydawać, że w powiecie strzyżowskim, w którym dominują gminy wiejskie, o niskim wskaźniku urbanizacji, o przewadze obszarów wiejskich, zarówno ze względu na zajmowaną przez nie powierzchnię, jak i na rozmieszczenie ludności można by się spodziewać również istotnej roli rolnictwa w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Jednak w rzeczywistości tak nie jest. Wprawdzie w dokumencie Strategia rozwoju powiatu strzyżowskiego na lata 2017 – 2025 zapisano, że „teren powiatu strzyżowskiego ma wysoką pozycję w zakresie warunków do prowadzenia upraw rolnych i działalności rolniczej. Dotyczy to zarówno warunków glebowo – klimatycznych”¹², co wskazuje na dobre warunki rozwoju dla rolnictwa. Jednak tę opinię - diagnozę należy skonfrontować z innymi czynnikami decydującymi w rzeczywistości o rozwoju rolnictwa.

Trzeba podkreślić, że te warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej na terenie powiatu są zróżnicowane. Najkorzystniejsze warunki glebowo klimatyczne do tradycyjnej produkcji rolniczej występują w Dolinie Wisłoka, która jak już wspomniano stanowi geograficzną granicę pomiędzy występującymi tu pogórzami Strzyżowskim i Dynowskim, na obszarze których spotykamy się już z utrudnieniami związanymi z ukształtowaniem terenu, jego pofalowaniem. Uwarunkowania glebowo-klimatyczne w dużej mierze, w dłuższym okresie czasu, znajdują odzwierciedlenie w sposobie wykorzystania przestrzeni, decydują o strukturze wykorzystania powierzchni. W strukturze gruntów powiatu strzyżowskiego zdecydowanie przeważają użytki rolne stanowiące 65,4 % ogólnej powierzchni powiatu. Jest to wskaźnik o 11,5 p.p wyższy od udziału tych użytków rolnych w całym województwie (53,9 %). Ta różnica wynika, z prawie

¹² Strategia rozwoju powiatu strzyżowskiego na lata 2017 – 2025, s.100

analogicznej, przewagi województwa nad powiatem w odniesieniu do udziału gruntów leśnych w powierzchni ogólnej. Ich udziały w powierzchni wynoszą tu odpowiednio - 39,0% województwo oraz 29,1% powiat (tab. 9). Na tej podstawie można twierdzić, że warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej w powiecie są nieco lepsze niż w całym regionie. Jeżeli chodzi o strukturę użytkowania gruntów w gminach wchodzących w skład powiatu, to w zasadzie wskaźniki udziału użytków rolnych są tu zbliżone. Niższy udział, od średniej dla powiatu, występuje w gminie Frysztak 61,6% oraz w gminie Strzyżów (nie licząc miasta Strzyżowa). Te gminy charakteryzują się również największym udziałem lasów w strukturze użytkowania gruntów (tab. 9). To wskazuje na trudniejsze warunki przyrodnicze występujące w tych gminach powiatu. W strukturze użytków rolnych, zarówno w powiecie, jak i całym województwie przeważają grunty orne i tu podobnie, jak w przypadku użytków rolnych, wyższym udziałem charakteryzuje się powiat.

Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów w powiecie na tle regionu Podkarpacia

Wyszczególnienie	Ogółem	Użytki rolne					Nieużytki	Grunty leśne	Pozostałe grunty
		Razem ^a	w tym						
			grunty orne	sady	łąki trwałe	pastwiska trwałe			
w ha									
Województwo	100,0	53,9	32,0	0,4	6,2	8,0	0,6	39,0	6,5
Powiat strzyżowski	100,0	65,4	46,7	1,0	2,8	8,2	0,3	29,1	5,2
Czudec	100,0	66,7	49,4	2,2	1,7	8,1	0,2	27,7	5,3
Frysztak	100,0	61,6	42,4	0,3	3,2	7,4	0,3	32,7	5,3
Niebylec	100,0	67,9	48,7	1,4	3,6	9,3	0,2	28,4	3,5
Strzyżów miasto	100,0	60,2	43,0	1,2	1,9	8,4	0,6	15,9	23,3
Strzyżów gmina	100,0	65,0	47,7	0,6	2,9	9,3	0,3	30,3	4,3
Wiśniowa	100,0	66,6	45,2	0,3	2,6	6,1	0,2	28,0	5,2

Zródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

W rzeczywistości o potencjale i możliwościach rozwoju rolnictwa decyduje przede wszystkim wielkość gospodarstw, ich struktura obszarowa na danym terenie. W przypadku powiatu Strzyżowskiego, w obecnych tak konkurencyjnych warunkach rynkowych, zarówno średnia powierzchnia gospodarstwa niewiele przekraczająca 4 ha, jak i powierzchnia użytków rolnych wynosząca 3,09 ha i jeszcze mniejsza użytków w dobrej kulturze rolnej (tab. 10), stanowią zasadniczą barierę w rozwoju rolnictwa w powiecie.

Tabela 10. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wg PSR 2010

Wyszczególnienie	średnia powierzchnia gospodarstwa		
	ogółem	użytki rolne	użytki rolne w dobrej kulturze rolnej
Podkarpacie	5,15	4,34	4,02
Powiat strzyżowski	4,08	3,09	2,87

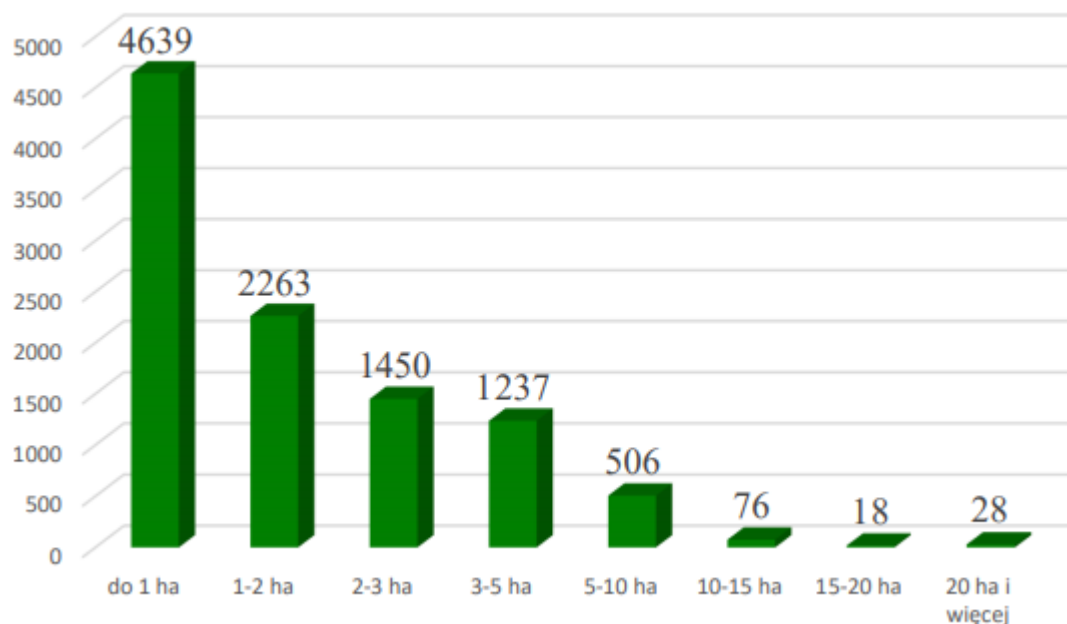
Źródło: opracowane na podstawie danych na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

Pod względem tej powierzchni gospodarstw powiat jest odzwierciedleniem problemów całego Podkarpacia, mając dodatkowo nieco gorsze wskaźniki od średnich dla województwa (tab. 10).

Z punktu widzenia oceny potencjału rolnictwa ważna jest nie tylko średnia powierzchnia gospodarstw, ale również ich struktura obszarowa.

Na rysunku 13 zaprezentowano ilościową strukturę obszarową, czyli liczbę gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych łącznie z gospodarstwami o powierzchni do 1 ha, stanowiącymi dominującą grupę w tej strukturze.

Rysunek 13. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w powiecie w 2010 roku

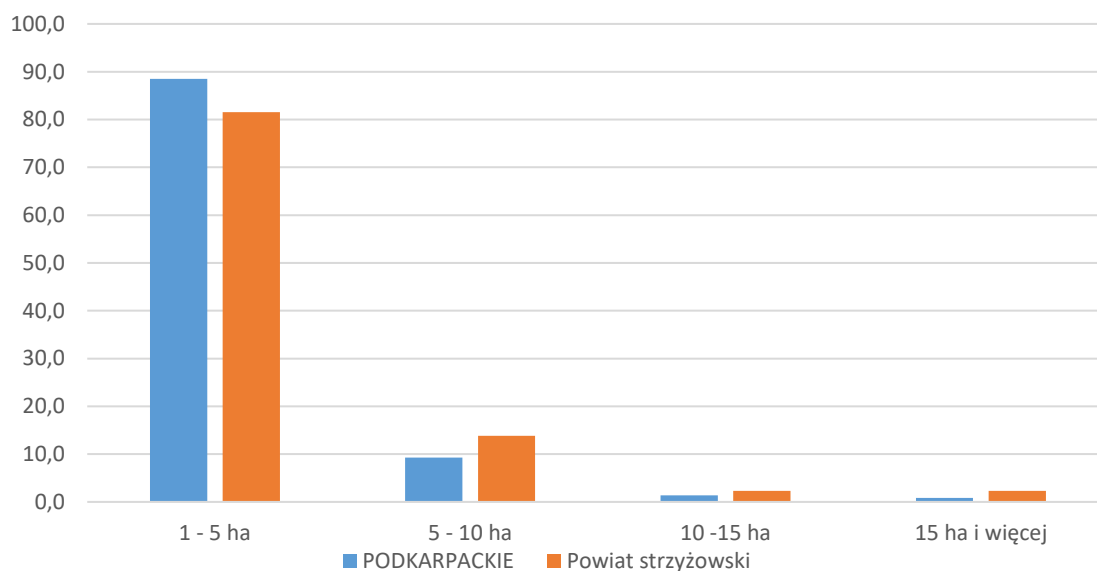

Źródło: Strategia rozwoju powiatu. strzyżowskiego na lata 2017 – 2025, s.103

Wprawdzie zaprezentowane dane pochodzą z ostatniego spisu rolnego (ostatnie kompleksowe, szczegółowe i porównywalne dane dotyczące poziomu lokalnego rolnictwa i obszarów wiejskich), ale dotyczą one czynnika ziemi, który w gospodarstwach rolnych, pomimo wielu radykalnych reform zachodzących w całej polskiej gospodarce, wykazuje się dużą stabilnością i można rzec opornością na tak potrzebne, z punktu widzenia rynkowego, zmiany. Badania szczegółowe dotyczące przeobrażeń strukturalnych w okresie kilkunastu lat oparte na wynikach spisu rolnego wskazują na brak istotnych zmian w odniesieniu do najważniejszych kwestii organizacyjno-ekonomicznych rolnictwa i obszarów wiejskich regionu. Tempo zmiany średniej powierzchni gospodarstw i struktury obszarowej jest ciągle niewystarczające w świetle potrzeb i zagrożeń¹³.

Jeżeli popatrzeć na strukturę obszarową i pominąć gospodarstwa do 1 ha, które można określić mianem działek, to w powiecie było aż 6078 gospodarstw rolnych, a w ich strukturze dominowały gospodarstwa małe do 5 ha stanowiące 81,4%. Gospodarstwa duże (jak na warunki regionu) powyżej 10 ha stanowiły zaledwie 2% ogółu gospodarstw (rys. 14)

Rysunek 14. Struktura gospodarstw rolnych powiatu strzyżowskiego na tle Podkarpacia

Źródło: opracowane na podstawie danych na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

¹³ Ślusarz G., Wyzwania rozwojowe regionów rozdrobnionego rolnictwa, Roczniki naukowe SERiA, Tom XV, Z.6, 2013, s. 304.

Jak już zaznaczono, jest to wprawdzie prawidłowość charakterystyczna dla całego Podkarpacia, ale niekorzystna dla rozwoju rolnictwa zarówno regionu, jak i powiatu – z punktu widzenia realizacji jego podstawowej funkcji jaką jest produkcja żywności. Również niekorzystna biorąc pod uwagę jego rolę jako źródła dochodów dla ludności trudniącej się rolnictwem. Duże rozdrobnienie gospodarstw często prowadzi do ograniczonego, czy też nie racjonalnego wykorzystania tego zasobu ziemi, tak z punktu widzenia ekonomicznego, społecznego, jak i środowiskowego. Tak więc również istotne dla realizacji tak ważnej koncepcji rozwoju, jaką jest koncepcja rozwoju zrównoważonego. Stanowi poważny problem i wyzwanie, których lekceważenie prowadzi do marginalizacji całych obszarów (również mieszkańców tych obszarów) i stanowi zagrożenie dla racjonalnej gospodarki przestrzennej oraz kształtowania jakości środowiska. To duże rozdrobnienie gospodarstw jest zwłaszcza odczuwalne dla obszarów słabo zurbanizowanych, gdzie występuje duża nierównowaga na rynkach pracy, której odzwierciedleniem jest duże bezrobocie, często nie do końca rozpoznane ze względu na występowanie bezrobocia nierejestrowanego - ukrytego, które jest typowe dla obszarów rozdrobnionego rolnictwa. Jest ono efektem przepisów wykluczających z grona bezrobotnych właścicieli małych gospodarstw¹⁴. Z taką sytuacją niewątpliwie mamy do czynienia również w powiecie strzyżowskim. W takich warunkach małe gospodarstwa rolne, często nietowarowe lub nisko towarowe, poprzez produkcję żywności na własne potrzeby pełnią funkcję bardziej swoistego bufora szoków zewnętrznych¹⁵, związanych z bardzo szybkimi zmianami zewnętrznymi zachodzącymi w otoczeniu gospodarstw, niż produkcyjne nastawione na wypracowanie nadwyżki finansowej, tak ważne z punktu widzenia gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Równocześnie stają się również źródłem problemów społecznych wynikających z niskich dochodów gospodarstw domowych. W takiej sytuacji konieczne staje się poszukiwanie dodatkowych dochodów dla ludności obszarów wiejskich związanych z wielofunkcyjnym rozwojem tych obszarów. Małe rozdrobnione gospodarstwa nie są w stanie sprostać współczesnym wyzwaniom rynkowym. Szansą dla nich jest podejmowanie wspólnych działań związanych zarówno z samą produkcją, z dodawaniem jej wartości dodatkowej, jak jej zbytem. W organizacji takiej lokalnej, „producentckiej” integracji można też wykorzystywać istniejące instrumenty polityki społecznej i tworzyć własną lokalną politykę wspierającą takie inicjatywy. Jednym ze sposobów poprawy wyników gospodarstw rolnych jest intensyfikacja produkcji, która w przypadku powiatu, w którym prawie 50%

¹⁴ Tamże s. 306

¹⁵ Wilkin J. (red), Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne. IRWiR-PAN, Warszawa 2010, s.29

powierzchni jest objęta różnymi formami przyrody i przy takim rozdrobnieniu gospodarstw ma ograniczone możliwości zastosowania. W takim przypadku walory przyrodnicze są ograniczeniem dla rozwoju wysokotowarowego rolnictwa. Jednocześnie mogą one być atutem w uzyskiwaniu alternatywnych źródeł dochodów związanych między innymi z produkcją żywności ekologicznej, czy z agroturystyką lub ekoturystyką. Do 2019 roku takie możliwości były wykorzystywane w bardzo niewielkim stopniu. Na terenie powiatu było zarejestrowanych tylko 19 gospodarstw agroturystycznych i większość z nich była zlokalizowana w dwóch gminach, a mianowicie w gminie Strzyżów i Wiśniowa. Jako pozytywne i zarazem nowe zjawisko występujące w powiecie i równocześnie perspektywiczne działanie należy uznać coraz większą liczbę ofert związanych z nowym kierunkiem produkcji rolniczej jaki stanowią winnice.

Odzwierciedleniem poziomu rozwoju rolnictwa jest w pewnym stopniu stan bazy przetwórstwa rolno-spożywczego. Można powiedzieć, że pod tym względem powiat strzyżowski prezentuje się bardzo słabo, gdyż na jego terenie funkcjonuje zaledwie sześć zakładów przemysłu rolno-spożywczego: trzy zakłady przetwórstwa mięsnego, dwa przetwórstwa owocowo-mięsnego i jeden zajmujący się produkcją spożywczą.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna odgrywa ważną rolę w funkcjonowaniu społeczności lokalnych. Niespełniająca oczekiwań społeczeństwa danej jednostki terytorialnej przejawia się w niezadowoleniu mieszkańców, związanym z nieodpowiednią jakością ich życia oraz w negatywnym postrzeganiu miejsca zamieszkania, jak również władz lokalnych.

Infrastruktura społeczna występuje w polityce społecznej w dwóch układach: instytucjonalnym, jako podbudowa materialna zaspokajania potrzeb o szczególnym znaczeniu dla kraju i społeczeństwa oraz funkcjonalnym, jako środek materialny realizacji zadań z określonych dziedzin polityki społecznej i planowania społecznego. Infrastruktura społeczna odgrywa ważną rolę nie tylko w płaszczyźnie społecznej (m.in. określa jakość i warunki życia mieszkańców), ale również posiada znaczenie w rozwoju gospodarczym (m.in. wpływa na jakość kapitału społecznego), posiada odwzorowanie w strukturach funkcjonalno-przestrzennych i w zagospodarowaniu terenu, jak również wywiera wpływ na środowisko przyrodnicze. Zróżnicowane spektrum działalności usługowych zaliczanych do infrastruktury społecznej jest bardzo zdywersyfikowane, co pociąga za sobą różny wpływ na rozwój lokalny. Należy pamiętać, że wiele obiektów kwalifikowanych do infrastruktury społecznej nie posiada charakteru komercyjnego, w związku z czym to władza lokalna powinna zabezpieczyć jak najlepsze miejsca ich lokalizacji dostosowane do potrzeb mieszkańców¹⁶.

5.1. Szkolnictwo

Zapotrzebowanie na infrastrukturę w zakresie szkolnictwa powiązane jest z ludnością w najmłodszych grupach wiekowych, dlatego ocena funkcjonowania szkolnictwa w powiecie strzyżowskim oraz perspektyw jego rozwoju zostanie poprzedzoną analizą ludności w podziale na edukacyjne grupy wiekowe. Osoby w wieku edukacyjnym (3-24 lat) stanowią w powiecie strzyżowskim 23,9% ogółu ludności (dane dla roku 2018). Odsetek ten jest nieco wyższy w porównaniu z województwem podkarpackim (23,6%) i niższy w porównaniu do podregionu rzeszowskiego (24,1%) (tab. 11).

¹⁶ A. Rochmińska, K. Pędziwiatr, Infrastruktura społeczna a zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Stryków, *Space Society Economy*, nr 21/2017, s.32–33

Tabela 11. Ludność powiatu strzyżowskiego w podziale na edukacyjne grupy wiekowe w latach 2016 - 2018

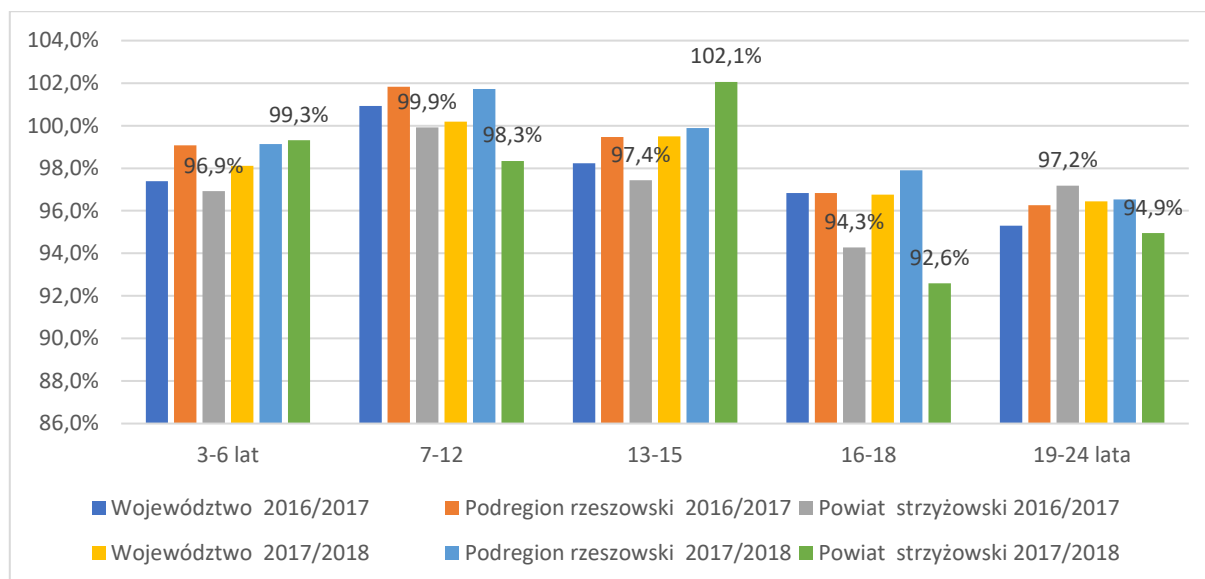
Lata	3-6 lat	7-12	13-15	16-18	19-24 lata
2016	2436	3860	1990	2134	5111
2017	2361	3857	1939	2012	4967
2018	2345	3793	1979	1863	4716
Dynamika r. 2016=100%	96,3	98,3	99,4	87,3	92,3

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Analizując dane dotyczące liczby ludności powiatu strzyżowskiego w wieku edukacyjnym można zauważyć, iż z roku na rok liczba ta maleje systematycznie prawie we wszystkich grupach wiekowych. Wyjątkiem była tu grupa wiekowa (13-15 lat), gdzie można zauważyć zwiększenie liczby osób w roku 2018 w stosunku do roku 2017 o 2%. Biorąc pod uwagę dwa krańcowe lata analizy to zdecydowanie największe zmniejszenia obserwuje się w grupie wiekowej 16-18 lat wynoszące ponad 12% (wskaźnik dynamiki 87,3%) i w grupie najstarszej 19-24 lat: ponad 7% (tab. 11). Utrzymywanie się takiej tendencji będzie miało wpływ na zapotrzebowanie odnośnie placówek edukacyjnych.

Analizując tendencje w powiecie strzyżowskim w odniesieniu do analizowanych grup wiekowych na tle województwa podkarpackiego oraz podregionu rzeszowskiego w oparciu o wskaźnik dynamiki o zmiennej podstawie (rok poprzedzający przyjmowany jako 100%) można zauważyć pewną zbieżność. Mianowicie, w całym regionie następuje zmniejszanie się liczby ludności prawie we wszystkich grupach wiekowych. Jednak w powiecie strzyżowskim zmiany zachodzą w szybszym tempie niż w województwie, czy też podregionie. Najwięcej ubywa osób w najstarszych grupach wiekowych, to jest 16-18 lat i 19-24 lata. Korzystniejsze częściowe wskaźniki, czyli mniejsze spadki na tle regionu, zaobserwowano jedynie w grupie 6-7 lat (lata 2017/2018) i w grupie wiekowej 19-24 lata oraz niewielki wzrost w grupie 13-15 lat (rys.15). Jednak te roczne, korzystniejsze wskaźniki częściowe nie zmieniają faktu występowania wspomnianych, niekorzystnych tendencji we wszystkich analizowanych grupach wiekowych.

Rysunek 15. Dynamika zmian ludności powiatu strzyżowskiego na tle podregionu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego w obrębie edukacyjnych grup wieku w latach 2016-2018

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Analizując strukturę poszczególnych grup wieku w powiecie strzyżowskim na tle województwa podkarpackiego i regionu rzeszowskiego (tab. 12) można stwierdzić duże podobieństwo tych struktur, jeżeli chodzi o proporcje oraz zauważyć podobne tendencje w nich zachodzące.

Tabela 12. Struktura ludności powiatu strzyżowskiego na tle podregionu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego w obrębie edukacyjnych grup wieku w latach 2016-2018 w %

Wyszczególnienie	3-6 lat	7-12	13-15	16-18	19-24 lata
Województwo 2018	16,3	26,9	12,6	13,4	30,8
Podregion rzeszowski 2018	17,5	27,0	12,3	13,4	29,8
Powiat strzyżowski 2018	16,0	25,8	13,5	12,7	32,1
Województwo 2017	16,3	26,3	12,4	13,6	31,4
Podregion rzeszowski 2017	17,4	26,3	12,2	13,5	30,6
Powiat strzyżowski 2017	15,6	25,5	12,8	13,3	32,8
Województwo 2016	16,3	25,5	12,4	13,7	32,1
Podregion rzeszowski 2016	17,3	25,5	12,1	13,8	31,3
Powiat strzyżowski 2016	15,7	24,9	12,8	13,7	32,9

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Najmniejszy udział w tej strukturze mają osoby z grupy wiekowej 13-15 i 16-18 lat, nieco większy z najmłodszej grupy edukacyjnej 3-6 lat. Około ¼ stanowią osoby w wieku 7-12 lat i najwięcej, bo ponad 30% stanowią osoby z najstarszej grupy edukacyjnej: 19-24 lata.

Analizując dane dotyczące wychowania przedszkolnego w powiecie strzyżowskim (tab. 13) można zauważyć, iż zmienna jest ilość oddziałów przedszkolnych, przy prawie stałej liczbie placówek.

Tabela 13. Powiat strzyżowski – Wychowanie przedszkolne w latach 2016-2019

Rok szkolny	placówki		miejsca w przedszkolach	oddziały		dzieci	
	ogółem	w tym przedszkola		ogółem	w tym w przedszkolach	ogółem	w tym w przedszkolach
2016/2017	50	20	1429	99	65	1821	1313
2017/2018	50	20	1470	104	67	1902	1346
2018/2019	49	20	1468	102	66	1938	1387

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Mimo zmniejszającej się liczby placówek, jak i oddziałów w roku 2018 w stosunku do roku 2017 liczba dzieci ulega zwiększeniu. Może to wynikać z faktu, iż zwiększa się zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach, przy braku możliwości zwiększenia ilości placówek, zwiększa się liczebność grup.

Tabela 14. Powiat strzyżowski – szkoły podstawowe i gimnazja w latach 2016-2019

Rok szkolny	szkoły	oddziały	uczniowie
szkolnictwo podstawowe			
2016/2017	46	281	3646
2017/2018	46	331	4223
2018/2019	45	378	4789
gimnazja			
2016/2017	21	101	1923
2017/2018	2	68	1229
2018/2019	2	36	644

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Analizując dane dotyczące szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w latach 2016-2018 (tab. 14) można zauważyć zwiększanie się ilości uczniów w szkołach podstawowych przy

równoczesnym zmniejszaniu się ilości uczniów w gimnazjach. Jest to efekt reformy szkolnictwa związany z likwidacją gimnazjów i ich powolnym wygaszaniu w latach analizy. Analizując dane dotyczące szkolnictwa ponadpodstawowego (ponadgimnazjalnego) w powiecie strzyżowskim (tab. 15) można zauważyć tendencję spadkową uczniów we wszystkich typach kształcenia, za wyjątkiem szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

Tabela 15. Powiat strzyżowski – szkoły ponadpodstawowe (ponadgimnazjalne) w latach 2016-2019

Rok szkolny	szkoły	oddziały	uczniowie
branżowe szkoły pierwszego stopnia			
2016/2017	3	16	278
2017/2018	3	16	261
2018/2019	3	14	250
szkoły specjalne przysposabiające do pracy			
2016/2017	2	4	28
2017/2018	2	5	26
2018/2019	2	6	30
licea ogólnokształcące			
2016/2017	2	15	320
2017/2018	2	14	295
2018/2019	2	12	248
technika			
2016/2017	2	22	525
2017/2018	2	23	541
2018/2019	2	21	522

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Liczba szkół nie ulega zmianie, lecz w analizowanym okresie zmniejsza się liczba oddziałów w szkołach. Występujące zmniejszanie się, z roku na rok, liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych szkół jest efektem zmniejszania się liczby osób w grupie wiekowej 16-18 lat, jak również pojawiającego się trendu mobilności osób już na etapie wyboru szkoły średniej. Część młodzieży już w tym wieku wybiera szkoły średnie w większych ośrodkach miejskich.

5.2. Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu strzyżowskiego funkcjonuje Zespół Opieki Zdrowotnej w Strzyżowie udzielający świadczeń zdrowotnych ogółowi ludności z terenu województwa podkarpackiego, a podstawowym obwodem zapobiegawczo – leczniczym jest teren obejmujący: Miasto i Gminę Strzyżów, Czudec, Frysztak, Niebylec, Wiśniową. Funkcjonują w nim następujące oddziały: Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Chirurgii Ogólnej z Pododdziałem Urazowo-Ortopedycznym, Chorób Wewnętrznych z Pododdziałem Kardiologii, Ginekologiczny oraz Pomocy Doraźnej. Ponadto na terenie Powiatu Strzyżowskiego działają niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej świadczące usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, stomatologii i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

Tabela 16. Wybrane dane dotyczące ochrony zdrowia w powiecie strzyżowskim w latach 2016-2018

	łóżka w szpitalu	apteki	punkty apteczne	przychodnie	praktyki lekarskie
2016	123	19	5	36	10
2017	123	19	4	35	11
2018	123	18	3	38	10

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Analizując wybrane dane dotyczące ochrony zdrowia w powiecie strzyżowskim (tab. 16) można zauważyć, iż sytuacja w zakresie infrastruktury związanej z ochroną zdrowia w latach objętych analizą nie uległa większym zmianom. Ilość dostępnych łóżek w szpitalach utrzymuje się w całym okresie na tym samym poziomie i wynosi 123 łóżka. Ilość dostępnych aptek zmniejszyła się o jedną placówkę, natomiast z roku na rok zmniejszała się ilość dostępnych punktów aptecznych. Praktyki lekarskie utrzymują się na prawie stałym poziomie, natomiast liczba przychodni w roku 2018 w stosunku do roku 2016 roku wzrosła o dwie.

Zakres ochrony zdrowia powiązany jest z dostępnością personelu medycznego. W tabeli 17 zestawiono wybrane dane dotyczące personelu medycznego pracującego w placówkach służby zdrowia powiatu strzyżowskiego. Analizując wskaźniki dostępności personelu medycznego na 10 tys. ludności w powiecie strzyżowskim w stosunku do wskaźników wojewódzkich można stwierdzić, że kształtują się one na znacznie niższym poziomie. Zdecydowanie na niekorzyść powiatu odbiegają wskaźniki liczby lekarzy i pielęgniarek przypadających na 10 tys. mieszkańców, natomiast wskaźniki odnoszące się do lekarzy dentyistów, jak i położnych kształtuje się na poziomie zbliżonym do średniego wskaźnika dla województwa.

Tabela 17. Personel medyczny placówek powiatu strzyżowskiego w latach 2016-2018

Rok	Lekarze	Lekarze dentyści	Ratownicy medyczni	Pielęgniarki	Położne
ogółem					
2016	62	21	24	173	31
2017	59	9	28	196	37
2018	64	24	26	192	35
wskaźnik na 10 tys. ludności - powiat strzyżowski					
2016	10,0	3,4	3,9	28,0	5,0
2017	9,6	1,5	4,5	31,8	6,0
2018	10,4	3,9	4,2	31,2	5,7
wskaźnik na 10 tys. ludności – województwo podkarpackie					
2016	21,0	4,7	5,2	55,4	7,4
2017	21,4	4,5	5,2	55,3	7,3
2018	21,3	4,6	5,5	56,5	7,1

Źródło: Bank danych o zdrowiu Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Analizując dane dotyczące liczby udzielonych porad ogółem (tab. 18) można zauważyć, iż z roku na rok wzrasta ich liczba, taką samą tendencję obserwuje się w przypadku porad lekarskich. Dynamika udzielanych porad lekarskich jest wyższa od dynamiki porad ogółem.

Tabela 18. Udzielone porady medyczne mieszkańcom powiatu strzyżowskiego w latach 2016-2018

Rok	udzielone porady				
	[w tys.]			na 1 mieszkańca	
	ogółem	lekarskie	stomatologiczne	powiatu	województwa
2016	366,7	330,2	36,5	5,9	7,5
2017	370,4	336,7	33,7	6,0	7,6
2018	379,7	343,9	35,8	6	8
dynamika 2016=100%	103,5	104,1	98,1	101,6	106,7

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Ilość udzielonych porad stomatologicznych w latach analizy ulega niewielkiemu zmniejszeniu (wskaźnik dynamiki 98,1%). Analizując dane dotyczące udzielonych porad w przeliczeniu na jednego mieszkańca można zauważyć, iż wskaźniki dla powiatu strzyżowskiego są niższe od wskaźnika dla województwa podkarpackiego i utrzymują się na prawie nie zmienionym

poziomie. Wskaźnik dynamiki obejmujący skrajne lata analizy wyniósł 101,6%, czyli obserwuje się wzrost o nieco ponad 1,5%, podczas gdy wartość analogicznego wskaźnika dla województwa wyniosła 106,7% i widać tu jego systematyczny wzrost z roku na rok. Gdyby niższe wielkości wskaźników wynikały z większej zdrowotności społeczeństwa powiatu strzyżowskiego, to taką sytuację należałoby uznać za pozytywną. Jednak rzeczywistość pokazuje, że jest to raczej odzwierciedlenie trudniejszego dostępu do opieki zdrowotnej w powiecie.

5.3. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Pomoc społeczna¹⁷ jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przewyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Pomoc społeczna w powiecie strzyżowskim jest realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strzyżowie oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Czudcu, Frysztaku, Wiśniowej i Niebylcu.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa; sieroctwa; bezdomności; bezrobocia; niepełnosprawności; długotrwałej lub ciężkiej choroby; przemocy w rodzinie; potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizmu lub narkomanii; zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; klęski żywiołowej lub ekologicznej. Ustawa o pomocy społecznej określa szczegółowo beneficjentów

¹⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z póź. zmianami

posiadających prawo do korzystania z poszczególnych form wsparcia oraz kryteria, które muszą być spełnione, aby takie wsparcie było możliwe.

Tabela 19. Powody ubiegania się o pomoc mieszkańców powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

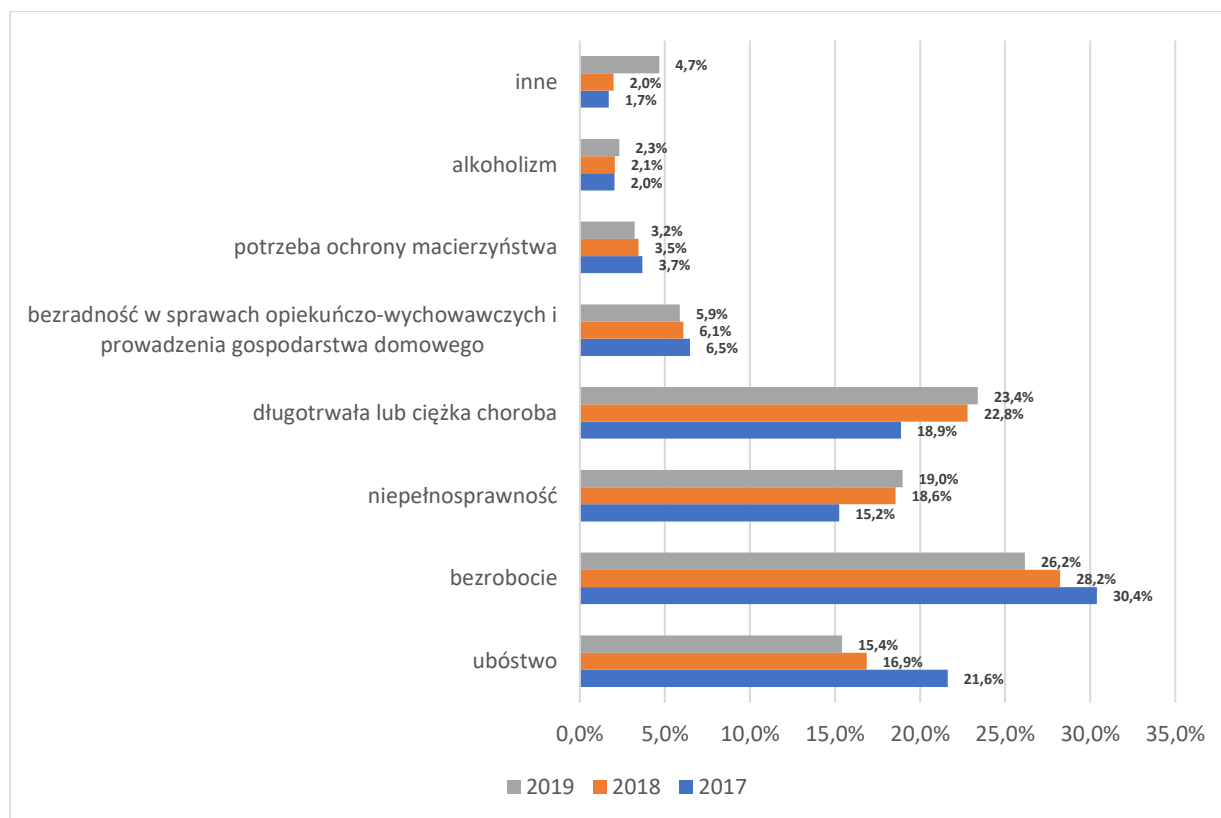
Wyszczególnienie	2017	2018	2019
ubóstwo	892	624	512
bezdomność	20	10	11
potrzeba ochrony macierzyństwa	152	128	107
bezrobocie	1 254	1 045	869
niepełnosprawność	629	687	630
długotrwała lub ciężka choroba	779	844	777
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	267	225	195
przemoc w rodzinie	16	21	20
alkoholizm	84	76	77
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	8	10	8
zdarzenie losowe	16	29	30
sytuacja kryzysowa	9	2	9
klęska żywiołowa lub ekologiczna	1	1	77
Razem	4 127	3 702	3 322

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Analizując dane dotyczące powodów ubiegania się o pomoc mieszkańców powiatu strzyżowskiego (tab. 19), można zauważyć, iż najwięcej rodzin korzysta z pomocy społecznej w związku z bezrobociem. Potwierdza to, wysoka stopa bezrobocia jaką charakteryzuje się powiat oraz duży udział w tym osób długotrwale bezrobotnych, co skutkuje określonymi finansowymi kosztami społecznymi. W odniesieniu do kolejności powodów ubiegania się o pomoc społeczną w strukturze udzielonej pomocy ogółem, w okresie objętym badaniami, można zauważyć, że kolejność ta ulegała pewnym zmianom. Ogólnie można stwierdzić, że zmniejszała się liczba rodzin korzystających z tej pomocy. Jednocześnie można zauważyć, że niezmiennie do obszarów w których najwięcej osób korzysta z pomocy społecznej należą: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo. Zauważyć można, iż pomimo tego, że z roku na rok zmniejsza się liczba rodzin, którym zostały przyznane świadczenia z w/w powodów, ciągle wysoki i w zasadzie na niezmiennym poziomie utrzymują się świadczenia związane z długotrwałą i ciężką chorobą (777 osób w 2017 i 2019 roku) oraz z niepełnosprawnością (w analogicznych latach 629 i 630 osób). Trudno na

podstawie zaprezentowanych statystyk jednoznacznie stwierdzić jaka jest przyczyna zmniejszającej się liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Przyczyn może być wiele, począwszy od rosnącej świadomości osób, które mogą być beneficjentami tej pomocy, ale z niej nie korzystają tylko polepszają swój status życiowy, czy też zawodowy, poprzez migrację, a skończywszy na ograniczonych środkach na taką pomoc.

Rysunek 16. Struktura powodów ubiegania się o pomoc mieszkańców powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Oceniając zmiany strukturalne udzielanej pomocy (rys. 16) można zauważyć, że w badanym okresie tendencje wzrostowe w tej strukturze związane są z długotrwałą chorobą (wzrost z 18,9% w 2017 roku do 23,4% w roku 2019), niepełnosprawnością (odpowiednio z 15,2% do 19,0%) oraz z alkoholizmem (z 2,0% do 2,3%). Wzrostową tendencję miała również pozycja określana jako inne, w której znalazła się pomoc związana m. in. z klęskami żywiołowymi, zdarzeniami losowymi, bezdomnością, przemocą w rodzinie. Na klęski żywiołowe, czy zdarzenia losowe mamy raczej ograniczony wpływ, ale niepokojąca jest pomoc związana z ciągle występującymi zjawiskami patologicznymi, takimi jak przemoc w rodzinie, czy alkoholizm (niepokojąca nie w sensie jej udzielania beneficjentom tej pomocy, ale w sensie

występowania tych zjawisk patologicznych i problemów z nimi związanych). Korzystanie ze świadczeń z tytułu przemocy w rodzinie wiąże się m.in. z faktem wzrostu świadomości w rodzinach dotkniętych przemocą domową, które znają swoje prawa, mają odwagę zgłaszania tej przemocy odpowiednim organom i ubiegają się o pomoc z tego tytułu. Nie są to jednak, prawdopodobnie wszystkie rodziny, które takiej przemocy doświadczają.

5.3.1. Ośrodki pomocy społecznej

Świadczenia z zakresu pomocy społecznej w głównej mierze są zadaniem gmin realizowanym przez gminne i miejsko-gminny ośrodek pomocy społecznej jako zadania własne i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. Analizując wysokość wydatków na pomoc społeczną ogółem w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019 (tab. 20) można zauważyć, iż kształtuje się ona na dość zróżnicowanym poziomie, co wiąże się z wielkością danej gminy i zakresem realizowanych przez nią zadań.

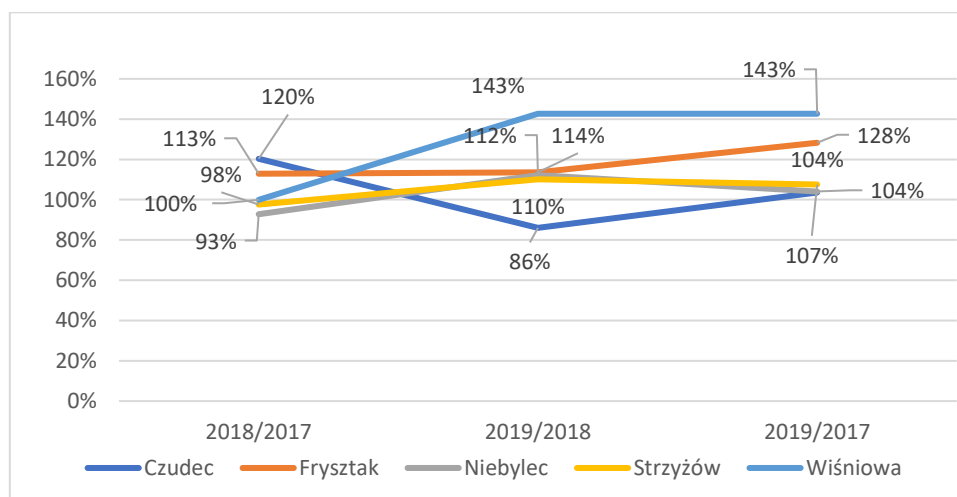
Tabela 20. Wysokość wydatków na pomoc społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Gmina	2017	2018	2019
Dotacja celowa na zadania zlecone			
Czudec	78 853,46	361 109,99	57 478,16
Frysztak	25 766,00	40 250,00	122 963,88
Niebylec	12 585 738,50	12 780 989,98	14 333 303,08
Strzyżów	22 476 098,00	22 443 477,00	25 598 242,00
Wiśniowa	10 968 154,14	10 890 503,72	11 938 697,81
Dotacja celowa na zadania własne			
Czudec	1 020 791,92	997 517,05	1 009 709,23
Frysztak	496 650,06	479 090,00	484 640,64
Niebylec	501 403,66	481 278,44	513 752,48
Strzyżów	2 317 330,00	2 075 455,00	1 902 265,00
Wiśniowa	677 323,59	658 519,64	766 367,73
Zadania własne			
Czudec	1 355 745,72	1 528 883,09	1 579 517,33
Frysztak	543 770,18	684 383,36	760 076,69
Niebylec	918 167,92	1 003 275,55	1 001 674,64
Strzyżów	3 345 032,00	3 671 661,00	4 003 297,00
Wiśniowa	1 309 762,04	1 428 979,95	1 537 291,82

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

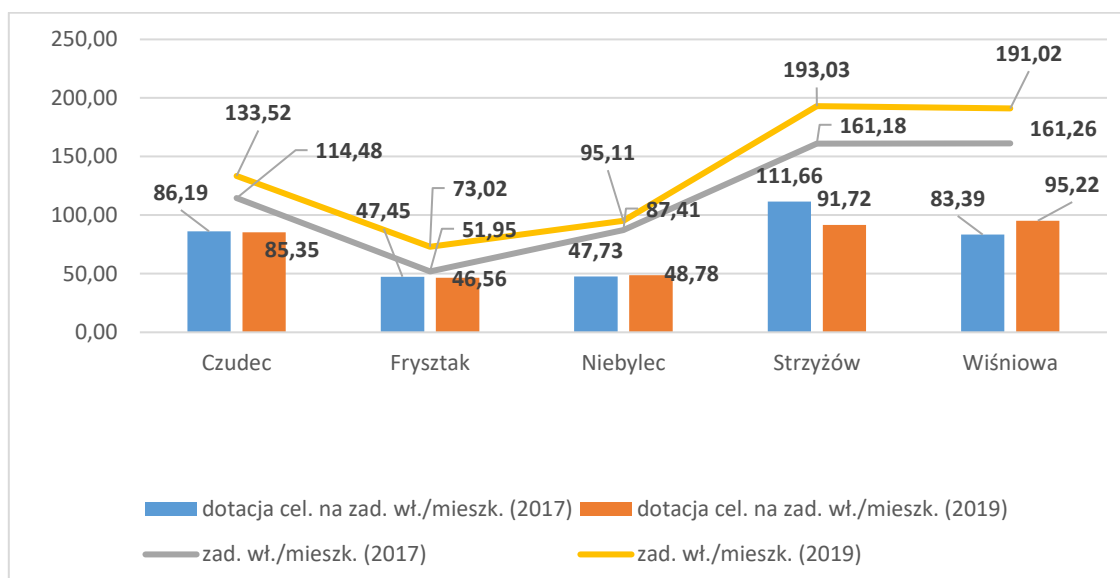
Biorąc pod uwagę dynamikę zmian wydatków na pomoc społeczną ogółem (rys. 17) można zauważyć, iż z roku na rok te wydatki rosną. Czasami wzrost jest skokowy, co wynika ze zwiększonej wartości wydatków spowodowanych np. klęską żywiołową – gmina Wiśniowa 2019.

Rysunek 17. Dynamika zmian wydatków na pomoc społeczną ogółem w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

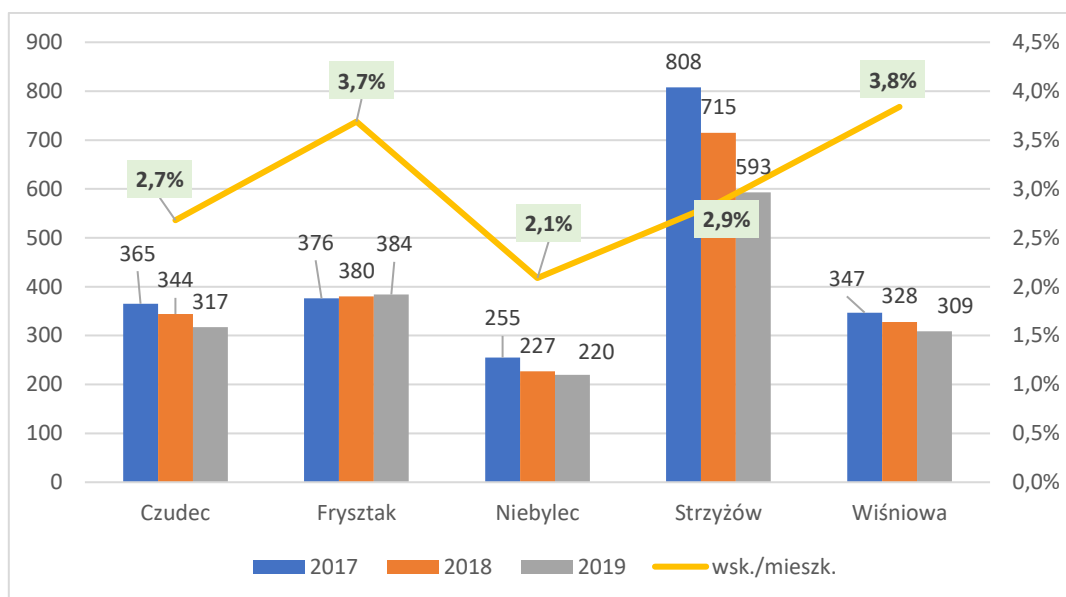
Rysunek 18. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na mieszkańca w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

Analizując wydatki na pomoc społeczną dotyczącą dotacji celowych na zдания własne oraz zadań własnych w przeliczeniu na mieszkańca (rys. 18) można zauważyć, iż wartości te są zbliżone w gminach Czudec, Strzyżów i Wiśniowa, nieco niższe wartości charakteryzują gminy Frysztak i Niebylec.

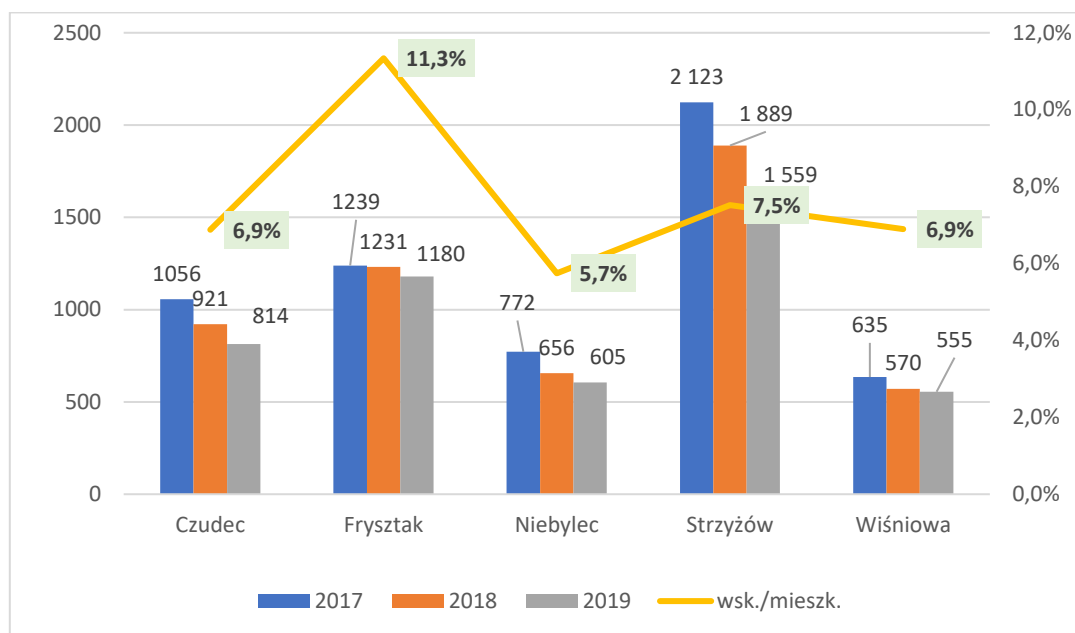
Rysunek 19. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

Analizując liczbę rodzin objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019 (rys. 19) można zauważyć, iż dane te są porównywalne w gminach Czudec, Frysztak i Wiśniowa, znacznie więcej rodzin objętych wsparciem jest w gminie Strzyżów, ale należy pamiętać, że jest to gmina o dwukrotnie większej liczbie ludności w stosunku do pozostałych gmin. Bardziej uniwersalnym wskaźnikiem do porównań jest wskaźnik przedstawiający odsetek rodzin objętych pomocą, względem liczby mieszkańców, obliczony dla roku 2019. Analizując jego wartość można zauważyć, iż największy odsetek rodzin objętych wsparciem jest w gminach Wiśniowa i Frysztak, a najmniejszy w gminie Niebylec. Analizując dane w czasie zauważa się, że z roku na rok zmniejsza się liczba rodzin objętych wsparciem z wyjątkiem sytuacji w gminie Frysztak, gdzie występuje odwrotna tendencja.

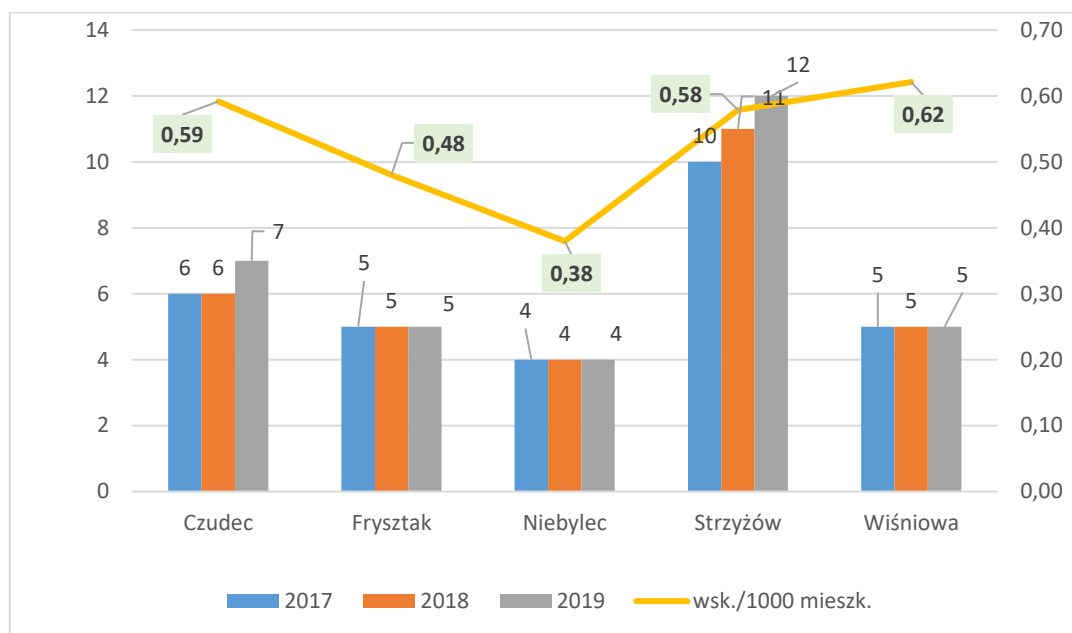
Rysunek 20. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

Biorąc pod uwagę liczbę osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019 (rys. 20) zauważa się tendencję malejącą, co może oznaczać, że zmienia się na korzyść sytuacja materialna mieszkańców, którzy w mniejszym zakresie potrzebują wsparcia ze strony ośrodków pomocy społecznej. Największej liczbie osób udzielono wsparcia w gminie Strzyżów, jednak biorąc pod uwagę fakt, że jest to gmina o największej liczbie mieszkańców, to wskaźnik charakteryzujący odsetek osób objętych pomocą względem liczby mieszkańców kształtuje się na poziomie 7,5%, porównywalnie do gmin Czudec i Wiśniowa, dla których wskaźnik ten wynosi 6,9%. Znacznie większy zakres wsparcia obejmował mieszkańców gminy Frysztak, dla której wskaźnik charakteryzujący odsetek osób objętych pomocą względem liczby mieszkańców dla roku 2019 był najwyższy i wynosił 11,3%. Najniższa wartość tego wskaźnika charakteryzuje gminę Niebylec i wynosił on w roku 2019 5,7%.

Rysunek 21. Liczba pracowników socjalnych w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Źródło: opracowano na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej

Biorąc pod uwagę liczbę pracowników socjalnych w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019 (rys. 21) można zauważyć, iż utrzymuje się ona na stałym poziomie z wyjątkiem gminy Czudec, gdzie w roku 2019 zatrudnienie zwiększyło się o jedną osobę w stosunku do lat wcześniejszych. Uwzględniając wskaźniki liczby pracowników socjalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w roku 2019 można zauważyć, iż kształtują się one na zbliżonym poziomie w gminach Czudec, Strzyżów i Wiśniowa. Nieco niższa wartość charakteryzuje gminy Frysztak i Niebylec.

Jednym z ważnych problemów, którym zajmują się ośrodki pomocy społecznej jest przemoc w rodzinie. Zgodnie z treścią ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie pod pojęciem przemocy należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny, czyli osoby najbliższej, a także innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Gminy powiatu strzyżowskiego nie są wolne od zjawiska przemocy w rodzinie. Tabela 21 przedstawia liczbę rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie. Analizując dane tej tabeli, można zauważyć, iż liczba rodzin dotkniętych przemocą w poszczególnych gminach

jest zróżnicowana. W okresie objętym analizą jedynie w gminie Frysztak liczba rodzin, w których występowała przemoc systematycznie zmniejszała się z roku na rok. W gminie Strzyżów też wystąpił spadek w stosunku do roku wyjściowego, ale w 2017 nastąpił wzrost w stosunku do 2016 roku. W odniesieniu do pozostałych gmin można stwierdzić, że mamy do czynienia z pewną stabilizacją tego zjawiska - na podobnym poziomie, choć w tej grupie można jeszcze zwrócić uwagę na gminę Niebylec, gdzie mamy jednak ciągły, choć niewielki wzrost tego zjawiska w stosunku do roku wyjściowego.

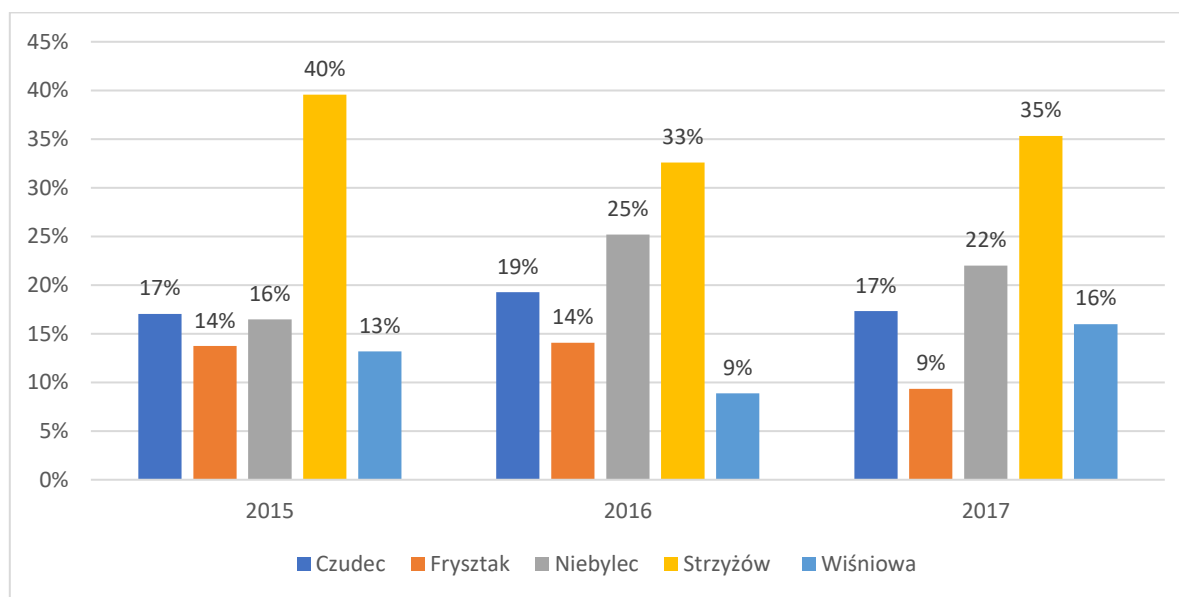
Tabela 21. Liczba rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie oraz częstotliwość zdarzeń przemocy w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Gmina	Rok	liczba rodzin	Częstotliwość zdarzeń		
			1 raz	2-5 razy	6 razy i więcej
Czudec	2015	31	23	8	0
	2016	26	22	4	0
	2017	26	22	4	0
Frysztak	2015	25	19	6	0
	2016	19	11	8	0
	2017	14	11	3	0
Niebylec	2015	30	15	15	0
	2016	34	25	9	0
	2017	33	29	4	0
Strzyżów	2015	72	57	14	1
	2016	44	33	11	0
	2017	53	38	15	0
Wiśniowa	2015	24	21	3	0
	2016	12	10	2	0
	2017	24	21	3	0

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

Oceniając przestrzenne zróżnicowanie zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie struktury ilościowej (liczby rodzin w gminach powiatu w których występuje przemoc, w poszczególnych latach) można powiedzieć, że w całym okresie „liderem”- jeżeli można to rozpatrywać w takich kategoriach jest gmina-miasto Strzyżów, a więc gmina, w której zamieszkuje najwięcej osób w powiecie (rys. 22). Przypadało na nią od 40% w 2015 roku do 35% w roku 2017 przypadków przemocy w rodzinie. Na drugim miejscu w tym rankingu plasuje się gmina Niebylec. Na drugim biegunie, czyli tych, gdzie liczby rodzin z przypadkami przemocy jest najmniej, jest gmina Frysztak i Wiśniowa.

Rysunek 22. Struktura rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie w podziale na gminy powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

Tabela 22. Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie na terenie powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Gmina	Rok	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
Czudec	2015	75	29	14	32
	2016	65	29	5	31
	2017	76	40	14	22
Frysztak	2015	31	27	2	2
	2016	21	15	4	2
	2017	18	13	4	1
Niebylec	2015	35	27	8	0
	2016	36	27	8	1
	2017	49	39	2	8
Strzyżów	2015	79	60	16	3
	2016	51	39	12	0
	2017	64	44	16	4
Wiśniowa	2015	25	16	8	1
	2016	13	11	2	0
	2017	17	11	6	0

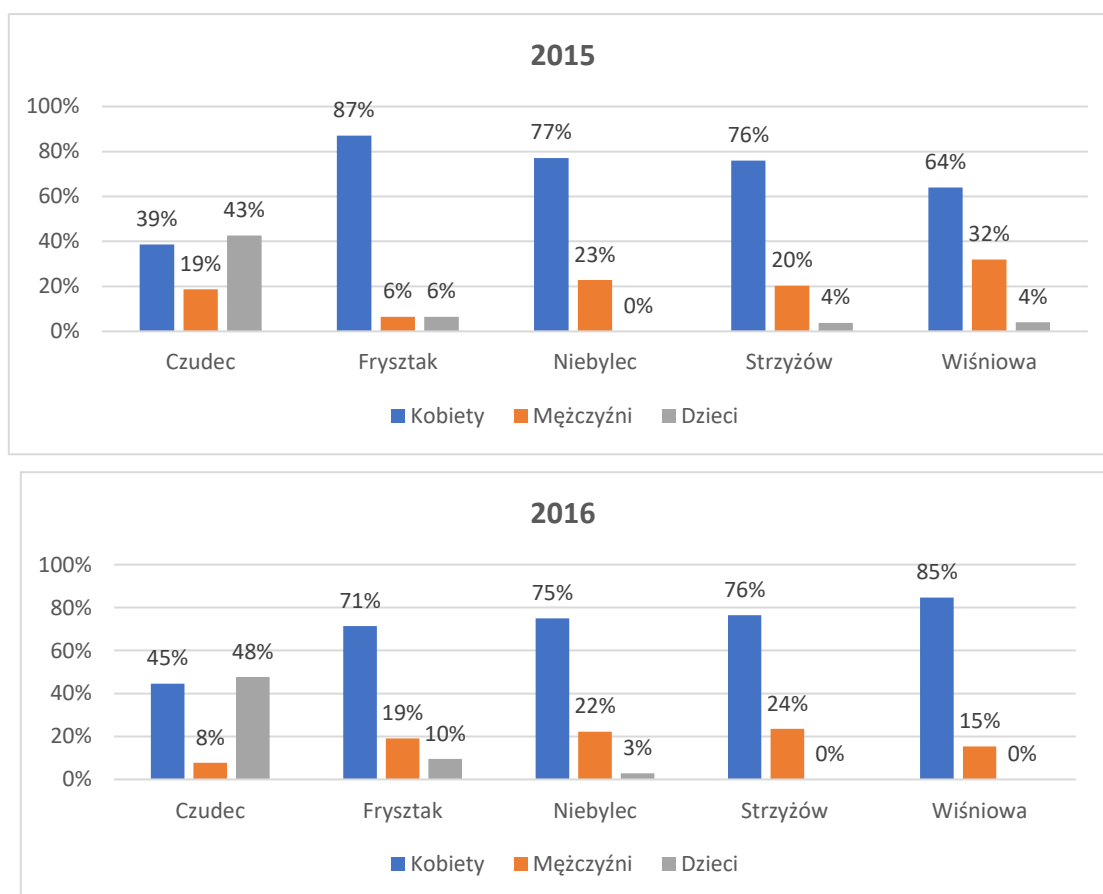
Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

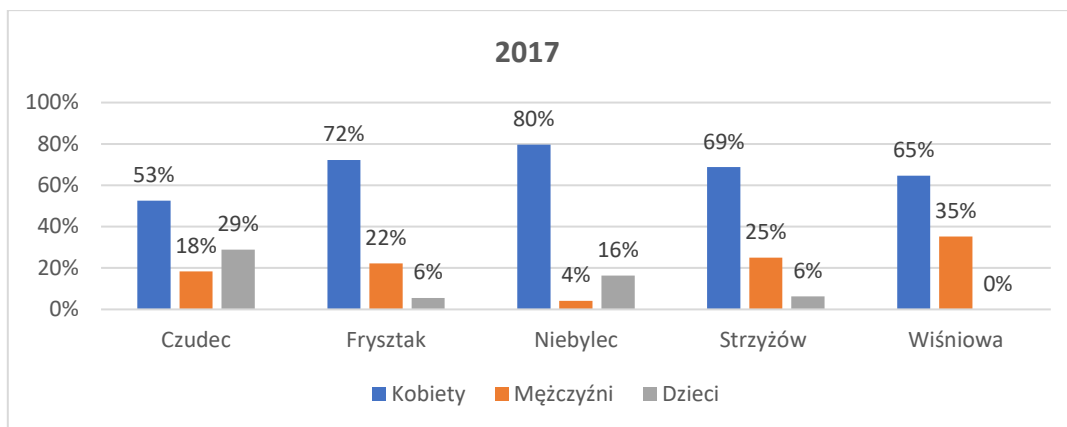
Z punkty widzenia istoty problemu ważna jest nie tylko liczba rodzin, ale również liczba osób poszkodowanych i ich struktura. Okazuje się, że niechlubnym liderem pod względem liczby osób poszkodowanych w wyniku przemocy w 2017 roku była gmina Czudec (tab. 22) i w zasadzie oprócz 2015 roku, w którym najwięcej przypadków przemocy zarejestrowano

w gminie-mieście Strzyżów, to w pozostałych latach gmina Czudec przewodzi w tej klasyfikacji. W odniesieniu do tej gminy dodatkowo niepokojące jest to, iż w tym gronie poszkodowanych jest bardzo dużo dzieci – więcej niż we wszystkich gminach powiatu łącznie. Dodać należy jeszcze, że w okresie objętym analizą w dwóch gminach, a mianowicie we wspomnianej już gminie Czudec oraz w gminie Niebylec zwiększyła się liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy.

Analizując strukturę osób poszkodowanych w wyniku przemocy (rys. 23) stwierdzić należy, że w całym okresie objętym analizą, we wszystkich gminach powiatu, największy odsetek stanowiły kobiety od 87% w gminie Frysztak w 2015 roku poprzez 85% w 2016 roku w gminie Wiśniowa do 80% w 2017 roku w gminie Niebylec.

Rysunek 23. Struktura osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie na terenie gmin powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

Analizując strukturę osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie na terenie gmin powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017 pod kątem zachodzących zmian w tej strukturze można zauważyć, iż oprócz wspomnianego już problemu, że w największym stopniu w wyniku zjawiska przemocy domowej poszkodowane są kobiety, można zauważyć, że w strukturze tej rośnie udział mężczyzn oraz relatywnie wysoki jest udział dzieci (zwłaszcza w gminie Czudec i Niebylec). Kolejne zestawienie zaprezentowane w tabeli 23 pokazuje liczbę osób, co do których istnieje podejrzenie o stosowaniu przemocy w rodzinie w poszczególnych gminach powiatu. Analizując te dane za lata 2015-2017 można zauważyć, iż najliczniejszą grupę stanowią tu mężczyźni, w pojedynczych przypadkach są to również kobiety.

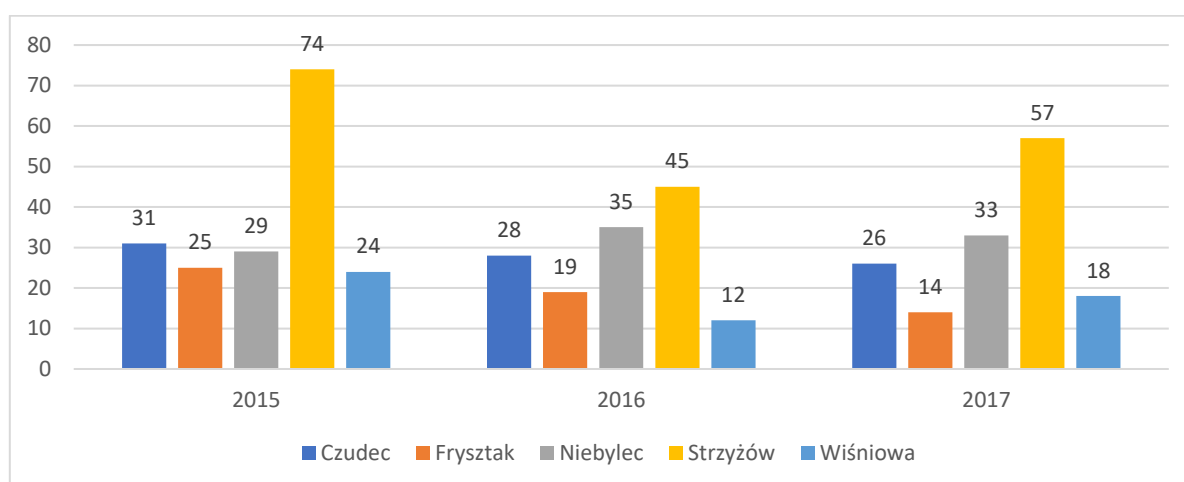
Tabela 23. Liczba osób co do których istnieje podejrzenie o stosowaniu przemocy w rodzinie na terenie powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Gmina	Rok	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni
Czudec	2015	5	26	0
	2016	5	23	0
	2017	0	25	1
Frysztak	2015	2	23	0
	2016	1	18	0
	2017	1	13	0
Niebylec	2015	0	29	0
	2016	0	35	0
	2017	2	31	0
Strzyżów	2015	5	69	0
	2016	3	42	0
	2017	3	54	0
Wiśniowa	2015	1	23	0
	2016	0	12	0
	2017	0	18	0

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

W całym badanym okresie najczęściej przypadków podejrzenia o przemoc w rodzinie odnotowano w mieście-gminie Strzyżów. Drugie miejsce, od 2016 roku zajmuje gmina Niebylec i co ciekawe jest to jedyna gmina w powiecie w której rośnie liczba tych podejrzanych. W pozostałych gminach obserwuje się systematyczne zmniejszanie się takich osób (rys. 24).

Rysunek 24. Ogółem podejrzenie przemy w rodzinie w podziale na gminy

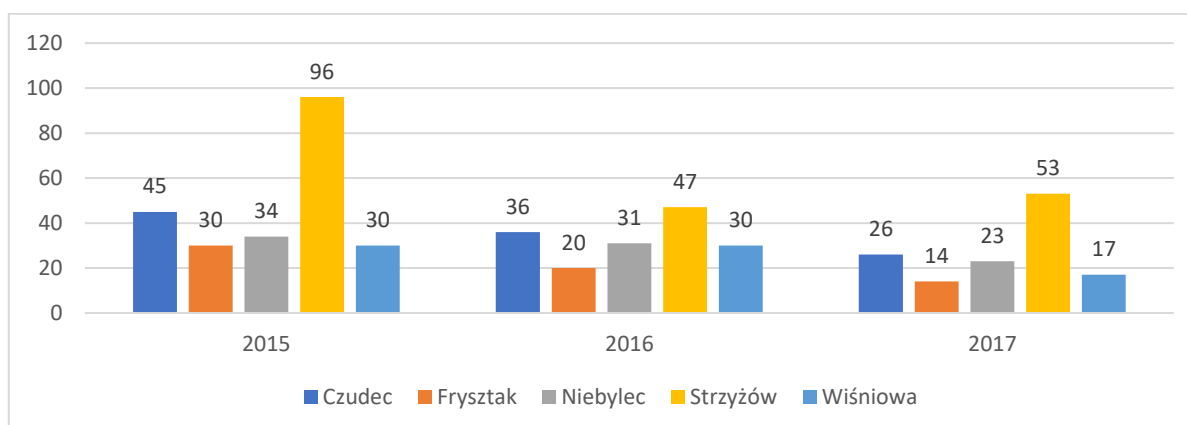

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

Analizując sytuację dotyczącą występowania podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie warto zwrócić uwagę na sytuację związaną ze sporządzaniem niebieskich kart.

Zestawiając te dane z liczbą sporządzonych niebieskich kart, z uwzględnieniem podziału na gminy (rys. 25) można zauważyć, iż najczęściej tych kart sporządzono właśnie w gminach Strzyżów, Czudec i Niebylec, a więc w gminach, gdzie zauważa się, najczęściej przypadków podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.

Rysunek 25. Liczba sporządzonych Niebieskich kart – A w podziale na gminy powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2018-2025

Jak wynika z powyższej analizy problem przemocy w rodzinie ciągle jeszcze ma miejsce, choć występuje on z różnym nasileniem w poszczególnych gminach powiatu. Z punktu widzenia polityki społecznej problemy przemocy w rodzinie wymagają szczególnej uwagi, a zwłaszcza gdy dotyczą one dzieci.

5.3.2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie jest samodzielną jednostką organizacyjną Powiatu Strzyżowskiego, wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej, która koordynuje działania samorządu powiatowego w zakresie pomocy społecznej¹⁸.

Do zadań własnych powiatu w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy:

- Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.
- Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia.
- Tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych.
- Prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym.
- Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
- Organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania: grup wsparcia, specjalistycznego poradnictwa.
- Wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

¹⁸ <http://www.pcpr.strzyzowski.pl/str/157/informacje-ogolne>

- Zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich.
- Prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych i pełniących funkcję rodziny zastępczej.
- Kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka.
- Finansowanie: świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu, pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.
- Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.
- Przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

Do zadań własnych powiatu w zakresie ustawy o pomocy społecznej należy:

- Opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.
- Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa.
- Przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-

wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;

- Pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się.
- Pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy.
- Prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób.
- Prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej.
- Udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach.
- Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu.
- Doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu.
- Podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.
- Sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.
- Utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Jednym z działań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie jest rodzinna piecza zastępcza. Rodzina zastępcza to taka rodzina, która tymczasowo lub stale opiekuje się i wychowuje dzieci, które zostały osierocone, odrzucone lub których rodzice biologiczni nie są w stanie zapewnić im bezpieczeństwa i opieki. W wypełnianiu swoich funkcji rodzina zastępcza kieruje się dobrem przyjętego dziecka i poszanowaniem jego praw. Celem działania rodziny zastępczej jest wzmocnienie rodziny naturalnej tak, aby dziecko mogło do niej

powrócić wzmocnione i wyposażone w umiejętności, np. tworzenia trwałych związków emocjonalnych. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodziny zastępcze spokrewnione;
- rodziny zastępcze niezawodowe;
- rodziny zastępcze zawodowe; • pełniące funkcję pogotowia rodzinnego • rodziny specjalistyczne,
- rodzinny dom dziecka.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej ustaje z dniem uzyskania przez dziecko pełnoletności lub jest przedłużone na czas kontynuacji nauki, jednak nie dłużej niż do 25 roku życia, chyba, że dziecko wcześniej powróci do rodziny biologicznej lub zostanie umieszczone w rodzinie adopcyjnej. Sprawowanie pieczy zastępczej wiąże się z określonymi kosztami związanymi z realizacją tej funkcji. Do wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w tej formie zalicza się:

- świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka; • 694,00 zł miesięcznie otrzymują rodziny spokrewnione (dziadkowie i rodzeństwo); • 1052,00 zł miesięcznie na dziecko otrzymują rodziny zawodowe, niezawodowe oraz rodzinne domy dziecka;
- dodatek do świadczenia na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka (211,00 zł).
- dodatek wychowawczy; 500,00 zł na każde dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej do 18 roku życia.
- dofinansowanie do wypoczynku dziecka;
- świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- świadczenie przyznane w związku z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innego zdarzenia mającego wpływ na jakość sprawowanej opieki;
- środki finansowe na pokrycie nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka w rodzinnym domu dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka;
- środki finansowe na pomoc na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie;
- środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza zawodowa, rodzina zastępcza niezawodowa, lub w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka, oraz

środki finansowe związane ze zmianą tego lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego;

- świadczenie związane z remontem lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza zawodowa lub jest prowadzony rodzinny dom dziecka;
- wynagrodzenie wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka i osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;
- świadczenia dla rodziny pomocowej.

Analizując dane dotyczące rodzinnych form opieki związanych z realizacją opieki w formie pieczy zastępczej na terenie powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019 (tab. 24) można zauważyć pewną stagnację. Liczba rodzin zastępczych, jak również liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie¹⁹. W 2019 roku były w powiecie 34 takie rodziny, które sprawowały opiekę na 48 dzieci. W strukturze rodzin zastępczych ponad 50% stanowiły rodziny spokrewnione z dzieckiem i w nich przebywało 50% dzieci objętych formą pieczy zastępczej. W powiecie niewielki odsetek, bo zaledwie 5,8%, stanowią rodziny zawodowe.

Tabela 24. Rodzinne formy pieczy zastępczej na terenie Powiatu Strzyżowskiego w latach 2017-2019

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba rodzin zastępczych			Liczba dzieci umieszczonych		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	16	18	18	22	25	24
Rodziny niezawodowe	16	16	14	21	21	19
Rodziny zawodowe (w tym pełniące funkcje pogotowia rodzinnego)	2	2	2	6	5	5
RAZEM	34	36	34	49	51	48

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

¹⁹ Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie za lata 2017-2019

Koszty związane z realizacją funkcji pieczy zastępczej wynikają z przepisów dotyczących wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w tej formie opieki. Wartość świadczeń dla rodzin zastępczych oraz pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych jest bezpośrednio powiązana z beneficjentami tej pomocy. Wartość pomocy dla rodzin zastępczych i pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych finansowanej przez powiat strzyżowski w latach 2017-2019 prezentuje tabela 25. Wynika z niej, że wartość tej pomocy systematycznie rośnie, choć jest to stosunkowo niewielki wzrost, bo wynoszący zaledwie 4%. Trudno jednoznacznie oceniać to biorąc pod uwagę zmienność liczby beneficjentów korzystających z tej pomocy w poszczególnych latach. W strukturze wydatkowanych środków, w całym analizowanym okresie zdecydowanie przeważa pozycja - świadczenia dla rodzin zastępczych. Na drugim miejscu jest dodatek wychowawczy. Stosunkowo niewielki udział w tej strukturze, bo zaledwie 6,9% (w 2019 roku) mają - wynagrodzenia wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka i osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka (tab. 25).

Tabela 25. Wartość pomocy dla rodzin zastępczych i pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych finansowanych przez Powiat Strzyżowski w latach 2017-2019

Nazwa zadania	Kwota w zł		
	2017	2018	2019
Świadczenia dla rodzin zastępczych	483 084,24	494 468,69	510 563,94
Dodatek wychowawczy	202 779,84	205 434,41	212 269,39
Pomoc jednorazowa (z tytułu przyjęcia dziecka do rodziny lub pomoc losowa)	0,00	2 250,00	5 721,68
Środki finansowe na pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc rzeczową i usamodzielnienie	43 507,89	47 440,10	40 365,47
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego	0,00	0,00	0,00
Świadczenie związane z remontem lokalu mieszkalnego	0,00	0,00	0,00
Wynagrodzenie wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka i osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;	65 167,25	56 265,60	57 236,16
RAZEM	794 539,22	805 858,80	826 156,64

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Warto tu dodać, że w rodzinach zastępczych w powiecie stryżowskim przebywają również dzieci spoza tego powiatu, jak również dzieci spoza województwa podkarpackiego. Charakterystykę tej sytuacji prezentuje tabela 26. Łącznie w 2019 roku dziewięcioro dzieci nie pochodziło z powiatu stryżowskiego. W większości były to jednak dzieci, które przebywały w rodzinach spokrewnionych z powiatu stryżowskiego.

Tabela 26. Liczba dzieci pochodzących z innych powiatów przebywających w latach 2017-2019 w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Strzyżowskiego na podstawie zawartych porozumień

Powiat/Miasto	Liczba dzieci			Kwota w zł		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Jarosławski (rn)	1	1	-	12 000,00	8 156,00	-
Starachowicki (rn)	1	1	1	2 935,48	12 596,09	15 388,09
Miasto Wrocław (rzs)	1	1	1	21 573,60	21 937,60	22 163,37
Miasto Rzeszów (rn)	1	1	1	12 000,00	12 364,00	12 624,00
Leżajski (rz)	2	2	2	45 964,93	56 776,50	57 801,87
Miasto Łódź (rn)	1	1	-	12 000,00	2 870,97	-
Brzozowski (rs)	1	1	1	7 920,00	8 158,00	8 328,00
Miasto Tarnów (rs)	-	1	1	-	7 413,17	10 860,00
Miasto Jastrzębie – Zdrój (rs)	-	1	1	-	8 309,43	8 328,00
Suski (rs)	-	1	1	-	4 256,53	8 328,00
RAZEM	8	11	9	114 394,01	142 838,29	143 821,33

rn - rodzina niezawodowa,

rzs - rodzina zawodowa specjalistyczna

rs - rodzina spokrewniona

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Równocześnie trzeba zaznaczyć, że część dzieci z powiatu stryżowskiego przebywała w rodzinach zastępczych w innych powiatach, w tym również poza terenem województwa podkarpackiego. W 2019 roku było to łącznie sześcioro dzieci (tab. 27). Dzieci te, w większości, przebywały w rodzinach niezawodowych, ale nie spokrewnionych. Finansowanie dzieci spoza powiatu odbywa się na zasadzie porozumień zawieranych pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za finansowanie takiej formy opieki w poszczególnych powiatach.

Tabela 27. Liczba dzieci przebywających w latach 2017-2019 w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu i ich finansowanie na podstawie zawartych porozumień

Powiat/Miasto	Liczba dzieci			Kwota w zł.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Jasielski (rn)	1	1	1	12 000,00	12 364,00	12 624,00
Miasto Rybnik (rn)	1	1	1	12 000,00	12 364,00	12 624,00
Gmina Miasto Krosno (rn)	1	1	1	12 000,00	12 364,00	12 624,00
Gmina Miasto Krosno (rz)	1	-	-	13 277,31	-	-
Dębicki (rn)	-	1	1	-	16 797,33	12 624,00
Brzozowski (rn)	-	-	1	-	-	3 936,51
Chełmski (rdz)	-	-	1	-	-	1 431,77
	4	4	6	49 277,31	53 889,33	55 864,28

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Większość dzieci z powiatu strzyżowskiego przebywająca w rodzinach zastępczych finansowana jest przez gminy. W 2019 roku było to 26 dzieci (tab. 28).

Tabela 28. Liczba dzieci z terenu gmin powiatu strzyżowskiego przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2017-2019 za które gminy ponoszą odpłatność

Gmina	Ilość dzieci			Odpłatność gminy		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Strzyżów	9	11	12	47 915,85	54 472,00	64 436,92
Wiśniowa	2	3	3	2 214,19	5 761,18	9 568,25
Frysztak	8	5	5	18 277,63	20 241,59	21 065,38
Czudec	2	3	3	12 000,00	12 770,67	14 414,26
Niebylec	3	3	3	18 556,00	20 978,77	21 468,00
RAZEM	24	25	26	98 963,67	114 224,21	130 952,81

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Na terenie powiatu strzyżowskiego funkcjonują dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego tj.: Dom Dziecka w Strzyżowie oraz Dom Dziecka w Żyznowie. W placówkach tych w 2019 roku przebywało pięćdziesięciu ośmiu wychowanków, w tym były

tylko trzy osoby z powiatu strzyżowskiego (tab. 29). Od 2017 roku liczba wychowanków przebywająca w tych placówkach z roku na rok wzrastała.

Tabela 29. Liczba wychowanków z terenu powiatu strzyżowskiego przebywająca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019

Placówka opiekuńczo - wychowawcza	Liczba wychowanków ogółem			W tym wychowankowie z terenu Powiatu Strzyżowskiego		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Dom Dziecka w Strzyżowie	24	29	28	5	4	3
Dom Dziecka w Żywnowie	29	27	30	2	1	0
RAZEM	53	56	58	7	5	3

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Ważnym wydatkiem polityki społecznej związanym z pieczę zastępczą, chociaż zmiennym w czasie, jest pomoc związana z usamodzielnieniem się wychowanków. Dotyczy to zarówno wychowanków z rodzin zastępczych, jak i wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych (tab. 30 i 31).

Tabela 30. Wartość pomocy dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych w latach 2017-2019

Rodzaj pomocy	Liczba osób			Kwota w zł.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	9	8	6	43 507,89	34 150,10	23 332,47
pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	0	3	2	0	4 654,00	3 154,00
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	2	3	3 300,00	8 636,00	13 879,00
RAZEM	10	13	11	46 807,79	47 440,10	40 365,47

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

W przypadku wychowanków z rodzin zastępczych wiodącym wydatkiem w tej pomocy, w analizowanym okresie, było finansowanie kontynuacji nauki, zaś w przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych była to pomoc pieniężna na zagospodarowanie. Może to wskazywać na pewną prawidłowość, a mianowicie wychowankowie z domów dziecka w większym stopniu dążą do usamodzielnienia się, stąd też w tej grupie występuje większa

pomoc pieniężna na zagospodarowanie, zaś wychowankowie z rodzin zastępczych częścię kontynuują naukę.

Tabela 31. Wartość pomocy dla usamodzielnianych wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019

Rodzaj pomocy	Liczba osób			Kwota w zł.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	2	1	1	3348,80	6 182,80	1 052,00
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	1	2	0	6600,00	13 878,00	0
pomoc pieniężna na zagospodarowanie	2	3	2	4500,00	7 808,00	3 154,00
RAZEM	5	6	3	12948,80	27 868,80	4 206,00

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Powiat Strzyżowski prowadzi również domy pomocy społecznej w Gliniku Dolnym oraz w Babicy. Liczba osób korzystających z usług tych domów jest warunkowana liczbą miejsc będących w dyspozycji tych domów. W Domu Pomocy Społecznej (DPS) w Gliniku Dolnym maksymalna liczba mieszkańców domu w analizowanym okresie wynosiła 70 osób, zaś w DPS w Babicy to 100 osób. Charakterystykę mieszkańców tych placówek prezentują tabele 32 i 33.

Tabela 32. Stan osobowy mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej w Gliniku Dolnym wg stanu na ostatni dzień każdego miesiąca w latach 2017-2019

Miesiąc	Ogólna liczba mieszkańców w DPS Glinik			Liczba mieszkańców na „starych zasadach”			Liczba mieszkańców na nowych zasadach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
styczeń	70	69	68	26	26	25	44	43	43
luty	69	69	68	26	26	25	43	43	43
marzec	69	69	68	26	26	25	43	43	43
kwiecień	68	69	69	26	26	25	42	43	44
maj	68	70	70	26	26	25	42	44	45
czerwiec	68	70	70	26	26	25	42	44	45
lipiec	69	70	70	26	26	25	43	44	45
sierpień	69	69	70	26	26	25	43	43	45
wrzesień	70	69	70	26	26	25	44	43	45
październik	70	70	70	26	26	25	44	44	45
listopad	70	70	69	26	26	25	44	44	44
grudzień	69	69	69	26	26	25	43	43	44

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Tabela 33. Stan osobowy mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej w Babicy wg stanu na ostatni dzień każdego miesiąca w latach 2017-2019

Miesiąc	Ogólna liczba mieszkańców w DPS Glinik			Liczba mieszkańców na „starych zasadach”			Liczba mieszkańców na nowych zasadach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
styczeń	100	100	100	65	61	60	35	39	40
luty	98	100	100	64	61	60	34	39	40
marzec	99	100	100	64	61	60	35	39	40
kwiecień	100	100	100	64	61	60	36	39	40
maj	100	100	100	64	61	60	36	39	40
czerwiec	100	100	100	64	61	60	36	39	40
lipiec	100	99	100	63	60	60	37	39	40
sierpień	100	99	100	63	60	60	37	39	40
wrzesień	99	100	100	62	60	60	37	40	40
październik	97	100	99	61	60	60	36	40	39
listopad	100	100	100	61	60	60	39	40	40
grudzień	100	99	99	61	60	60	39	39	39

Zródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Osoby przebywające w domach opieki społecznej korzystają z ich usług na „starych zasadach” lub nowych zasadach. Zasadnicza różnica występująca pomiędzy mieszkańcami tych domów w powiecie strzyżowskim polega na tym, że w przypadku DPS w Babicy 60% mieszkańców jest przyjęta na „starych zasadach”, a pozostali już na nowych zasadach, zaś w DPS w Gliniku Dolnym proporcje są odwrotne - tylko 36% mieszkańców przyjęto na „starych zasadach”, a ponad 60% pozostałych już na nowych zasadach.

Ważną rolę w realizacji polityki społecznej odgrywają środki finansowe pozyskiwane z PFRON. W analizowanym okresie środki te systematycznie wzrastały. Wskaźnik dynamiki policzony dla tego okresu, gdzie rok wyjściowy 2017 przyjęto za 100% dla ogółu środków wyniósł 112,5%, czyli nastąpił ponad 12% wzrost tych środków. W poszczególnych latach obserwujemy zróżnicowanie finansowania poszczególnych zadań z tych środków (tab. 34). Niezależnie od tego daje się zauważyć pewną prawidłowość w odniesieniu do struktury tych środków. W całym okresie zdecydowanie wyróżniają się trzy pozycje a mianowicie: dofinansowanie kosztów działania Warsztatów Terapii Zajęciowej (w 2019 roku środki na to działanie stanowiły ponad 58% całości środków pochodzący z PFRON); dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (ponad 20% w analogicznym roku) oraz zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych (ta pozycja w 2019 roku stanowiła 8,6 %).

Tabela 34. Zaangażowanie środków finansowych z PFRON – wykonanie w latach 2017-2019

Nazwa zadania	2017	2018	2019
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	37 218,00	36 000,00	59 907,00
Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	69 999,51	67 000,00	64 991,47
Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	293 375,15	295 156,77	290 628,14
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	6 000,00	5 000,00	9 682,39
Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu	34 890,34	28 905,23	27 817,72
Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych	78 000,00	78 000,00	120 000,00
Dofinansowanie organizacji sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych	---	990,00	6 840,00
Dofinansowanie kosztów działania Warsztatów Terapii Zajęciowej	719 820,00	746 820,00	814 320,00
R A Z E M:	1 239 303,00	1 257 872,00	1 394 186,72

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie.

Tak więc te trzy pozycje angażowały ponad 86% wszystkich środków pochodzących z PFRON. Podkreślić należy, że taka sytuacja (dominacja wspomnianych pozycji w strukturze wydatkowanych środków finansowych PFRON) miała miejsce w całym analizowanym okresie.

5.4. Powiatowy Urząd Pracy

Powiatowy Urząd Pracy (PUP) działa w oparciu o szereg ustaw, rozporządzeń i regulaminów, które ustalają zasady jego działania w różnych aspektach. Podstawą pracy Urzędu jest Regulamin Organizacyjny określający zasady wewnętrznej organizacji oraz strukturę i zakres działania komórek organizacyjnych, wchodzących w jego skład. PUP realizuje zadania wynikające z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz inne zadania przewidziane w odrębnych przepisach. Zasady gospodarki finansowej PUP uregulowane są

w przepisach ustawy o finansach publicznych. Prawa i obowiązki pracowników PUP regulują przepisy ustawy o pracownikach samorządowych.

W zadaniach Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wymienia się przede wszystkim:

- promocję zatrudnienia oraz aktywizację lokalnego rynku pracy;
- pozyskiwanie i gospodarowanie środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy, w tym udzielanie informacji o możliwościach i zakresie pomocy określonej w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe:
- rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy oraz ustalanie profili pomocy dla bezrobotnych;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych;
- inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie lub złagodzenie problemów związanych z planowanymi zwolnieniami grup pracowników z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- współdziałanie z powiatowymi radami rynku pracy w zakresie promocji zatrudnienia oraz wykorzystania środków Funduszu Pracy;
- współpracę z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy i informacji o usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach, organizacji robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych, realizacji Programu Aktywizacja i Integracja oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia;
- realizowanie projektów w zakresie promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wynikających z programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy.

Szczególną rolę PUP odgrywa w zakresie pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy. Państwo w walce z bezrobociem może stosować zarówno środki (instrumenty) o charakterze aktywnym oraz pasywnym. Do form aktywnych zalicza się między innymi: szkolenia i przekwalifikowanie, prace interwencyjne, roboty publiczne, pożyczki na tworzenie

miejsce pracy, aktywizację zawodową absolwentów oraz programy specjalne. Formy pasywne obejmują zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia i zasiłki przedemerytalne, pomoc społeczną. Niestety, jak powszechnie wskazuje się w literaturze problemu, w polskim modelu walki z bezrobociem dominują środki o charakterze pasywnym. Źródłem finansowania zarówno aktywnych, jak i pasywnych form zmniejszania poziomu bezrobocia jest Fundusz Pracy. Wyjątek stanowią wcześniejsze emerytury, istotny instrument rynku pracy, finansowany przez ZUS.

Należy podkreślić, że o ile stosowane instrumenty o charakterze aktywnym sprzyjają wzrostowi zatrudnienia i aktywizacji bezrobotnych, o tyle pasywne służą głównie ograniczaniu negatywnych jego następstw i sprowadzają się do różnych form pomocy materialnej pozostającym bez pracy. Ważniejsza jest, zatem aktywna polityka promowania zatrudnienia i ograniczania tym samym bezrobocia, która powinna się opierać na realizacji trzech zasad – prymatu pracy (stałej, czasowej, w pełnym i niepełnym wymiarze) nad bezrobociem, prymatu dochodu z pracy nad zasiłkiem oraz prymatu szkolenia i przekwalifikowania nad bezrobociem. Zastąpienie polityki osłonowej polityką walki z przyczynami i czynnikami generującymi to zjawisko może efektywnie przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy. Podstawą realizacji tych postulatów jest wprowadzona 1.06.2004 roku nowa ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy²⁰. Wprowadziła ona podział aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu na dwie grupy:

- Usługi rynku pracy (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy – kluby pracy, organizacja szkoleń);
- Instrumenty rynku pracy (finansowanie kosztów przejazdu, kosztów zakwaterowania, kosztów doposażenia, wyposażenia miejsca pracy, podjęcia działalności gospodarczej, kosztów pomocy prawnej konsultacji i doradztwa, refundacja kosztów opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, finansowanie dodatków aktywizacyjnych, prace interwencyjne, staże, roboty publiczne, stypendium dla kontynuujących naukę, refundacja kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7 lub osobą zależną, a także działania na rzecz łagodzenia skutków zwolnień grupowych).

Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie stworzył dział *ABC bezrobotnego i poszukującego pracy*, przedstawiając szczegółowe informacje przydatne, aby zarejestrować się jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy oraz informacje na temat praw i obowiązków osoby bezrobotnej oraz poszukującej pracy. Dział zawiera także podstawowe informacje

²⁰ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U z 2020 r. poz. 1409),

o pomocy udzielanej przez urzędy pracy osobom niezarejestrowanym w urzędzie. Uzasadnieniem do stosowania szerokiego wachlarza instrumentów aktywnego niwelowania bezrobocia w powiecie strzyżowskim jest poziom rejestrowanego bezrobocia, który jest wyższy w stosunku do poziomu bezrobocia w województwie podkarpackim oraz w Polsce, a ponadto z powodu kryzysu wywołanego pandemią w 2020 r. wykazuje tendencje wzrostowe (tab. 35)

Tabela 35. Stopa bezrobocia w powiecie strzyżowskim na tle województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2019-2020*

Stopa bezrobocia 2019 r. oraz 2020 r. (%)						
miesiąc	Powiat strzyżowski		Województwo podkarpackie		Polska	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Styczeń	14,5	13,6	9,0	8,3	6,1	5,5
Luty	14,0	13,6	9,0	8,3	6,1	5,5
Marzec	13,5	13,2	8,7	8,3	5,9	5,4
Kwiecień	12,9	13,8	8,3	8,7	5,6	5,8
Maj	12,6	14,0	8,0	8,9	5,4	6,0
Czerwiec	12,6	14,0	7,9	9,0	5,3	6,1
Lipiec	12,5	14,0	7,8	9,0	5,2	6,1
Sierpień	12,6	14,0	7,8	9,0	5,2	6,1
Wrzesień	12,5	13,8*	7,7	8,9*	5,1	6,1*
Październik	12,5		7,6		5,0	
Listopad	12,4		7,7		5,1	
Grudzień	13,0		7,9		5,2	

Źródło: Opracowanie na podstawie danych <https://strzyzow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/>

Zjawisko bezrobocia należy rozpatrywać nie tylko pod kątem jego wielkości, ale także pod względem jego struktury. W powiecie strzyżowskim na dzień 31.X.2020 r. odnotowano 3658 zarejestrowanych osób jako bezrobotne, w tym udział kobiet wynosił blisko 54%. Z prawem do zasiłku pozostawały 604 osoby (16,5%).

Analiza tabeli 36 wskazuje, że 86,8% osób pozostających bez pracy w powiecie strzyżowskim stanowią osoby będące w szczególnej sytuacji, w tym długotrwale bezrobotne (71,1%). Ta kategoria bezrobotnych stanowi grupę w szczególny sposób zagrożoną wykluczeniem społecznym. Kolejną grupą są ludzie młodzi. Ponad 1/3 (34,6%) to osoby do 30 roku życia. Nieco ponad 1/4 ogółu osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią z kolei osoby powyżej 50 roku życia. Dane tabeli 36 dowodzą również zróżnicowania struktury bezrobocia w poszczególnych gminach powiatu.

Tabela 36. Struktura bezrobocia w powiecie strzyżowskim ogółem oraz według podziału na gminy - stan na 31.X.2020 r. (w %)

Gmina	ogółem		w tym z prawem do zasiłku		Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy				
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	ogółem	w tym do 30 roku życia	w tym do 25 roku życia	w tym długotrwale bezrobotne	w tym powyżej 50 roku życia
Czudec	19,6	57,2	15,9	49,1	88,4	33,2	17,5	71,5	25,7
Frysztak	19,1	57,7	12,6	47,7	87,1	31,0	17,5	75,2	26,9
Niebylec	17,2	52,8	20,5	48,8	85,9	34,6	15,9	73,9	26,0
Miasto i Gmina Strzyżów	30,1	49,5	17,7	42,8	85,2	35,6	18,1	68,1	26,0
Wiśniowa	14,0	55,1	28,0	40,5	88,5	39,3	22,5	68,2	23,0
Razem	100,0	53,99	16,5	46,2	86,8	34,6	18,0	71,1	25,7

Źródło: Opracowanie na podstawie danych <https://strzyzow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/>

Wiedza o wielkości i strukturze demograficzno-społecznej bezrobocia oraz stopniu zagrożenia bezrobociem poszczególnych grup ma duże znaczenie dla doboru rodzaju i efektywności stosowanych wobec nich instrumentów aktywizacji. Ważne jest również stosowanie narzędzi o szerokim spektrum tak, by można było reagować na potrzeby wynikające ze zmian zachodzących na rynku pracy – zarówno w strukturze osób bezrobotnych, jak i wynikające z potrzeb kadrowych podmiotów gospodarczych.

Działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie ukierunkowane są na promocję zatrudnienia wśród ludzi młodych (zasadnicze kryterium stanowi wiek – do 29 lat), oraz powyżej 29 roku życia, obejmujące główne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym - kobiety, osoby powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne oraz o niskich kwalifikacjach. Środki kierowane są także do rolników i członków ich rodzin, którzy z powodu małej powierzchni gospodarstwa nie są w stanie stworzyć warsztatu pracy i zamierzają odejść z rolnictwa. Szczegółowe dane dotyczące realizowanych projektów na rzecz aktywizacji osób pozostających bez pracy w latach 2018-2020 przedstawia tabela 37.

Tabela 37. Projekty realizowane przez PUP w Strzyżowie na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych w latach 2018-2020.

Tytuł projektu	Cel	Formy wsparcia / liczba osób	Okres trwania	Wsparcie dla rozwiązywania problemów społecznych
Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie strzyżowskim (V)	zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia pozostających bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET).	Pośrednictwo Pracy poprzedzone IPD Poradnictwo Zawodowe poprzedzone IPD Staże / 450 Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej/ 83 Bony na zasiedlenie/14 Bony szkoleniowe/ 22 Refundacja kosztów wyposażenia/lub doposażenia stanowiska pracy/78 Prace interwencyjne.	01.01.2020 - 31.12.2022	Co najmniej 20% uczestników projektu stanowią osoby znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku pracy tj. osoby z niepełnosprawnościami i/lub osoby długotrwale bezrobotne i/lub osoby o niskich kwalifikacjach
Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. pozostających bez pracy w powiecie strzyżowskim	zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy, a także poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa.	staże, - środki na wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego	1.01.2020 - 31.12.2020	osoby powyżej 50 roku życia, - osoby niepełnosprawne, - kobiety, - osoby długotrwale bezrobotne; - osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych - rolnicy oraz członkowie ich rodzin, prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne do wielkości 2 ha, zamierzających odejść z rolnictwa
„Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie strzyżowskim (iv)”	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 r.ż. w tym w szczególności osób bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET).	- pośrednictwo pracy, - poradnictwo zawodowe, - staże, - bony na zasiedlenie, - jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, - prace interwencyjne, - refundacja	01.01.2019 – 31.12.2020	projekt realizowany w ramach inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych

		wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.		
„Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. pozostających bez pracy w powiecie strzyżowskim (V)”	zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy, a także poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa.	- staże, - środki na wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego	01.01.2019 - 31.12.2019	- osoby powyżej 50 roku życia, - osoby niepełnosprawne, - kobiety, - osoby długotrwale bezrobotne; - osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych - rolnicy oraz członkowie ich rodzin, prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne do wielkości 2 ha, zamierzających odejść z rolnictwa.
„W drodze do zatrudnienia!”	zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy, a także poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa.	Grupowe poradnictwo zawodowe; - Staże realizowane przez okres 6-miesięczny lub 3 miesięczny, po którym nastąpi zatrudnienie w ramach refundacji kosztów doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy;	01.08.2018 - 31.12.2019	- kobiety, - osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych Pierwszeństwo w przyjęciu do projektu miały osoby należące do co najmniej jednej z powyższych grup, będące jednocześnie osobami z niepełnosprawnością, a także rolnicy oraz członkowie ich rodzin, prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne do wielkości 2 ha, zamierzających odejść z rolnictwa,

Źródło: Opracowanie na podstawie danych <https://strzyzow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/>

Reasumując, Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie oferuje szeroką gamę usług związanych z bezrobociem. Wśród aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w powiecie strzyżowskim wykorzystywane są następujące instrumenty:

- dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- szkolenia i przekwalifikowania,
- prace interwencyjne,
- staże,
- przygotowania zawodowe.

Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji: szkoleń, stażu prac

interwencyjnych, przygotowania zawodowego dorosłych, studiów podyplomowych, szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową, bonu na zasiedlenie, bonu szkoleniowego oraz bonu stażowego. Dla osób niepełnosprawnych posiadających status „poszukującej pracy”, a nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON²¹.

5.5. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe są jednym ze wskaźników demokratyzacji życia społecznego, aktywizacji społeczności lokalnej, tak ważnej we współczesnych procesach rozwoju społeczno-gospodarczego. Wpisują się one w koncepcję społeczeństwa obywatelskiego, sprawdzającą się w wielu państwach europejskich, w których organizacje pozarządowe są ważnym partnerem w rozwiązywaniu problemów społecznych, w podnoszeniu skuteczności i efektywności polityki społecznej osiąganymi poprzez faktyczną realizację zasady subsydiarności (czyli pomocniczości). Często są one określane jako trzeci sektor lub sektor non-profit, co jest odzwierciedleniem pewnych cech tych organizacji wynikających z ich ustawowej definicji. Definicja organizacji pozarządowej zapisana w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 03.96.873) podaje, że organizacjami pozarządowymi są jednostki:

- niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, nie działające w celu osiągnięcia zysku,
- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.” (art. 3 ust 2).

Zatem są to jednostki nie działające w celu osiągnięcia zysku (non-profit), a trzeci sektor to odróżnienie od sektora publicznego oraz sektora przedsiębiorstw, stanowią one niejako uzupełnienie tych dwóch sektorów.

W powiecie strzyżowskim w listopadzie 2020 roku stan organizacji pozarządowych przedstawiał się następująco²²:

- Stowarzyszenia rejestrowe - 209
- Stowarzyszenia zwykłe - 3

²¹ <https://strzyzow.praca.gov.pl/dla-bezrobotnych-i-poszukujacych-pracy/dla-niepelnospawnych>

²² dane Wydziału Organizacyjnego Starostwa Powiatowego w Strzyżowie na dzień 20.11.2020 r

- Fundacje - 15
- Ludowe Kluby Sportowe - 15
- Uczniowskie Kluby Sportowe – 23

Z tej grupy zaledwie siedem organizacji można zaliczyć do ochrony zdrowia i pomocy społecznej.

W rozwiązywaniu problemów społecznych w powiecie cenna jest współpraca samorządu ze wszystkimi organizacjami, niemniej jednak na tej niwie najsilniej umocowane są trzy organizacje działające w zakresie ochrony zdrowia i pomocy społecznej, tj.:

- Polski Związek Niewidomych, Okręg Podkarpacki, Koło Powiatowe w Strzyżowie.
- Stowarzyszenie „Tak Życiu” w Rzeszowie, koło terenowe w Strzyżowie działające w zakresie pomocy niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom i opiekunom.
- Towarzystwo na Rzecz Rehabilitacji Zdrowotnej im. Prof. Franciszka Chrapkiewicza – Chapeville’a w Strzyżowie, które działa w zakresie szeroko rozumianej rehabilitacji leczniczej i społecznej dzieci oraz dorosłych i niepełnosprawnych.

Z punktu widzenia rozwiązywania problemów społecznych na uwagę zasługuje także Strzyżowskie Forum Gospodarcze działające w sferze gospodarczej. Ponadto przy Starościu Strzyżowskim jako organ doradczy i opiniodawczy funkcjonują: Powiatowa Rada Rynku Pracy i Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Na terenie powiatu strzyżowskiego aktywnie działa Caritas Diecezji Rzeszowskiej – organizacja Kościoła Katolickiego o charakterze charytatywnym.

6. GŁÓWNE PROBLEMY W POWIECIE – PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Zaprezentowana analiza pozwala stwierdzić, że w powiecie zachodzą istotne zmiany mające wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną, które już znajdują odzwierciedlenie w występujących problemach lub wskazują na możliwość ich wystąpienia. Zaczynając od najbardziej obiektywnego i trwałego czynnika rozwoju jakim jest położenie, można z jednej strony mówić o atrakcyjnym położeniu w niewielkiej odległości od relatywnie dużych, regionalnych ośrodków miejskich jakimi są Krosno i Rzeszów i równocześnie dostrzegać walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz atuty rozwojowe z tego wynikające, zaś z drugiej dostrzegać wiele ograniczeń, zagrożeń i problemów wynikających z tego położenia i ukształtowania. Zaczynając od tego drugiego to przede wszystkim wyższe koszty budowy i utrzymania infrastruktury technicznej (czego odzwierciedleniem może być słabo rozwinięta infrastruktura drogowa), w wielu przypadkach utrudnienia w produkcji rolniczej i trudności w ewentualnym, tak potrzebnym tu, scalaniu gruntów bardzo rozdrobnionego rolnictwa, czy występujące na tym terenie usuwiska (mające konsekwencje w wielu problemach społecznych). Wracając do sąsiedztwa dużych miast, które są niewątpliwie ważnym miejscem pracy i realizacji wielu usług dla wielu mieszkańców powiatu, ale jednocześnie ich bliskość nie jest obojętna ze względu na uboczne efekty oddziaływania ośrodków centralnych wynikające z ich określonej siły oddziaływania, przyciągania i związane z tym tzw. efekty wysysania, w tym cennego kapitału ludzkiego. Kluczową rolę w kształtowaniu sytuacji społeczno-ekonomicznej odgrywają tu zachodzące procesy demograficzne. W perspektywie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu należy dostrzegać te procesy, które będą skutkowały istotnymi zagrożeniami i problemami:

- Spadek liczby ludności. Wprawdzie w analizowanym okresie nastąpił tylko niewielki spadek ogólnej liczby ludności. Przy tym sytuacja w powiecie jest zróżnicowana. W dwóch gminach: Czudec i Strzyżów nastąpił bardzo niewielki wzrost liczby ludności (w tej ostatniej wzrost jest efektem wzrostu liczby ludności miasta Strzyżów – udział ludności miejskiej w powiecie wzrósł z 13,9% do 14,5%), zaś w trzech pozostałych nastąpił spadek. Szczególnie niepokojący jest największy spadek (ponad 5%) odnotowany w gminie Wiśniowa, która jednocześnie charakteryzuje się już najniższą gęstością zaludnienia w powiecie. Utrzymanie się takiego tempa spadku grozi depopulacją wielu miejscowości ze wszystkimi jej konsekwencjami. Realność tego zagrożenia uwidacznia prognoza ludności powiatu strzyżowskiego do 2050 roku opracowana przez Urząd Statystyczny

w Rzeszowie. Wynika z niej, że przy utrzymujących się tendencjach do 2050 roku ludność powiatu strzyżowskiego zmniejszy się o ponad 15%.

- Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej. O ile na spadek liczby ludności patrzymy w dłuższej perspektywie czasowej o tyle niekorzystne zmiany w strukturze ludności są już faktem i nadal będą się pogłębiały. Bowiem, już w bardzo krótkim okresie bo latach 2012 – 2019 nastąpiły bardzo niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej ludności powiatu – spadek w tej strukturze udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym o ponad 9 p.p, a równocześnie wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym o 3,6 p.p. Sytuacja jeszcze bardziej komplikuje się jeżeli popatrzymy na wspomnianą już prognozę ludności powiatu do 2050 roku. Przy utrzymujących się tendencjach spadkowi ludności powiatu o ponad 15% towarzyszy drastyczne zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i równocześnie prawie 60% wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Prawdopodobieństwo tej prognozy jest tym większe, że prognoza zaprezentowana w dokumencie Strategii na lata 2008-2016 sprawdziła się w 2019 roku, w odniesieniu do grupy osób w wieku poprodukcyjnym, z ponad 2% nadmiarem, a więc w krótkim okresie czasu, bo prognoza opracowana była w 2014 roku. Jakże zatem wnioski i zarazem problemy wynikają z takiej sytuacji?

Przed wszystkim ich konsekwencją mogą być istotne zmiany na rynku usług związanych: z opieką nad dziećmi, z edukacją i wychowaniem dzieci i młodzieży oraz związanych z opieką nad ludźmi w podeszłym wieku, a w szczególności:

- a) malejące potrzeby usług w zakresie opieki nad dziećmi oraz związanych z edukacją i wychowaniem dzieci i młodzieży; wiążą się z powstawaniem wielu złożonych problemów w sferze społecznej takich jak: rosnące koszty edukacji i utrzymania infrastruktury jej służącej wynikające z malejącej liczby dzieci i młodzieży, utrudniony dostęp do edukacji przy konieczności koncentracji kształcenia, malejąca liczba miejsc pracy związanych z edukacją dzieci i młodzieży, a więc konieczność redukcji etatów,
- b) niekorzystne procesy w obrębie grupy ludzi młodych – w obrębie grup edukacyjnych, gdzie nastąpił spadek we wszystkich grupach wiekowych, który już obecnie zaczyna skutkować spadkiem uczniów w szkołach ponadpodstawowych oraz zmniejszającą się liczbą oddziałów na tym poziomie kształcenia,
- c) rosnące potrzeby związane z opieką nad ludźmi w podeszłym wieku, co jest efektem tak powszechnego już procesu starzenia się społeczeństwa. Proces ten nabiera w ostatnich latach dużego przyspieszenia, co wynika zarówno z malejącego przyrostu

naturalnego, jak i zdecydowanego wydłużenia średniego okresu życia (Podkarpacie w tym zakresie jest zaliczane do liderów, tak w odniesieniu do długości średniego okresu życia kobiet, jak i mężczyzn). Dlatego tu należy spodziewać się bardzo szybkiego wzrostu potrzeb i szerokiego ich zakresu, przy ograniczonych możliwościach ich zaspokajania w tradycyjnych, wielopokoleniowych rodzinach. Szczególnie wzrastać będzie rola środowiskowego wsparcia pielęgnacyjnego. Ze względu na potrzebę niejednokrotnie całodobowej pomocy i opieki, której nie mogą zapewnić najbliżsi, obowiązek ten będzie spoczywać na gminie. Potrzeb tych nie będą w stanie zabezpieczyć domy opieki społecznej, przy obecnym ich potencjale. Wiąże się to z koniecznością poszukiwania nowych rozwiązań systemowych. Należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden ważny fakt wynikający z analizy piramidy wieku, a mianowicie na duży rozstęp pomiędzy liczbą mężczyzn i kobiet w grupie 70 lat i więcej, z dużą przewagą kobiet. Biorąc pod uwagę fakt, że ludzie starsi w większości tworzyli tradycyjne związki małżeńskie, więc w praktyce będzie to oznaczało, że często będziemy mieli do czynienia ze starszymi, samotnymi osobami wymagającymi różnorodnego wsparcia. Jaka to może być skala problemu dobrze obrazują proporcje ludności występujące już obecnie w gminie Strzyżów, koncentrującej najwięcej ludności powiatu. W roku 2018 w grupie wiekowej 75-79 lat było 219 mężczyzn i 407 kobiet. W kolejnej grupie wiekowej 80-84 lata na 164 mężczyzn przypadają 322 kobiety, zaś w grupie wiekowej powyżej 85 lat było już tylko 98 mężczyzn i 279 kobiet²³.

d) trudności na rynku pracy związane z naturalnymi zmianami pokoleniowymi. Z analizy procesów demograficznych, w których obserwujemy niekorzystną, z punktu widzenia rynku pracy, dynamikę zmian zachodzących we wszystkich grupach wieku produkcyjnego i przedprodukcyjnego (w badanym okresie wzrost wystąpił tylko w grupie wiekowej 40-49 lat) można wnioskować, że na rynku pracy pojawią się trudności związane z naturalnymi zmianami pokoleniowymi, będące efektem zwłaszcza dużego ubytku ludzi młodych, który ma miejsce w powiecie strzyżowskim. Nie jest to pozytywny sygnał dla potencjalnych inwestorów.

- Migracje ludność. Wydaje się, że na obecnym etapie jednym z ważniejszych problemów wpływającym na niekorzystne zmiany demograficzne w powiecie strzyżowskim są migracje ludność. Mają one skutki bezpośrednie - odpływ ludności i szereg złożonych

²³ dane z Urzędu Statystycznego

skutków pośrednich związanych z tym odpływem tak natury społecznej jak i ekonomicznej. Podkreślić należy, że ujemne, stosunkowo wysokie saldo migracji utrzymujące się od wielu lat (w ostatnich trzech latach rosnące) jest już w zasadzie cechą charakterystyczną powiatu. Wskaźnik migracji (w przeliczeniu na 1000 osób) w 2018 roku wynosił dla powiatu – 3,0 przy średnim wskaźniku dla Podkarpacia wynoszącym – 1,3. W liczbach rzeczywistych oznaczało to, że powiat strzyżowski opuściły 182 osoby, co stanowiło 6,6% ogółu osób, które wyemigrowały z Podkarpacia w 2018 roku. Powszechną prawidłowością migracji i jej największym kosztem dla gospodarki, dla społeczeństwa jest trwała utrata wysoko wykwalifikowanej kadry, a zwłaszcza ludzi młodych, dynamicznych, przedsiębiorczych, którzy w dużym stopniu decydują o atrakcyjności miejsca dla lokalizacji inwestycji, o rozwoju danego terenu. Wydaje się, że w przypadku powiatu, potwierdza się ta prawidłowość związana z odpływem młodych, dynamicznych ludzi. Świadczyć o tym może duży spadek udziału ludności w grupie wiekowej 19-24 lata, jaki miał miejsce w latach 2012- 2019 (wskaźnik dynamiki 78,5%). Spadki udziału ludzi młodych w strukturze ludności mają wpływ na ocenę konkurencyjności danej jednostki terytorialnej istotnej dla potencjalnych inwestorów, często decydują o atrakcyjności lokalizacji działalności gospodarczej.

- Problemy rodzin osób migrujących za pracą poza granice kraju. Często migrują rodzice pozostawiając swoje dzieci pod opieką swoich starszych rodziców, współmałżonka lub rodziny, co rodzi wiele problemów społecznych z tzw. sieroctwem migracyjnym na czele.
- Niski przyrost naturalny. W powiecie na niskim poziomie kształtuje się wskaźnik przyrostu naturalnego. Wskaźnik ten, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w roku 2016 był ujemny – 0,3, zaś w kolejnych latach 2017 i 2018 był dodatni, ale niski i wynosił odpowiednio: 0,3 i 0,5. W rezultacie tego i przy wysokim wskaźniku migracji będzie to prowadzić do zmniejszania ogólnej liczby ludności w powiecie oraz do pogarszania jej struktury wiekowej.
- Słabo rozwinięty rynek pracy. W powiecie strzyżowskim w 2019 roku funkcjonowało 4300 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 155 w sektorze publicznym i 4110 w sektorze prywatnym, z tego 3477 to były osoby prywatne prowadzące działalność gospodarczą. Wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w 2018 roku wynosił 1083 i znacznie odbiegał od średniej wojewódzkiej wynoszącej 1325 podmioty. Jeszcze gorzej przedstawia się wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Często przyjmowany jako miara rozwoju przedsiębiorczości. Poziom tego wskaźnika plasuje powiat strzyżowski w dolnej

części klasyfikacji powiatów województwa podkarpackiego, w grupie powiatów dla których wskaźnik ten mieści się w przedziale 600-650 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Sytuacji na rynku pracy nie poprawia sektor rolniczy. Dominują w nim małe gospodarstwa, które pełnią raczej funkcję socjalną niż gospodarczą, dającą możliwości zatrudnienia umożliwiającego uzyskiwanie godziwego dochodu, wynagrodzenia za pracę dla ich właścicieli. Konsekwencją słabo rozwiniętego rynku pracy są wspomniane już migracje oraz to, że wielu mieszkańców powiatu pracuje poza jego granicami, najczęściej w większych, sąsiednich miastach, dojeżdżając do pracy. Dojazdy do pracy przy braku lokalnego patriotyzmu gospodarczego i niedostatecznej integracji społeczności lokalnych nie sprzyjają rozwojowi sfery gospodarczej w miejscu zamieszkania, zwłaszcza związanej z usługami, gdyż dojeżdżający większość swoich potrzeb zaspokajają w miejscu pracy.

- Wysokie bezrobocie. Powiat od wielu lat należy w regionie do grupy powiatów o najwyższej stopie bezrobocia. W 2018 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła aż 14,2%, co plasowało go na 4 miejscu w regionie podkarpacia dla którego średnia wynosiła 8,8%. Niewiele zmieniło się w 2019 roku, w którym stopa bezrobocia wynosiła 13,0% przy średniej wojewódzkiej 7,9% i krajowej wynoszącej tylko 5,2%. Równie niepokojący, jak skala bezrobocia w powiecie, jest fakt, że 2070 osób, czyli 60,1% to osoby długotrwale bezrobotne i dodatkowo 984 osoby, czyli prawie 29% nie posiadają żadnych kwalifikacji zawodowych. Należy również pamiętać, że statystyki wykazują bezrobocie rejestrowane, a na obszarach wiejskich, które tu dominują mamy jeszcze do czynienia z tzw. bezrobociem ukrytym.
- Wysokie bezrobocie, w tym dużo osób długotrwale bezrobotnych skutkuje tym, że ciągle występują duże potrzeby oraz mamy dużą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu. Wydaje się, że biorąc pod uwagę obecną sytuację na rynku pracy powiatu oraz niekorzystne procesy demograficzne w nim zachodzące oraz gospodarcze charakterystyczne dla regionów słabiej rozwiniętych gospodarczo, należy się spodziewać, że w najbliższych latach przed Powiatowym Urzędem Pracy będą stały bardzo duże wyzwania.
- Duża, stosunkowo, liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Wprawdzie w latach 2017-2019 nastąpił spadek takich osób z 892 do 512, ale nadal jest to ważny problem społeczny.
- W opiece społecznej należy dostrzegać problemy związane z długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością. Na ciągle wysokim i w zasadzie prawie niezmiennym poziomie utrzymują się świadczenia związane z długotrwałą i ciężką chorobą (w 2017 i 2019 roku

korzystało z nich 777 osób) oraz z niepełnosprawnością (w analogicznych latach objętych było nią odpowiednio 629 i 630 osób). Dla tej ostatniej grupy ważne będzie wzmacnianie działań aktywizujących osoby niepełnosprawne wspomagających je w integracji ze środowiskiem społecznym i zawodowym.

- Oddzielnymi obszarami w opiece społecznej, bardzo ważnymi z punktu widzenia społecznego, są problemy związane z wszelkiego rodzaju patologiami mającymi swoje źródło w alkoholizmie i w innych uzależnieniach oraz związane z przemocą w rodzinie. Choć występują one w powiecie w mniejszej skali i często są trudno rozpoznawalne, to jednak są one bardzo uciążliwe nie tylko dla najbliższych, ale często i dla otoczenia, a ich rozwiązywanie jest bardzo złożone i trudne.
- Marginalnym i zmniejszającym się zjawiskiem, ale jednak występującym w powiecie jest bezdomność, która będzie wymagała wsparcia w ramach opieki społecznej.
- Ciągłe aktualne i bardzo ważne, pomimo stosunkowo małej skali, są problemy związane z rozwojem rodzinnej pieczy zastępczej we wszystkich jej formach i we wszystkich obszarach wsparcia.
- Ochrona zdrowia na danym terenie warunkowana jest w dużym stopniu stanem infrastruktury z nią związanej oraz dostępnością personelu medycznego. Analiza wykazała, że sytuacja w zakresie infrastruktury związanej z ochroną zdrowia w powiecie, w latach objętych analizą, nie uległa większym zmianom, a wskaźniki dostępności personelu medycznego na 10 tys. ludności w powiecie strzyżowskim, w stosunku do wskaźników wojewódzkich, kształtują się na znacznie niższym poziomie. Zdecydowanie na niekorzyść powiatu odbiegają wskaźniki liczby lekarzy i pielęgniarek przypadających na 10 tys. mieszkańców. Taka sytuacja niewątpliwie skutkuje ograniczoną dostępnością do opieki medycznej, co w sytuacji szybko postępującego starzenia się społeczeństwa może stanowić poważny problem.
- Starzenie się społeczeństwa będzie wymagało rozwoju wsparcia pielęgnacyjnego oraz rozwoju infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym. Obecne domy pomocy społecznej w Gliniku Dolnym oraz w Babicy dysponują łącznie zaledwie ok. 170 miejscami, co w najbliższej przyszłości wydaje się zapleczem dalece niewystarczającym w stosunku do rosnących potrzeb.
- Ważną rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych powiatu mają do odegrania organizacje pozarządowe, a zwłaszcza działające w zakresie ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Stąd też należy uruchamiać działania wspierające rozwój takich organizacji, rozwój wolontariatu w gminach powiatu.

Końcowym efektem diagnozy jest identyfikacja głównych problemów powiatu występujących w sferze społecznej oraz analiza strategiczna SWOT (zaprezentowana zostanie w następnym rozdziale) pozwalająca zidentyfikować atuty (mocne strony) i słabości (słabe strony) powiatu oraz szanse i zagrożenia występujące w jego bliższym i dalszym otoczeniu.

Zidentyfikowane problemy i ich hierarchizacja zaprezentowane zostały w tabeli 38.

Tabela 38. Identyfikacja głównych problemów w sferze społecznej – wyniki badań ankietowych

Lp.	problemy w sferze społecznej	średnia wartość
1	utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej	7,35
2	alkoholizm	7,00
3	starzenie się społeczeństwa	6,81
4	bezrobocie	6,77
5	utrudniona mobilność komunikacyjna	6,42
6	niepełnosprawność	6,38
7	długotrwałe choroby	6,38
8	sieroctwo migracyjne	6,19
9	przemoc w rodzinie	6,04
10	niedostateczne rozeznanie sytuacji społecznej rodzin	5,85
11	wykluczenie społeczno-ekonomiczne	5,65
12	uzależnienie od narkotyków, dopalaczy	5,38
13	ubóstwo	5,31
14	wykluczenie cyfrowe	4,58
15	ograniczony dostęp do edukacji	4,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych z wykorzystaniem badań ankietowych

Hierarchizacja ta jest efektem konsultacji społecznych. Podstawą tej hierarchizacji była ocena punktowa w skali od 1pkt. (najmniej ważny problem) do 10 pkt. (problem najważniejszy). Jak wynika z zaprezentowanego zestawienia, w ocenie społecznej, w powiecie strzyżowskim najbardziej odczuwalne są problemy związane z utrudnionym dostępem do opieki zdrowotnej (7,35 pkt), alkoholizmu (7,00 pkt) oraz starzenia się społeczeństwa (6,81 pkt). Można powiedzieć, że od tej wiodącej trójki niewiele odbiegają problemy związane z bezrobociem

(6,77 pkt). Jednak wymieniony na pierwszym miejscu problem związany z utrudnionym dostępem do opieki zdrowotnej nabiera szczególnego znaczenia w zestawieniu z trzecim w kolejności problemem, jakim jest starzenie się społeczeństwa, bo bez podjęcia zdecydowanych działań będzie to jeszcze bardziej potęgowało problem pierwszy. W rezultacie będzie to rzutowało na jakość życia całej społeczności powiatu i na jego atrakcyjność jako miejsca zamieszkania. Na przeciwległym biegunie znalazły się: ograniczony dostęp do edukacji (4,0 pkt), wykluczenie cyfrowe (4,53 pkt) i ubóstwo (5,31 pkt). To, że zostały niżej ocenione (sklasyfikowane) nie oznacza, że ich nie ma, czy są mniej ważne. Wydaje się, że ich niższa pozycja w tej hierarchizacji (niższa punktacja) są wynikiem tego, że są one mniej widoczne, mniej rozpoznane – dla przykładu tak naprawdę ubodzy nie obnoszą się z tym i rzadko proszą o pomoc. W środkowej części tej klasyfikacji znalazły: sieroctwo migracyjne (można powiedzieć, że to nowy problem XXI wieku), długotrwałe choroby i na równi z nimi niepełnosprawność oraz przemoc w rodzinie. Dodać należy, że wypełniający ankietę mogli również podawać inne, dodatkowe problemy ich zdaniem ważne. W zgłoszeniach tych pojawiły się tylko dwa takie problemy, a mianowicie słabo rozwinięty przemysł oraz brak nowych miejsc pracy. Można powiedzieć, że wpisują się one w rynek pracy, a efektem braku równowagi na tym rynku jest bezrobocie.

Biorąc pod uwagę zaprezentowaną diagnozę stanu powiatu oraz powyższe problemy konieczne staje się wyznaczenie celów i zaplanowanie działań w ramach polityki społecznej dających możliwość ograniczania niekorzystnych zjawisk oraz towarzyszących im problemów, jak również umożliwiających stymulowanie procesami przeciwdziałającymi im lub przynajmniej ograniczającymi negatywne skutki ich występowania.

7. OCENA REALIZACJI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA POWIATU STRYŻÓWSKIEGO NA LATA 2008-2016

Ocena realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu stryżowskiego na lata 2008-2016 była jednym z ważnych etapów prac nad Strategią rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu stryżowskiego na lata 2020-2027.

Ocena realizacji strategii była oparta na ocenie punktowej celów strategicznych z uwzględnieniem trzech aspektów:

- T - Trafności (czy cele zostały sformułowane trafnie, czy odpowiadały na istniejące potrzeby). Skala od 0 nietrafny do 3 w pełni trafny;
- S - Skuteczności (czy cele zostały osiągnięte, w jakim stopniu). Skala od 0 nie zrealizowany do 3 w pełni zrealizowany;
- A - Aktualności (czy cele są aktualne dziś, czy mogą stać się celami do 2027 roku). Skala 0 nieaktualny do 3 aktualny.

Ocenię poddano cele realizowane we wszystkich priorytetach przyjętych w realizowanej Strategii.

7.1. Priorytet 1. Zapobieganie wykluczeniu dzieci i młodzieży poprzez działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne wspierające ich równy start

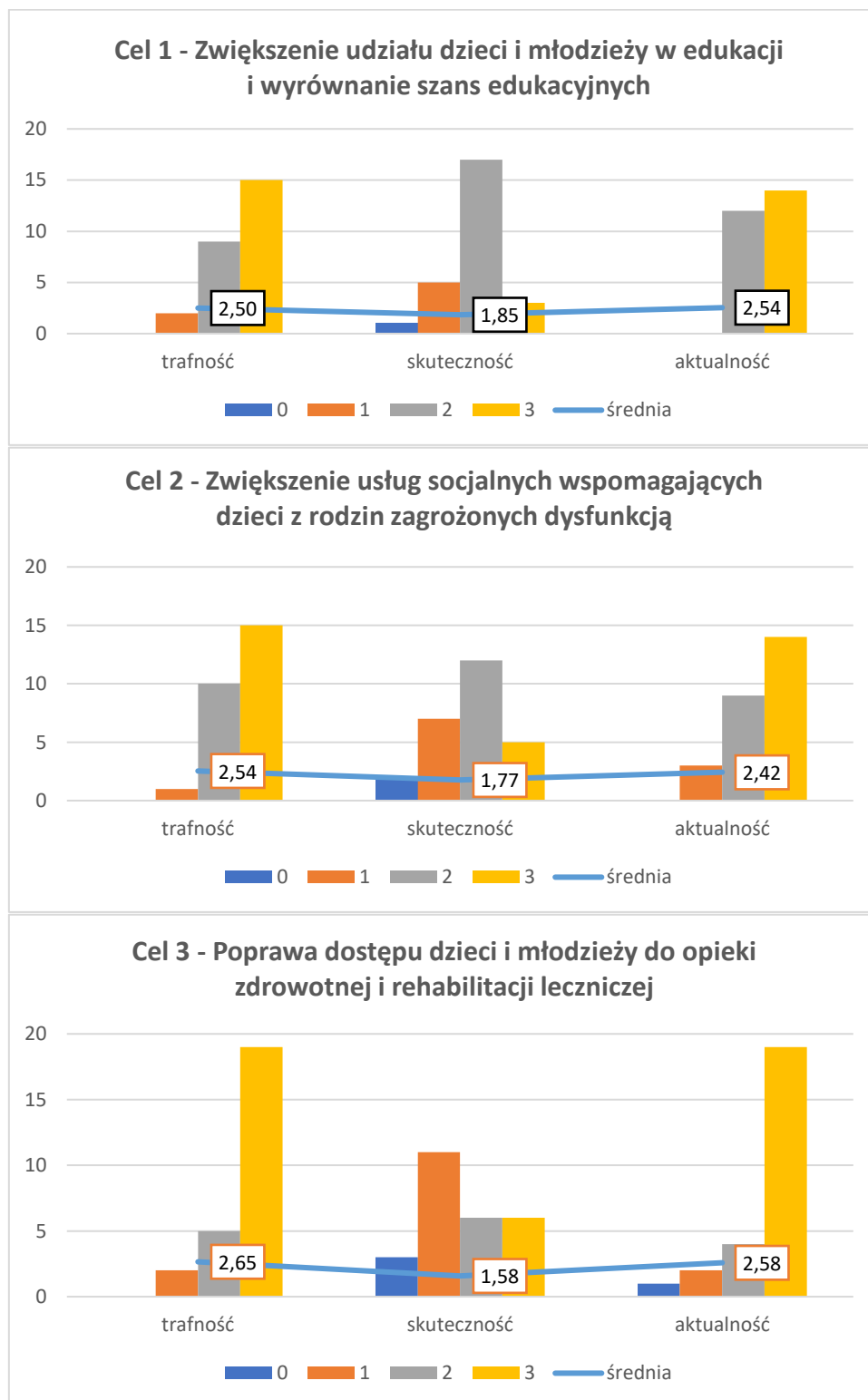
W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu stryżowskiego na lata 2008-2016 w ramach priorytetu 1 sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

- Cel 1. Zwiększenie udziału dzieci i młodzieży w edukacji i wyrównanie szans edukacyjnych
- Cel 2. Zwiększenie usług socjalnych wspomagających dzieci z rodzin zagrożonych dysfunkcją
- Cel 3. Poprawa dostępu dzieci i młodzieży do opieki zdrowotnej i rehabilitacji leczniczej

Analizując wyniki dotyczące oceny powyższych celów strategicznych w zakresie ich trafności i aktualności (rys. 26) można dostrzec pewną zbieżność opinii. Mianowicie najczęściej przyznanych zostało ocen najwyższych, tj. 3. Analizując średnie ważone wartości oceny zauważa się, iż kształtują się one na poziomie od 2,42 do 2,58. Oznacza to, iż cele te zostały sformułowane trafnie i nadal są one aktualne. Taki wniosek potwierdza również wynik opinii dotyczącej skuteczności realizacji w/w celów, gdzie najczęściej pojawiło się ocen 2 i 1, co oznacza, że jeszcze w tym obszarze jest wiele działań koniecznych do podjęcia. Średnia ocena

skuteczności realizacji celów strategicznych w ramach priorytetu 1 waha się w granicach od 1,58 (cel 3) do 1,85 (cel 1).

Rysunek 26. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 1 - Zapobieganie wykluczeniu dzieci i młodzieży poprzez działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne wspierające ich równy start

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

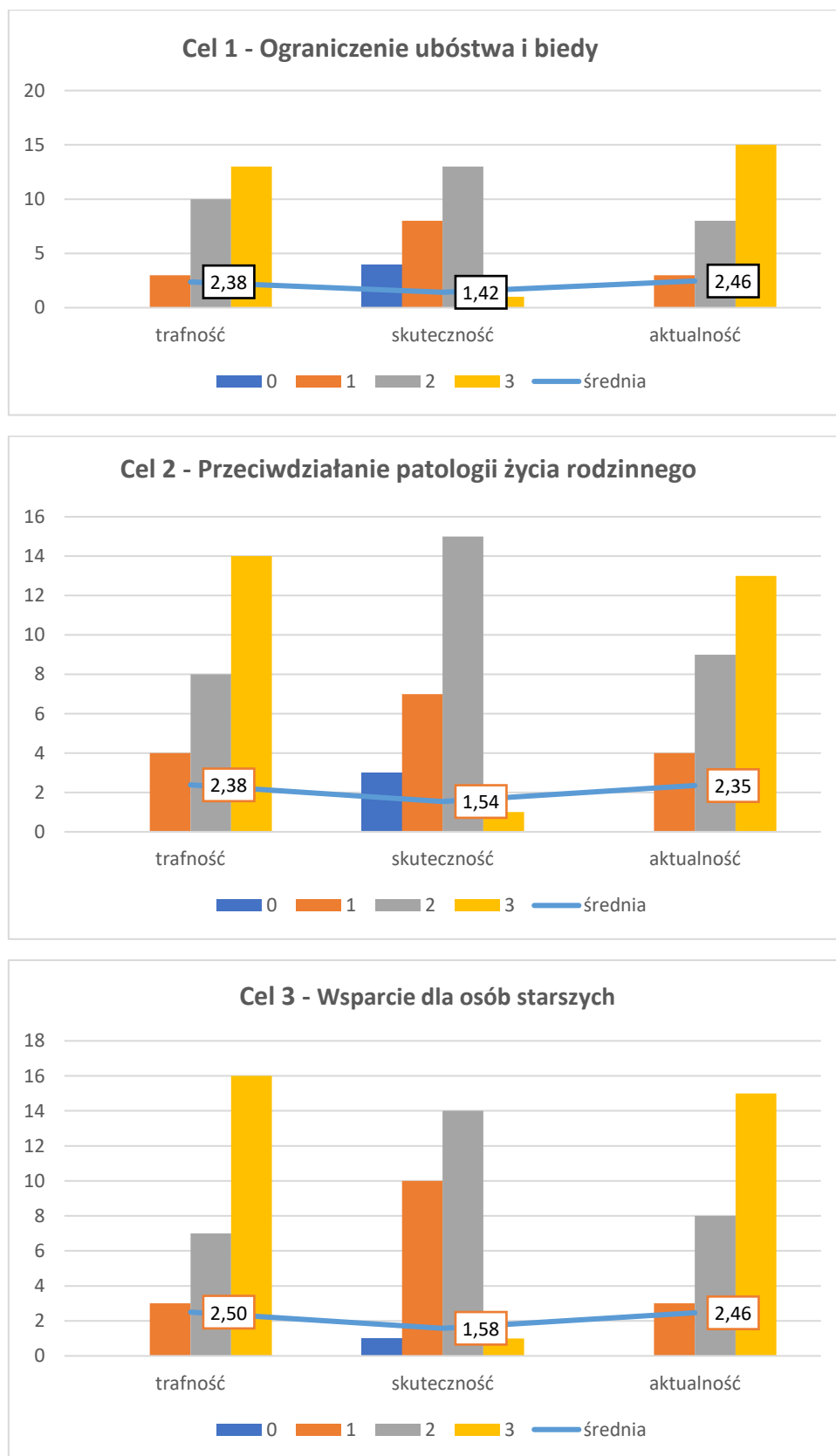
7.2. Priorytet 2. Budowa systemu bezpieczeństwa socjalnego przeciwdziałającego wykluczeniu społecznego osób, rodzin i grup ludności

W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 w ramach priorytetu 2 sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

- Cel 1. Ograniczenie ubóstwa i biedy
- Cel 2. Przeciwdziałanie patologii życia rodzinnego
- Cel 3. Wsparcie dla osób starszych

Analizując wyniki dotyczące oceny powyższych celów strategicznych pod względem ich trafności i skuteczności można zauważyć, iż najczęściej było przyznanych ocen najwyższych, tj. 3 (rys. 27). Analizując wartości średnie ocen odnośnie trafności celów, można zauważyć, iż najwyższą średnią wartość oceny wskazano dla celu nr 3 i wyniosła ona 2,50, pozostałe cele w kryterium trafności otrzymały takie same średnie oceny na poziomie 2,38. Biorąc pod uwagę z kolei aktualność sformułowanego celu najwyższe średnie wartości uzyskały cele 1 i 2, których średnia ocena była taka sama i wynosiła 2,46. Nieco niżej, ale równie wysoko oceniono aktualność sformułowania celu nr 2 – średnia wartość oceny wynosiła 2,35. Oceniając z kolei skuteczność sformułowanych celów strategicznych można zauważyć, iż najczęściej przyznanych ocen dla każdego z celów to była ocena na poziomie 2, z kolei średnia przyznanych ocen wahała się w granicach od 1,42 dla celu nr 1 do 1,58 dla celu nr 3. Wyniki uzyskane w trakcie badań ankietowych potwierdzają trafność i aktualność sformułowanych celów strategicznych w ramach priorytetu 2, jak również nie pełną ich realizację, co oznacza iż winny być one uwzględnione w nowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 27. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 2 Budowa systemu bezpieczeństwa socjalnego przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu osób, rodzin i grup ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

7.3. Priorytet 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i grup ludności defaworyzowanych na rynku pracy

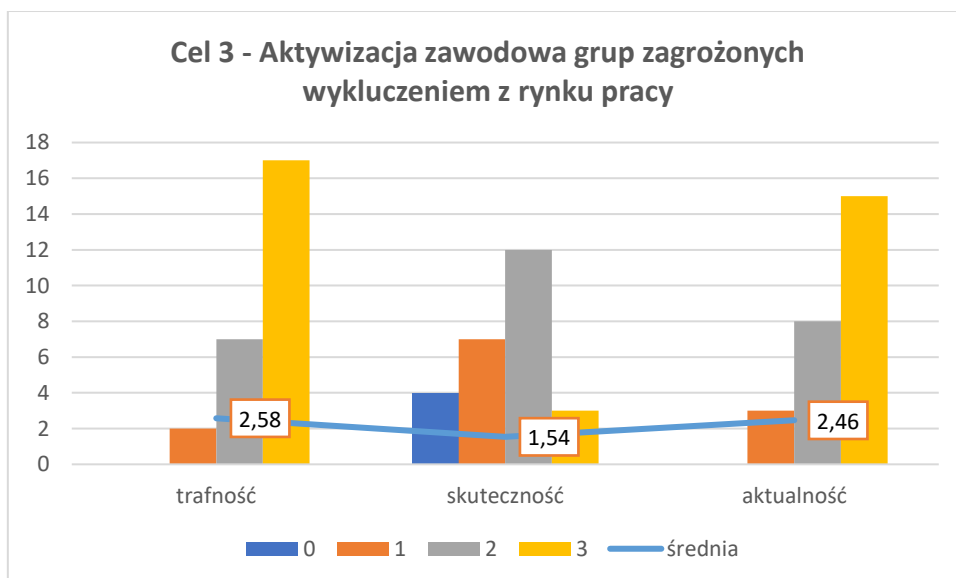
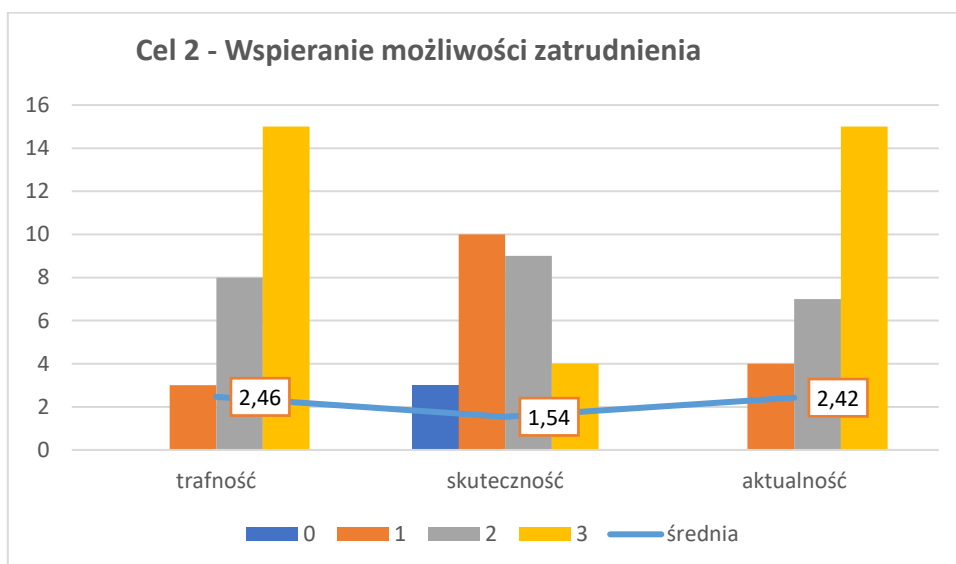
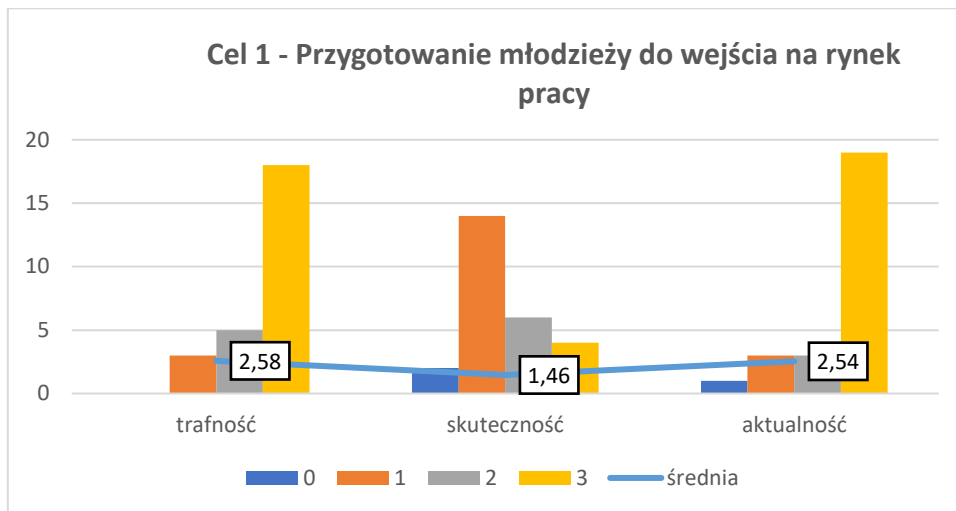
W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 w ramach priorytetu 3 sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

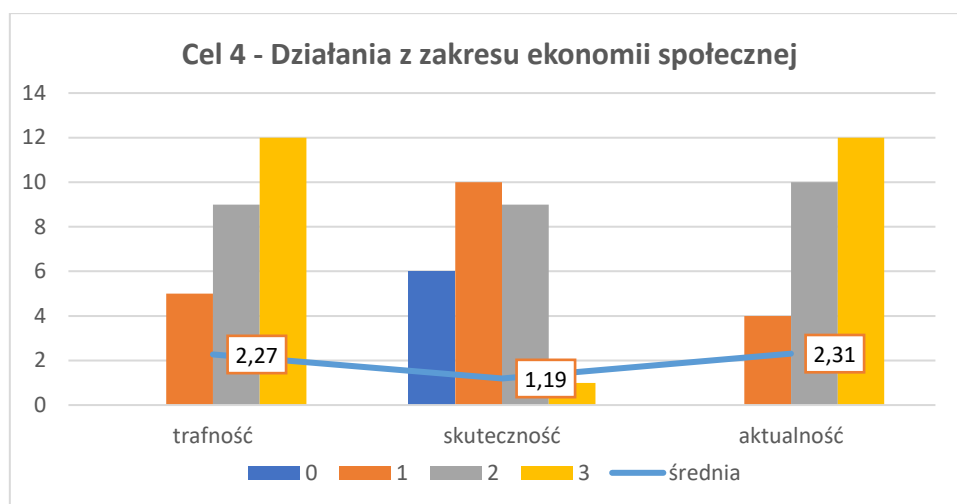
- Cel 1. Przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy
- Cel 2. Wspieranie możliwości zatrudnienia
- Cel 3. Aktywizacja zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy
- Cel 4. Działania z zakresu ekonomii społecznej

Analizując wyniki dotyczące oceny powyższych celów strategicznych pod względem ich trafności i skuteczności można zauważyć, iż najczęściej było przyznanych ocen najwyższych, tj. 3 (rys. 28). Analizując wartości średnie ocen odnośnie trafności celów, można zauważyć, iż najwyższą średnią wartość oceny wskazano dla celów nr 1 i 3 i wyniosła ona 2,58. Nieco niższą wartość przypada na cel nr 2 (2,46), a najniższa na cel nr 3 (2,27). Zbieżne z wynikami oceny dotyczącej trafności celów są wyniki oceny ich aktualności. Najwyższe średnie oceny przyznano celowi nr 1 (2,54) nieco niższe oceny przypadają na cel nr 3 i 2 odpowiednio 2,46 i 2,42. Od tych ocen odbiega średnia ocena dla celu nr 4 w zakresie jego aktualności i wynosi 2,31. Analizując oceny dotyczące skuteczności realizacji powyższych celów można zauważyć, iż znajdują się one na przeciwległym biegunie w stosunku do omówionych. Na zbliżonym poziomie oceniono skuteczność celów nr 1 do 3, dla których średnie oceny wyniosły odpowiednio 1,46 dla celu 1 i 1,54 dla celów nr 2 i 3. Od tych ocen znacznie odbiega ocena skuteczności realizacji dla celu nr 4 i wynosi 1,19. Zapewne działania z zakresu ekonomii społecznej mają krótką historię, dlatego mniejsze przekonanie do tego typu działań, jak również ich rezultaty są trudniej mierzalne w krótkich okresach czasu.

Reasumując można stwierdzić, iż uzyskane wyniki w trakcie przeprowadzonych badań ankietowych potwierdzają aktualność wyznaczonych celów strategicznych w ramach priorytetu 3 i winny się one znaleźć w strategii rozwiązywania problemów społecznych na kolejne lata.

Rysunek 28. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 3 Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i grup ludności defaworyzowanych na rynku pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

7.4. Priorytet 4. Minimalizowanie skutków niepełnosprawności poprzez działania w zakresie rehabilitacji leczniczej oraz integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych

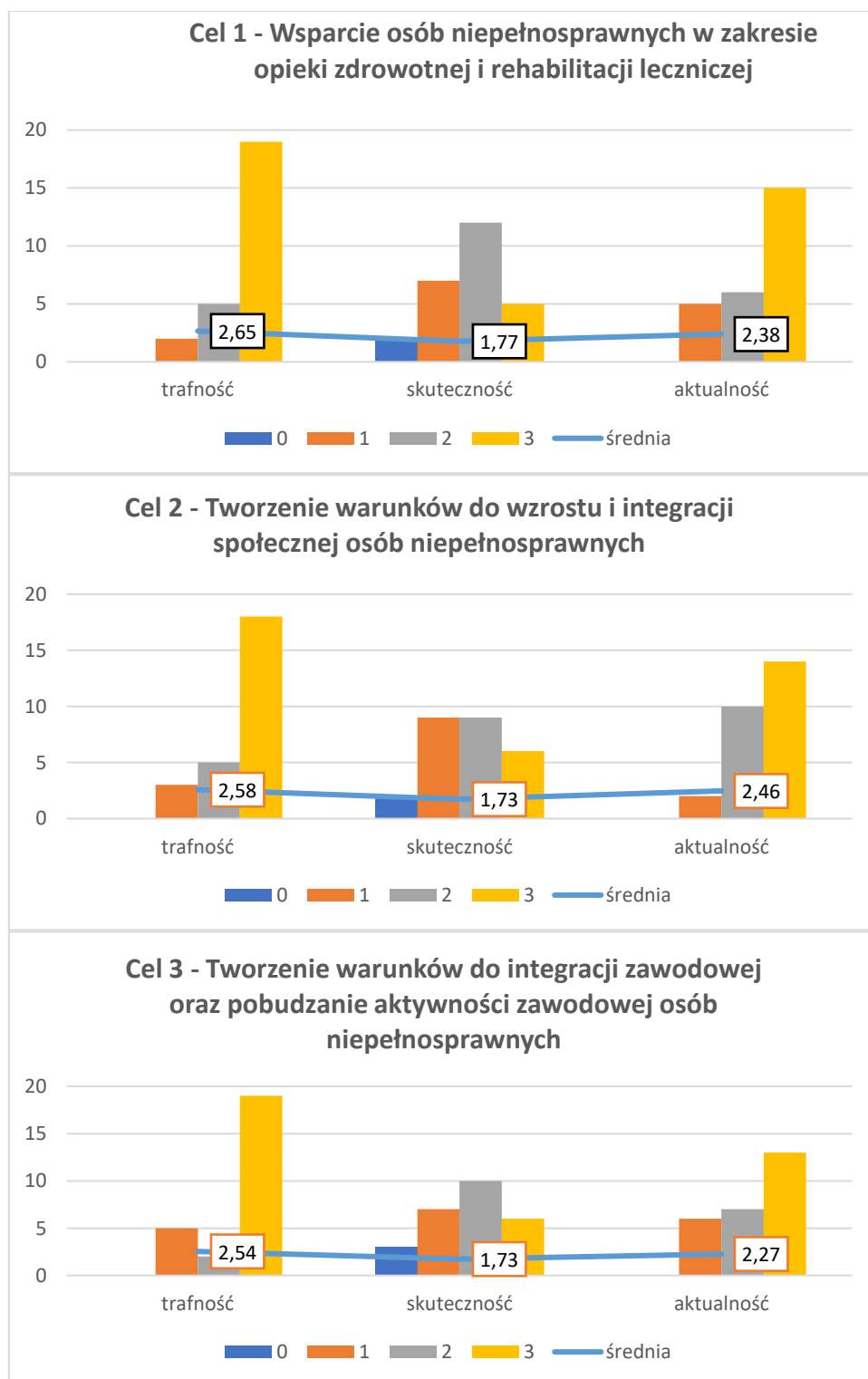
W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 w ramach priorytetu 4 sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

- Cel 1. Wsparcie osób niepełnosprawnych w zakresie opieki zdrowotnej i rehabilitacji leczniczej
- Cel 2. Tworzenie warunków do wzrostu i integracji społecznej osób niepełnosprawnych
- Cel 3. Tworzenie warunków do integracji zawodowej oraz pobudzanie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych

Analizując wyniki dotyczące oceny powyższych celów strategicznych pod względem ich trafności i skuteczności można zauważyć, iż najczęściej było przyznanych ocen najwyższych, tj. 3 (rys. 29). Analizując średnie ważone ocen w zakresie trafności celów można zauważyć, iż najwyższą średnią ocenę przyznano celowi nr 1 i wynosiła ona 2,65. Dla kolejnych celów oceny te były na nieco niższym poziomie, ale nadal wysokie i wynosiły odpowiednio dla celu nr 2 - 2,58 i dla celu nr 3 - 2,54. Analizując oceny dotyczące skuteczności celów w ramach priorytetu 4 można zauważyć, iż są one nieco wyższe w porównaniu z celami w zakresie priorytetu nr 2 i 3, natomiast zbliżone z ocenami skuteczności celów w zakresie priorytetu 1. Może to sugerować, iż w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi było realizowanych dużo działań, które wiązały się z realizacją celów założonych w strategii rozwiązywania problemów społecznych ubiegłego okresu programowania. Nie mniej jednak uzyskane wyniki oceny

sugerują, iż cele te są nadal aktualne i winny mieć odzwierciedlenie w strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2020-2027.

Rysunek 29. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 4 Minimalizowanie skutków niepełnosprawności poprzez działania w zakresie rehabilitacji leczniczej oraz integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

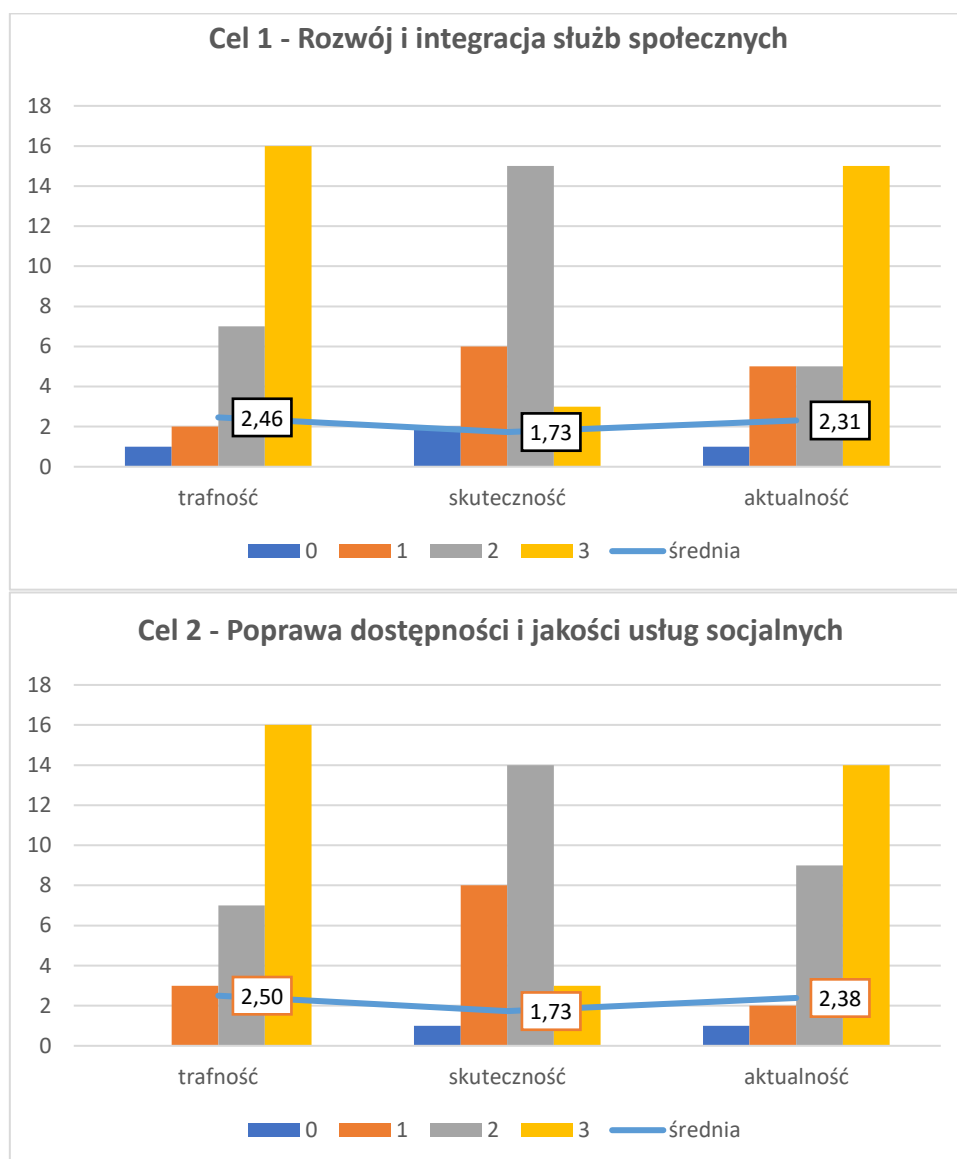
7.5. Priorytet 5. Rozwój służb społecznych, poprawa ich współpracy i koordynacji działań

W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 w ramach priorytetu 5 sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

- Cel 1. Rozwój i integracja służb społecznych
- Cel 2. Poprawa dostępności i jakości usług socjalnych

Analizując wyniki dotyczące oceny powyższych celów strategicznych pod względem ich trafności i skuteczności można zauważyć, iż najwięcej było przyznanych ocen najwyższych, tj. 3 (rys. 30). Analizując średnie ważone ocen w zakresie trafności celów można zauważyć, iż średnie oceny kształtują się na podobnym poziomie i wynoszą odpowiednio dla celu nr 1 – 2,46 i dla celu nr 2 – 2,50. Analizując oceny celów w kryterium aktualności, można zauważyć, iż również wyniki są na zbliżonym poziomie dla w/w celów i wynoszą odpowiednio 2,31 dla celu nr 1 i 2,38 dla celu nr 2. Analizując oceny w zakresie kolejnego kryterium odnoszącego się do skuteczności celów, można zauważyć, iż uzyskane średnie wartości kształtują się na jednym z najwyższych poziomów uwzględniając wszystkie cele określone w strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2008-2016. Wysokie oceny w zakresie skuteczności oznaczają, iż w ubiegłym okresie programowania strategicznego podejmowano szereg działań zmierzających do realizacji powyższych celów. Nie mniej jednak uzyskane oceny są na poziomie poniżej 2, co oznacza, że jeszcze jest pole do podejmowania działań w zakresie określonym w ramach priorytetu 5 i cele te powinny nadal być uwzględniane w strategii na lata 2020-2027.

Rysunek 30. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 5 Rozwój służb społecznych, poprawa ich współpracy i koordynacji działań

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Reasumując wyniki analizy Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016 należy stwierdzić, że badania potwierdzają słuszność i trafność założonych celów w realizowanej Strategii, jednocześnie ich aktualność potwierdza, że problemy których rozwiązaniu miały służyć założone cele ciągle są aktualne. Wskazuje to na potrzebę uwzględnienia tego przy formułowaniu celów strategicznych aktualizowanej strategii.

8. ANALIZA SWOT

Z punktu widzenia realizacji skutecznej polityki społecznej prowadzonej w powiecie ważne jest zidentyfikowanie jego wewnętrznych uwarunkowań rozwoju decydujących o atutach i słabościach powiatu oraz zewnętrznych, które z jednej strony tworzą określone szanse, ale równocześnie mogą stanowić zagrożenia dla rozwoju, dla skuteczności podejmowanych działań. Narzędziem umożliwiającym identyfikację takich uwarunkowań, uwzględniającym miejsce powstawania czynnika jest analiza strategiczna SWOT. Mocne strony – atuty oraz słabości jednostki terytorialnej to zjawiska pochodzące z wnętrza jednostki i w niej zakorzenione i które w dużym stopniu możemy kształtować. Szanse i zagrożenia pochodzą z otoczenia, zarówno tego bliższego, jak i dalszego i w stosunku do nich nie mamy lub mamy tylko niewielkie możliwości oddziaływania. Zaprezentowana analiza SWOT opiera się na wynikach diagnozy opracowanej na potrzeby aktualizowanej strategii oraz na analizie SWOT zaprezentowanej w Strategii rozwoju powiatu strzyżowskiego na lata 2016-2025 i Powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016. Korzystanie z niektórych zapisów ostatniego z wymienionych dokumentów potwierdza trwałość części uwarunkowań tak wewnętrznych, jak i zewnętrznych

8.1. Mocne i słabe strony powiatu w realizacji polityki społecznej powiatu strzyżowskiego

W kontekście rozwiązywania problemów społecznych ważne jest umiejętne, optymalne wykorzystanie własnych (endogenicznych) zasobów - własnych atutów (mocnych stron).

Powiat strzyżowski dysponuje wewnętrznym potencjałem rozwojowym, w którym za najważniejsze atuty należy uznać:

- centralne położenie wobec większych ośrodków miejskich,
- zasoby ludzkie, w tym kapitał ludzki związany z wzrastającą liczbą osób aktywnych zawodowo, wykształconych, posiadających specjalistyczną wiedzę i umiejętności umożliwiające zaangażowanie w działania na rzecz powiatu oraz do podejmowania działalności gospodarczej i inicjatyw społecznych,
- infrastrukturę społeczną, w tym instytucje pomocy społecznej znające problemy osób i rodzin ze środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem,
- społeczną akceptację działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją, w tym dzieci pozbawionych opieki rodziców naturalnych i osób niepełnosprawnych,

- rozwój przedsiębiorczości wyrażający się systematycznym powiększaniem liczby małych i średnich przedsiębiorstw tworzących nowe miejsca zatrudnienia i uzyskiwania dochodów z pracy,
- zakłady pracy chronionej działające w powiecie,
- tradycje rolnicze stanowiące podstawę funkcjonowania małych gospodarstw rolnych pełniących ważne funkcje socjalne (samozaopatrzenie żywnościowe, „bufor” rynku pracy),
- korzystne warunki glebowo-klimatyczne dla rozwoju rolnictwa,
- cenne zasoby przyrodnicze sprzyjające wielofunkcyjnemu rozwojowi obszarów wiejskich i pozyskiwaniu dodatkowych dochodów ludności obszarów wiejskich,
- niski poziom przestępczości,
- rozwiniętą infrastrukturę spędzania wolnego czasu, sportu i rekreacji,
- dobrze rozwinięte szkolnictwo, szczególnie na poziomie podstawowym, oferujące także kształcenie dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,

Do głównych słabości powiatu zaliczyć należy:

- ograniczone, w stosunku do występujących potrzeb społecznych, zasoby ludzkie,
- słabo rozwinięty wolontariat,
- braki finansowe i kadrowe w instytucjach pomocy społecznej,
- ograniczony dostęp do rehabilitacji leczniczej i społecznej, szczególnie w środowiskach wiejskich,
- trudny dostęp do opieki zdrowotnej,
- bariery w zakresie infrastruktury otoczenia społecznego,
- słabo rozwinięty lokalny rynek pracy, skromna oferta pracy na rynku wewnętrznym,
- wysoka stopa bezrobocia oraz występowanie zjawiska bezrobocia ukrytego,
- duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych,
- słabo rozwinięta w powiecie przedsiębiorczość, słabe ekonomicznie przedsiębiorstwa,
- niskie średnie płace w powiecie,
- przewaga małych, rozdrobnionych, nietowarowych gospodarstw rolnych w strukturze gospodarstw rolnych,
- mała aktywność w pozyskiwaniu dodatkowych źródeł dochodów w gospodarstwach, słabo rozwinięta współpraca pomiędzy rolnikami,
- wysoki odsetek osób migrujących za pracą,
- wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej,
- problemy wynikające z ukształtowania terenu i budowy geologicznej.

8.2. Szanse i zagrożenia w realizacji polityki społecznej powiatu strzyżowskiego

Szanse i zagrożenia wynikają z otoczenia danej jednostki terytorialnej stanowią obiektywne, uwarunkowania rozwoju na które nie mamy wpływu lub bardzo ograniczony, a które musimy brać pod uwagę przy podejmowaniu naszych autonomicznych decyzji. Potencjalne szanse stanowią m.in.:

- umocowania prawne działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- dostępne programy i środki na rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy,
- rozbudowane instrumenty polityki społecznej,
- możliwość korzystania ze środków polityki spójności UE,
- dostępne środki na wspieranie rozwoju infrastruktury otoczenia społecznego,
- rosnące zainteresowanie zdrowym stylem życia,
- rosnąca społeczna akceptacja niepełnosprawności,
- rozwój działań związanych z ekonomią społeczną,
- rozwój organizacji pozarządowych związanych z polityką społeczną,
- rosnące zainteresowanie partnerstwem publiczno-privatnym.

Zagrożeniami płynącymi z otoczenia skutkującymi różnymi problemami, czy trudnościami w realizacji polityki społecznej na poziomie powiatu strzyżowskiego są m.in.:

- niestabilność uregulowań prawnych,
- konkurencyjność innych powiatów,
- system edukacji na poziomie średnim i zawodowym słabo dostosowany do specyfiki potrzeb lokalnych rynków pracy (mało elastyczny),
- trudny dostęp i ograniczone środki na realizację zadań polityki społecznej,
- rosnące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa,
- zdarzenia losowe mające charakter klęsk żywiołowych,
- pojawiające się epidemie i pandemie,
- wysokie koszty sprzętu diagnostycznego, rehabilitacyjnego,
- rosnące koszty usług medycznych i rehabilitacyjnych,
- szybki proces starzenia się społeczeństwa,
- ubożenie społeczeństwa,

- niedoskonałość rozwiązań budżetu powiatu i trudności w zabezpieczeniu środków własnych dla uczestnictwa w programach unijnych,
- nasilające się zjawisko migracji ludzi młodych z obszarów słabo rozwiniętych gospodarczo.

Kompleksowe i syntetyczne zestawienie zidentyfikowanych atutów i słabości powiatu strzyżowskiego oraz szans i zagrożeń płynących z jego otoczenia w kontekście realizacji polityki społecznej prezentuje tabela 39.

Z istoty analizy strategicznej wynika, że zajmuje się ona wzajemnymi relacjami analizowanej jednostki i otoczenia. W tym przypadku analiza SWOT zajmuje się relacjami idącymi w kierunku od powiatu do jego otoczenia. W tej analizie stawiamy pytania o kluczowe problemy strategiczne na styku poszczególnych czynników rozwojowych.

Konfrontujemy nasze atuty (mocne strony) z szansami w otoczeniu, stawiając kluczowe pytanie: czy nasze siły pozwalają wykorzystać szanse? Nasze siły konfrontujemy również z zagrożeniami w otoczeniu, a kluczowym pytaniem jest wówczas pytanie: czy siły pozwalają przezwyciężyć zagrożenia? Podobnie postępujemy w odniesieniu do naszych słabych stron (naszych słabości). Gdy słabości konfrontujemy z szansami w otoczeniu kluczowym pytaniem jest pytanie: czy słabości uniemożliwiają wykorzystanie szans? Konfrontując zaś nasze słabości z zagrożeniami w otoczeniu kluczowym pytaniem jest: czy słabości potęgują występujące zagrożenia? Jest ono pomocne w ocenie sytuacji i podejmowaniu decyzji strategicznych związanych z rozwiązywaniem występujących problemów.

Tabela 39. Analiza SWOT dla polityki społecznej powiatu strzyżowskiego

Mocne strony (atuty)	Słabe strony (słabości)
<ul style="list-style-type: none"> - centralne położenie względem ośrodków miejskich, - potencjał ludzki, silne więzi i zaangażowanie społeczne, - kapitał społeczny tworzony przez osoby mające silne więzi z miejscem zamieszkania i zaangażowanych w rozwiązywanie lokalnych problemów, - rozwinięta infrastruktura społeczna z instytucjami pomocy społecznej, - społeczna akceptacja działań na rzecz poprawy sytuacji osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, - istnienie małych i średnich przedsiębiorstw oraz możliwość ich rozwoju, - korzystne warunki glebowo- klimatyczne dla rozwoju rolnictwa, - cenne zasoby przyrodnicze sprzyjające wielofunkcyjnemu rozwojowi obszarów wiejskich, - niski poziom przestępczości, - dobrze rozwinięta sieć szkolnictwa podstawowego i specjalnego, 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony, w stosunku do występujących potrzeb społecznych, kapitał ludzki, - słabo rozwinięty wolontariat, - braki finansowe i kadrowe w instytucjach pomocy społecznej, - ograniczony dostęp do rehabilitacji leczniczej i społecznej, szczególnie w środowiskach wiejskich, - trudny dostęp do opieki zdrowotnej, - bariery w zakresie infrastruktury otoczenia społecznego, - słabo rozwinięty lokalny rynek pracy, skromna oferta pracy na rynku wewnętrznym, - wysoka stopa bezrobocia, - duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych, - słabo rozwinięta w powiecie przedsiębiorczość, słabe ekonomicznie przedsiębiorstwa, - niskie średnie płace w powiecie, - przewaga małych, rozdrobnionych, nietowarowych gospodarstw rolnych w strukturze gospodarstw rolnych, - mała aktywność w pozyskiwaniu dodatkowych źródeł dochodów w gospodarstwach, słabo rozwinięta współpraca pomiędzy rolnikami, - wysoka migracja ludzi młodych, - wysoki odsetek osób migrujących za pracą, - wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej, - problemy wynikające z ukształtowania terenu i budowy geologicznej,
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - umocowania prawne działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, - dostępne programy i środki na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, - rozbudowane instrumenty polityki społecznej, - możliwość korzystania ze środków polityki spójności UE, - dostępne środki na wspieranie rozwoju infrastruktury otoczenia społecznego, - rosnące zainteresowanie zdrowym stylem życia, - rosnąca społeczna akceptacja niepełnosprawności, - rozwój działań związanych z ekonomią społeczną, - rozwój organizacji pozarządowych związanych z polityką społeczną, - rosnące zainteresowanie partnerstwem publiczno- prywatnym, 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność prawna, - konkurencyjność innych powiatów, - system edukacji na poziomie średnim i zawodowym słabo dostosowany do potrzeb rynku pracy, - trudny dostęp i ograniczone środki na realizację zadań polityki społecznej, - rosnące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa, - zdarzenia losowe mające charakter klęsk żywiołowych, - pojawiające się epidemie i pandemie, - wysokie koszty sprzętu diagnostycznego, rehabilitacyjnego, - rosnące koszty usług medycznych i rehabilitacyjnych, - szybki proces starzenia się społeczeństwa, - niedoskonałość rozwiązań budżetu powiatu i trudności w zabezpieczaniu środków własnych dla uczestnictwa w programach unijnych,

Zródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych, Strategii Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017-2025 i Powiatowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016

9. PROGRAMOWANIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU

9.1. Misja

W planowaniu strategicznym kluczową rolę odgrywa misja, która stanowi najogólniejszy, główny cel działania, któremu podporządkowane są cele strategiczne, operacyjne i strategie działania (kierunki działania). Ich realizacja prowadzi do urzeczywistnienia naszej wizji przyszłości.

W Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2020 – 2027 przyjęto następującą misję:

POWIAT STRYŻOWSKI TO PRZYJAZNE I BEZPIECZNE MIEJSCE ZAPEWNIAJĄCE GODNE ŻYCIE Z POSZANOWANIEM PRAW DLA JEGO MIESZKAŃCÓW

Realizacja tego najogólniejszego celu Strategii (misji) odnoszącej się do sfery społecznej będzie prowadziła do poprawy poziomu i warunków życia mieszkańców powiatu strzyżowskiego oraz będzie sprzyjała przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu pojedynczych osób, jak i grup ludności.

9.2. Obszary, cele strategiczne i strategie działania

Efektem opracowanej diagnozy stanu powiatu strzyżowskiego obejmującej zagadnienia podlegające polityce społecznej oraz oceny realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na lata 2008-2016, uzupełnionych analizą strategiczną SWOT, było zidentyfikowanie głównych problemów w powiecie oraz wyznaczenie obszarów strategicznych.

Obszary strategiczne – to priorytetowe obszary związane z występującymi w powiecie problemami wymagającymi rozwiązania. W obrębie tych obszarów założone zostały cele strategiczne i operacyjne oraz określone strategie działania (kierunki działania) prowadzące do ich osiągnięcia. Założone cele mają służyć rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów.

Przy tym złożoność występujących problemów powoduje, że nie ma bezpośredniego przełożenia konkretnego problemu na konkretny cel. Problemy często znajdują rozwiązania w celach realizowanych w różnych obszarach strategicznych. Cele strategiczne, operacyjne i strategie działania założone w obecnym dokumencie Strategii są spójne z regulacjami prawnymi i programami polityki społecznej oraz celami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu począwszy od Strategii rozwoju powiatu strzyżowskiego, poprzez Strategię regionalną, krajowe dokumenty strategiczne, a na dokumentach UE skończywszy.

Cele strategiczne – to stany, które chcemy osiągnąć w określonym, docelowym czasie, są realizowane poprzez cele operacyjne.

Strategie działania (kierunki działań) – to działania o charakterze względnie ciągłym prowadzące do realizacji założonych celów strategicznych.

W wyniku przeprowadzonej analizy stanowiącej diagnozę stanu powiatu przyjęto do dalszych prac nad aktualizacją Strategii następujące, cztery obszary strategiczne:

Obszar I – Wsparcie rodziny i dziecka

Obszar II – Przeciwdziałanie wykluczeniom i marginalizacji

Obszar III – Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych

Obszar IV – Rozwój aktywności społeczności lokalnej oraz instytucjonalnego wsparcia realizacji polityki społecznej

Cele strategiczne, operacyjne i strategie (kierunki) działania w przyjętych obszarach strategicznych oraz wskaźniki realizacji zadań²⁴ przedstawiają się następująco:

²⁴ Wskaźniki realizacji zadań są zbiorem otwartym, zmiennym. Wynika to z możliwości realizacji różnych projektów i programów w ramach poszczególnych działań służących realizacji poszczególnych celów. Istotnym elementem takich projektów/programów są wskaźniki rezultatów, które również będą tworzyły wskaźniki realizacji działań i celów. Stąd też zaprezentowane w poszczególnych obszarach strategicznych wskaźniki odnoszą się tylko do ramowych działań w nich realizowanych.

Obszar I. Wsparcie rodziny i dziecka

Cel strategiczny nr 1 – Sprawnie funkcjonujący system wsparcia rodzin

Cel operacyjny nr 1 - Rozwinięty lokalny system pomocy dziecku i rodzinie

Strategie (kierunki) działań:

- rozwijanie systemu pieczy zastępczej
- promowanie systemu pieczy zastępczej
- wspieranie istniejących form pieczy zastępczej
- rozwijanie systemu wspierania wychowanków pieczy zastępczej
- podnoszenia kompetencji i kwalifikacji uczestników/opiekunów pieczy zastępczej i pracowników pomocy społecznej
- rozwijanie poradnictwa specjalistycznego

Cel operacyjny nr 2 - Ograniczenie ubóstwa i biedy

Strategie (kierunki) działań:

- usprawnianie systemu zapewniającego minimalny dochód gwarantowany osobom najuboższym
- rozwijanie świadczeń rodzinnych wspierających dochody rodziny
- rozwijanie systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży z ubogich rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym stypendiów fundowanych przez pracodawców
- wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy
- wspieranie działań zwiększających dochody rolników
- wspieranie grupowych form działania rolników i pozyskiwania dodatkowych dochodów

Cel strategiczny nr 2 – Ograniczone patologie w życiu rodzinnym

Cel operacyjny nr 1 - Przeciwdziałanie patologii życia rodzinnego

Strategie (kierunki) działań:

- rozwijanie profilaktyki dla rodzin zagrożonych dysfunkcją i patologią
- rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin mających problemy funkcjonalne
- rozwijanie profilaktyki problemów alkoholowych i innych uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- ochrona dziecka przed przemocą i krzywdzeniem
- rozwijanie edukacji społecznej w zakresie problematyki przemocy w rodzinie
- rozwijanie usług opiekuńczych wobec dziecka pozbawionego opieki w rodzinie

- tworzenie programów profilaktycznych dla rodzin, w których występują problemy alkoholizmu i przemocy

Cel operacyjny nr 2 – Rozwinięty system przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Strategie (kierunki) działań:

- budowanie systemu pozwalającego na szybkie rozpoznanie i natychmiastowe interweniowanie w razie zaistnienia przypadków maltretowania i krzywdzenia dzieci
- rozwijanie ośrodka interwencji kryzysowej
- wspieranie osób dotkniętych przemocą
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego
- rozwijanie współpracy i wspieranie działań (prowadzenie) interdyscyplinarnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy
- szkolenie osób mających kontakt zawodowy z dziećmi w zakresie rozpoznawania objawów maltretowania i krzywdzenia dzieci
- prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Cel operacyjny nr 3 - Rozwinięte usługi socjalne wspomagające dzieci z rodzin zagrożonych dysfunkcją

Strategie (kierunki) działań:

- rozwijanie systemu umożliwiającego szybkie wykrywanie, rozpoznanie i diagnozowanie problemów dysfunkcyjnych w rodzinach
- rozwijanie pomocy rodzinom w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży

Realizatorzy założonych celów i strategii (kierunków) działania

w I obszarze strategicznym:

Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie, miejsko - gminny i gminne ośrodki pomocy społecznej, gminne i powiatowe jednostki organizacyjne zajmujące się wsparciem społecznym, instytucje oświaty i kultury, instytucje ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.

Źródła finansowania: środki własne samorządu powiatowego i gminnego, budżet państwa, środki pozabudżetowe pozyskiwane w ramach konkursów i projektów, środki z funduszy UE i inne.

Wskaźniki realizacji działań: *liczba osób objętych programami w ramach realizowanych działań, liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, liczba opracowanych indywidualnych programów usamodzielnienia, liczba osób objętych procesem usamodzielnienia, liczba zrealizowanych programów rządowych, w tym programów osłonowych na rzecz poprawy funkcjonowania rodziny, liczba osób poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, liczba osób, które zaprzestały stosowania przemocy w rodzinie, liczba szkoleń dla kadr pomocy społecznej w powiecie w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, liczba udzielonych porad osobom z rodzin mających problemy funkcjonalne, liczba osób korzystająca ze specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego, liczba szkoleń dla kadr pomocy społecznej w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, liczba opracowanych i rozpowszechnianych materiałów, plakatów, ulotek informacyjno-edukacyjnych związanych zrealizowanymi zadaniami.*

Obszar II. Przeciwdziałanie wykluczeniom i marginalizacji

Cel strategiczny nr 1 - Przeciwdziałanie wykluczeniom i marginalizacji dzieci i młodzieży

Cel operacyjny nr 1 - wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (równy start)

Strategie (kierunki) działań:

- zwiększanie udziału dzieci w wychowaniu przedszkolnym
- rozwijanie systemu edukacji wyrównawczej dzieci i młodzieży
- dbanie o wysoką jakość kształcenia
- wspieranie rodzin ubogich w dostępie dzieci do edukacji
- rozwijanie edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Cel operacyjny nr 2 - Rozwinięta opieka zdrowotna i rehabilitacja lecznicza dla dzieci i młodzieży

Strategie (kierunki) działań:

- poprawianie dostępności do opieki zdrowotnej i rehabilitacji leczniczej
- rozwijanie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej
- poprawianie jakości usług zdrowotnych dla dzieci i młodzieży
- wspieranie pozalekcyjnych zajęć sportowo – ruchowych oraz aktywnego wypoczynku
- poprawianie dostępności pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży
- promowanie zdrowego stylu życia,
- zwiększanie dostępu do edukacji prozdrowotnej dla rodziców
- rozwijanie rehabilitacji leczniczej dzieci niepełnosprawnych
- wspieranie działań zmierzających do poprawy wyposażenia placówek opieki medycznej w nowoczesną aparaturę diagnostyczną i sprzęt do rehabilitacji

Cel strategiczny nr 2 - Aktywizacja zawodowa grup zagrożonych wykluceniem z rynku pracy

Cel operacyjny nr 1 - Wzmacnianie aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych

Strategie (kierunki) działań:

- doskonalenie współpracy i współdziałania pomiędzy instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej
- wzmacnianie roli wykwalifikowanych pośredników pracy, doradców zawodowych
- rozwijanie systemu kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego
- rozwijanie usług związanych z aktywizacją społeczno-zawodową, w tym realizowanych w klubach integracji społecznej i warsztatach terapii zajęciowej
- wspieranie mobilności (dostępności komunikacyjnej/transportowej) osób niepełnosprawnych
- usuwanie barier komunikacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- rozwijanie poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych
- wspieranie osób niepełnosprawnych podejmujących własną działalność gospodarczą
- zwiększanie aktywności ekonomicznej kobiet
- wspieranie przedsiębiorczości kobiet
- wspieranie działania z zakresu ekonomii społecznej

- wspieranie zatrudnienia socjalnego
- wsparcie dla tworzenia spółdzielni socjalnych
- podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych kadr związanych z pomocą i integracją społeczną w zakresie stosowania aktywnych form wsparcia

Cel operacyjny nr 2 - Dobrze przygotowani do wejścia na rynek pracy absolwenci szkół

Strategie (kierunki) działań:

- wspieranie programów dobrze przygotowujących absolwentów do uczestnictwa w rynku pracy
- wspieranie działań zmierzających do zdobywania dodatkowych kwalifikacji i umiejętności dla młodzieży kończącej edukację na poziomie średnim i zawodowym
- dostosowywanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
- rozwijanie programów staży i praktyk zawodowych dla uczniów
- wspieranie rozwoju spółdzielni uczniowskich jako formy aktywizacji społecznej i nauki przedsiębiorczości,
- rozwijanie powszechnie dostępnego systemu informacji i poradnictwa zawodowego
- rozwijanie szkolnych ośrodków kariery zawodowej i doradztwa zawodowego

Realizatorzy założonych celów i strategii (kierunków) działania

w II obszarze strategicznym:

Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie, miejsko - gminny i gminne ośrodki pomocy społecznej, gminne i powiatowe jednostki organizacyjne zajmujące się wsparciem społecznym, instytucje oświaty i kultury, instytucje ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.

Źródła finansowania: środki własne samorządu powiatowego i gminnego, budżet państwa, środki pozabudżetowe pozyskiwane w ramach konkursów i projektów, środki z funduszy UE i inne.

Wskaźniki realizacji działań: *liczba osób objętych programami w ramach realizowanych działań, liczba opracowanych i rozpowszechnianych materiałów, plakatów, ulotek informacyjno-edukacyjnych związanych zrealizowanymi zadaniami, liczba osób korzystająca ze specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego*

i zawodowego, liczba uczniów objętych systemem stypendialnym, liczba uczniów objętych wsparciem, liczba programów pozwalających zdobywać uczniom dodatkowe umiejętności, liczba zrealizowanych akcji i kampanii promujących zdrowy styl życia, liczba zrealizowanych programów w zakresie edukacji prozdrowotnej, liczba osób uczestniczących w programach prozdrowotnych, liczba osób zatrudnionych w ramach różnych form związanych z ograniczaniem bezrobocia, liczba osób zdobywająca nowe umiejętności i kwalifikacje w ramach kursów i szkoleń, wzrost liczby osób opuszczających system pomocy społecznej i usamodzielniających się, liczba szkoleń dla kadr związanych z pomocą i integracją społeczną w zakresie stosowania aktywnych form wsparcia.

Obszar III. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych

Cel strategiczny nr 1 - Rozwinięte usługi i opieka nad osobami starszymi

Cel operacyjny nr 1 - Rozwinięty system wsparcia dla osób starszych

Strategie (kierunki) działań:

- rozwijanie usług pomocy środowiskowej
- rozwijanie pomocy instytucjonalnej (punkty wsparcia psychologicznego, socjalnego, prawnego, poradnictwo specjalistyczne, grupy wsparcia, programy celowe)
- pobudzanie aktywności osób starszych/seniorów
- tworzenie placówek integracyjnych
- wspieranie rozwoju rodzinnych domów opieki społecznej
- podnoszenie jakości usług w domach pomocy społecznej
- usuwanie barier komunikacyjnych
- promowanie i wspieranie rodzinnych form wsparcia osób starszych
- rozwijanie wolontariatu wspierającego osoby starsze
- wspieranie działań przygotowujących lokalnych animatorów do pracy z osobami starszymi

Cel operacyjny nr 2 - Rozwinięta opieka nad osobami starszymi i samotnymi

Strategie (kierunki) działań:

- rozwijanie usług pielęgnacyjnych dla osób starszych
- poprawianie dostępu do opieki medycznej, specjalistycznych usług medycznych i rehabilitacji zdrowotnej
- rozwijanie terapii zajęciowej dla osób starszych

- poprawianie mobilności transportowej osób starszych
- rozwijanie systemu dziennych oraz rodzinnych domów pomocy
- rozwijanie wolontariatu wspierającego osoby starsze
- zapewnianie środków ochrony dla opiekunów i osób wspierających osoby starsze w przypadku/okresie występowania chorób o charakterze epidemii lub pandemii

Cel strategiczny nr 2 - Rozwinięta opieka nad osobami niepełnosprawnymi

Cel operacyjny nr 1 - Wsparcie osób niepełnosprawnych w zakresie opieki zdrowotnej i rehabilitacji leczniczej

Strategie (kierunki) działań:

- poprawianie dostępu do usług zdrowotnych
- promowanie i rozwijanie wczesnej diagnostyki i rehabilitacji u dzieci
- zwiększanie dostępu do ośrodków wczesnej interwencji i poradni Psychologiczno-Pedagogicznej zapewniające wczesną diagnostykę oraz multidyscyplinarną opiekę dla osób niepełnosprawnych
- poprawianie dostępu do usług rehabilitacji leczniczej
- rozwijanie indywidualnych, długotrwałych programów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- wspieranie rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych
- usuwanie barier w dostępie do usług - architektonicznych, komunikacyjnych; w tym wyposażania budynków publicznych w informację dźwiękową, zatrudnianie tłumaczy migowych
- rozwijanie wolontariatu wspierającego osoby starsze i osoby niepełnosprawne
- wspieranie działań rekompensujących deficyt sprawności i funkcjonalności; w tym zakupu sprzętu

Cel operacyjny nr 2 - Rozwinięta integracja społeczna osób niepełnosprawnych

Strategie (kierunki) działań:

- podnoszenie świadomości osób niepełnosprawnych i otoczenia społecznego
- podejmowanie działań pozwalających na zdobywanie kompetencji społecznych przez osoby niepełnosprawne
- prowadzenie punktów informacyjnych i poradnictwa dla osób niepełnosprawnych ich rodzin i opiekunów

- usuwanie barier komunikacyjnych, poprawa dostępu osób niepełnosprawnych do środowiska zabudowanego i transportu
- wspieranie integracji osób niepełnosprawnych przez naukę
- rozwijanie szkolnictwa integracyjnego i specjalnego
- zwiększanie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, gospodarczym, kulturalnym i sporcie
- rozwijanie bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych.
- poprawianie poziomu usług społecznych dla osób niepełnosprawnych
- wspieranie integracji osób niepełnosprawnych przez pracę
- wspieranie szkoleń specjalistów do pracy z osobami niepełnosprawnymi z zakresu nowoczesnych metod pracy z osobami niepełnosprawnymi

Cel operacyjny nr 3 - Tworzenie warunków do integracji zawodowej oraz pobudzanie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych

Strategie (kierunki) działań:

- zwiększanie zainteresowania rynku pracy tworzeniem miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych
- tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji osób niepełnosprawnych
- wspieranie mobilności (dostępności komunikacyjnej/transportowej) osób niepełnosprawnych
- tworzenie grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych
- wspieranie pracodawców w tworzeniu i przystosowywaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych
- promowanie zatrudnienia w warunkach pracy chronionej
- prowadzenie akcji promocyjnej i szkoleniowej dla potencjalnych pracodawców osób niepełnosprawnych
- organizowanie transportu (publicznego i prywatnego) dla osób niepełnosprawnych
- organizowanie szkoleń, kursów pozwalających uzyskać samodzielność transportową osób niepełnosprawnych wraz z zabezpieczaniem indywidualnych środków transportu dostosowanych do występującej niepełnosprawności

Realizatorzy założonych celów i strategii (kierunków) działania

w III obszarze strategicznym:

Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie miejsko - gminny i gminne ośrodki pomocy społecznej, gminne i powiatowe jednostki organizacyjne zajmujące się wsparciem społecznym, instytucje oświaty i kultury, instytucje ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.

Źródła finansowania: środki własne samorządu powiatowego i gminnego, budżet państwa, środki pozabudżetowe pozyskiwane w ramach konkursów i projektów, środki z funduszy UE i inne

Wskaźniki realizacji działań: *liczba osób objętych programami w ramach realizowanych działań, liczba opracowanych i rozpowszechnianych materiałów, plakatów, ulotek informacyjno-edukacyjnych związanych z realizowanymi zadaniami, liczba osób korzystająca ze specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego i zawodowego, liczba udzielonych specjalistycznych porad osobom niepełnosprawnym i członkom ich rodzin, liczba osób korzystających ze wsparcia, liczba programów zrealizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych, liczba programów specjalnych dla osób niepełnosprawnych w szkołach zawodowych, wskaźniki poprawy dostępności dla osób niepełnosprawnych w obiektach budowlanych i transporcie, liczba osób uczestniczących w terapii zajęciowej, liczba miejsc pracy dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych,*

Obszar IV. Rozwój aktywności społeczności lokalnej oraz instytucjonalnego wsparcia realizacji polityki społecznej

Cel strategiczny nr 1 – Rozwinięte wsparcie instytucjonalne polityki społecznej

Cel operacyjny nr 1 – Rozwinięta współpraca służb społecznych

Strategie (kierunki) działań:

- promowanie i rozwijanie instytucji społeczeństwa obywatelskiego
- rozwój i integracja służb społecznych
- doskonalenie współpracy i koordynowanie działań samorządowych jednostek pomocy społecznej

- zacieśnianie i pogłębianie współpracy instytucji publicznych z organizacjami społecznymi i Kościołami
- promowanie inicjatyw obywatelskich w zakresie realizacji zadań publicznych
- wspieranie działań organizacji pozarządowych i rozwoju wolontariatu
- promocja dobrych praktyk i modelowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania zasad pomocniczości i standardów współpracy

Cel operacyjny nr 2 – Wysoka jakość i dostępność usług socjalnych

Strategie (kierunki) działań:

- wzmocnianie efektywności usług socjalnych
- kształcenie i systematyczne doskonalenie pracowników służb społecznych
- poprawianie dostępności i warunków świadczenia usług socjalnych
- tworzenie interdyscyplinarnych zespołów do rozwiązywania problemów
- zwiększanie intensywności aktywnej współpracy z osobami, rodzinami zwiększającej dostępność usług socjalnych sprzyjających zwiększeniu samodzielności osób zagrożonych

Cel strategiczny nr 2 – Powszechne wykorzystanie rozwiązań ekonomii społecznej

Cel operacyjny nr 1 – Rozwinięta współpraca społeczności lokalnej

Strategie (kierunki) działań:

- wspieranie rozwoju pozarządowych organizacji wpisujących się w ekonomię i politykę społeczną
- wspieranie rozwoju klubów integracji społecznej
- wspieranie zatrudnienia socjalnego
- wspieranie rozwoju spółdzielni socjalnych
- wspieranie rozwoju ruchu spółdzielczego wśród rolników i młodzieży szkolnej jako formy integracji producentów oraz podstawy aktywizacji społeczności i równocześnie demokratyzacji życia społecznego
- wspieranie samoorganizacji producentów, przedsiębiorców

Cel operacyjny nr 2 – Rozwinięty system wsparcia zatrudnienia

Strategie (kierunki) działań:

- pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych tworzących nowe miejsca pracy
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, wzmacnianie mikro, małych i średnich firm, przedsiębiorstw
- rozwijanie różnych form wspieranego zatrudnienia
- prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych sprzyjających włączeniu w rynek pracy
- aktywne, pro-zatrudnieniowe działanie służb zatrudnienia
- rozwijanie doradztwa
- wspieranie rozwoju spółdzielni socjalnych

Realizatorzy założonych celów i strategii (kierunków) działania

w IV obszarze strategicznym:

Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, Powiatowy Urząd Pracy w Strzyżowie miejsko - gminny i gminne ośrodki pomocy społecznej, gminne i powiatowe jednostki organizacyjne zajmujące się wsparciem społecznym, instytucje oświaty i kultury, instytucje ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.

Źródła finansowania: środki własne samorządu powiatowego i gminnego, budżet państwa, środki pozabudżetowe pozyskiwane w ramach konkursów i projektów, środki z funduszy UE i inne

Wskaźniki realizacji działań: *liczba osób objętych programami w ramach realizowanych działań, liczba opracowanych i rozpowszechnianych materiałów, plakatów, ulotek informacyjno-edukacyjnych związanych zrealizowanymi zadaniami, liczba osób korzystająca ze specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego i zawodowego, wzrastająca liczba inicjatyw lokalnych, liczba nowych spółdzielni socjalnych, wzrastająca liczba wolontariuszy, liczba pracowników służb społecznych kształcących się i systematycznym doskonalących się, liczba nowych - aktywnych pozarządowych organizacji związanych ze sferą społeczną, powiększanie stanu kadrowego opieki społecznej o osoby o wysokich kwalifikacjach, dobrze przygotowane do pełnienia swoich funkcji.*

Jak wynika z zaprezentowanego składu realizatorów założonych celów w poszczególnych obszarach strategicznych i źródeł finansowania podejmowanych działań, są to ci sami realizatorzy i podobne źródła finansowania. W praktyce różnica będzie polegała jedynie tylko

na skali ich zaangażowania w poszczególne działania i w wielkości oraz strukturze środków przypisywanych na realizację tych działań. To wskazuje na potrzebę współpracy i integracji działań w procesie rozwiązywania problemów społecznych w powiecie.

Skuteczna realizacja założonych celów będzie często wymagała koncentracji środków, co będzie wiązało się z koniecznością koordynacji działań i rozwijania ścisłej współpracy na różnych płaszczyznach i różnych poziomach – samorządu (na różnych szczeblach), jednostek związanych z realizacją zadań polityki społecznej z różnymi organizacjami, w tym z pozarządowymi, z podmiotami gospodarczymi i mieszkańcami powiatu. W takiej sytuacji tylko aktywizacja społeczności lokalnej, współdziałanie i współpraca dają szansę na rozwiązywanie trudnych problemów społecznych przy ograniczonych środkach na realizację polityki społecznej.

9.3. Instrumenty finansowe realizacji strategii

Podstawą realizacji celów założonych, w przyjętych obszarach strategicznych, aktualizowanej Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego na latach 2020-2027 jest zapewnienie odpowiednich środków. Podstawowym źródłem finansowania wszystkich zadań zawartych w niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych będą budżety samorządów terytorialnych przy współdziałaniu dotacji z budżetu państwa, środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Pracy oraz Unii Europejskiej, a także środki pozyskiwane przez organizacje pozarządowe. Biorąc pod uwagę zasady pozyskiwania tych środków przez jednostki samorządu terytorialnego, które otrzymują środki finansowe doraźnie według określonych algorytmów i wykorzystane muszą zostać w danym roku budżetowym, trudnym zadaniem jest planowanie konkretnych wielkości nakładów finansowych na realizację strategii. W próbie planowania i konstruowania przybliżonej prognozy nakładów finansowych można jedynie szacować przybliżone wielkości na podstawie analizy środków finansowych, pochodzących z różnych źródeł, przyznanych w ostatnich kilku latach poprzedzających przygotowywaną projekcję finansową.

W realizacji założonych celów strategicznych powinny być stosowane mechanizmy finansowe pozwalające na jak najskuteczniejsze i najpełniejsze wykonywanie założonych zadań. To często będzie wymagało koncentracji środków. Stąd też szczególnego znaczenia nabiera odpowiedni montaż finansowy, który pozwala na zaangażowanie środków pochodzących z różnych źródeł, przede wszystkim pozabudżetowych oraz w ramach współpracy pomiędzy

poszczególnymi podmiotami i partnerami na terenie powiatu w obszarach realizacji wspólnych zadań.

Ważną rolę w realizacji społecznych zadań strategicznych odgrywają środki inwestycyjne angażowane w ramach wieloletnich programów inwestycyjnych. Ich zaletą, w stosunku do środków pochodzących z subwencji jest to, że finansowane z tych programów projekty strategiczne mogą być realizowane w czasie dłuższym niż rok budżetowy. W rozwiązywaniu problemów wpisujących się w lokalną politykę społeczną bardzo duże znaczenie mają pozabudżetowe środki wspierające działania strategiczne, zwłaszcza w sferze zatrudnienia, oświaty, ochrony zdrowia, realizowane przez inne niż samorządowe podmioty. Jednak wykorzystanie takich środków warunkowane jest zaangażowaniem, na różnym poziomie, środków własnych. Chęć korzystania z takich pozabudżetowych środków w realizacji wyznaczonych celów i działań strategicznych wymaga od samorządów odpowiedniego przygotowania się i zaplanowania budżetu uwzględniającego taką sytuację. Jest to niezmiernie trudne przy niedoskonałości dochodów jednostek samorządu terytorialnego i równocześnie przy dużych potrzebach po stronie rozchodów związanych z finansowaniem ich bieżących zadań. To stanowi kolejne utrudnienie w konstruowaniu nawet przybliżonej prognozy nakładów finansowych na realizację Strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie strzyżowskim na lata 2020 – 2027.

Przy wysokim tempie rosnących potrzeb społecznych i ograniczonych środkach budżetowych, w realizacji założonych celów strategicznych, warto wykorzystać możliwości, które daje partnerstwo publiczno-privatne. Partnerstwo to zakłada odstępianie od zasady finansowania świadczenia usług publicznych wyłącznie środkami publicznymi, a zastąpienie ich kapitałem prywatnym. Można zatem powiedzieć, że partnerstwo publiczno-privatne jest odmiennym, od powszechnie dotychczas stosowanego, sposobem realizacji usług publicznych. Umożliwia istotne zwiększenie skuteczności i efektywności realizacji usług publicznych, pomimo braku niezbędnych środków. W praktyce jest to niewątpliwie trudna formuła działania, ale w sytuacji ograniczonych środków budżetowych warta stosowania.

9.4. Monitoring i ewaluacja

Niezbędnym elementem realizacji Strategii jest monitorowanie i ocena jej realizacji. Monitorowanie i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będzie na systematycznej ocenie realizowanych celów. Wymaga to zastosowania odpowiednich procedur pozwalających ocenić efektywność oraz stopień wdrażania, celów strategicznych i kierunków działań w przyjętych obszarach priorytetowych. Monitoring realizowanej strategii będzie stałym i ciągłym procesem obserwacji zmian ilościowych oraz jakościowych wybranych wskaźników związanych z jej realizacją, ale również i uwarunkowań realizacji strategii. W przypadku istotnych zmian związanych z kwestiami społecznymi będzie on stanowił podstawę do korekty przyjętych założeń realizacyjnych strategii.

Ewaluacja strategii będzie przeprowadzana corocznie. Ocena założeń strategii będzie się opierała na danych statystycznych dotyczących określonych zagadnień, informacjach własnych, materiałach sprawozdawczych i innych dostępnych materiałach źródłowych przekazywanych do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie – koordynatora Strategii, od realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań, instytucji pomocy społecznych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów. Taka okresowa ocena pozwoli na bieżące sprawdzanie realizacji założonych zadań oraz ich rzeczywistych efektów społecznych. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie strzyżowskim nawiązuje do Strategii Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego, pozostaje z nią w ścisłej spójności priorytetów, celów strategicznych i kierunków działań. Dlatego też proces wdrażania strategii rozwiązywania problemów społecznych wpisany musi być także w mechanizmy monitorujące wdrażanie strategii rozwoju powiatu strzyżowskiego. Temu celowi służą dobrze stosowane, stałe i poddane szerokiemu uczestnictwu społecznemu mechanizmy monitorujące. Elementami pomocnymi w realizacji niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych będą programy dotyczące poszczególnych obszarów działania społecznego konstruowane i wdrażane na jej podstawie. Zakładane w takich programach rezultaty będą również podstawą ewaluacji i monitorowania, jako elementy cząstkowe strategii.

Programy pozwalające skuteczniej realizować cele strategiczne mogą być tworzone w każdym czasie i według potrzeb, a dotyczyć mogą praktycznie każdej sfery społecznej.

Stosowane w monitoringu i ewaluacji wskaźniki dostosowane będą do celów realizowanych w poszczególnych obszarach priorytetowych i wpisują się w charakterystykę zadań głównych ich realizatorów.

W punkcie 9.2 prezentowanego dokumentu dotyczącym obszarów strategicznych, celów strategicznych i strategii działania zaprezentowane zostały ramowe wskaźniki monitoringu i ewaluacji dla poszczególnych obszarów strategicznych.

ZAKOŃCZENIE

Opracowana Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu strzyżowskiego stanowi swoistą mapę drogową prowadzącą do rozwiązywania takich problemów w powiecie. Strategia nie daje jednak konkretnego, gotowego przepisu na rozwiązanie istniejących problemów. Jest ona jednak ważnym narzędziem, kompleksowym planem, kierującym działania zmierzające do ich rozwiązania bądź też do niwelowania niepożądanych zjawisk społecznych lub do zapobiegania im.

Wyznaczone cele i kierunki działania uwzględniają specyfikę powiatu strzyżowskiego zaprezentowaną w diagnozie jego stanu, stanowiącej integralną część dokumentu Strategii. Jedną z najważniejszych cech strategii jest jej elastyczność. Oznacza ona możliwość szybkiej weryfikacji założeń strategii, w przypadku istotnych zmian zachodzących w otoczeniu oraz wprowadzania zmian poszczególnych jej elementów w trakcie jej realizacji, a więc ich modyfikacji, dostosowywania do nowej sytuacji. Cele strategiczne można realizować w różny sposób poprzez realizację różnych programów, projektów, podejmowanie różnych działań. Strategia jest wyznacznikiem obszarów, w których można tworzyć i realizować takie programy, działania. W każdym, założonym celu strategicznym może być wiele takich programów i projektów, a ich opracowanie i realizacja mogą być uruchamiane w dowolnym terminie (w ramach czasowych wyznaczonych w niniejszym dokumencie), w miarę potrzeb i możliwości pozyskania środków na ich finansowanie.

Skuteczność realizacji założonych celów strategicznych zależeć będzie od zaangażowania i współpracy jednostek odpowiedzialnych za realizację działań związanych z polityką społeczną, od koordynacji podejmowanych działań oraz od wielkości środków finansowych zaangażowanych w te działania (tak środków własnych, jak i zewnętrznych). Dlatego zaprezentowana strategia stanowi podstawę dla planowania działań społecznych oraz środków finansowych na rzecz realizacji pożądaných programów i projektów społecznych, do wyznaczania założeń i realizacji lokalnej polityki społecznej powiatu strzyżowskiego.

Bibliografia

- Kryńska E., 2000, Mobilność zasobów pracy analiza i metody stymulacji, Wyd. IPiSS, Warszawa
- Rochmińska A., Pędziwiatr K., Infrastruktura społeczna a zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Stryków, Space Society Economy, nr 21/2017
- Strategia rozwoju powiatu stryżowskiego na lata 2017 – 2025
- Ślusarz G., 2007, Strategia w rozwoju obszarów wiejskich w woj. podkarpackim, Biuletyn KPZK PAN, z. 234
- Ślusarz G., 2017, Podkarpacie wobec wyzwań demograficznych, TOM I, [w:] Sytuacja demograficzna Podkarpacia jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, red. J. Hryniewicz, A. Potrykowska. Rządowa Rada Ludności, Warszawa
- Ślusarz G., Pukała R., 2014, Strategie w rozwoju obszarów cennych przyrodniczo, [w:] Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, (red.) B. Grzebyk A. Walenia, Uniwersytet Rzeszowski, Wydawnictwo FOSZE, Rzeszów
- Ślusarz G., Wyzwania rozwojowe regionów rozdrobnionego rolnictwa, Roczniki naukowe SERiA, Tom XV, Z.6, 2013
- Wilkin J. (red), Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne. IRWiR-PAN, Warszawa 2010
- Wiśniewska A., Małe i średnie przedsiębiorstwa w rozwoju gospodarczym województwa mazowieckiego, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula”, 2013, nr 32
- Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017-2025
- Powiatowa Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu stryżowskiego na lata 2008-2016
- Sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie za lata 2017-2019
- <https://www.stryzowski.pl/ogolna-charakterystyka-powiatu-stryzowskiego>
- <http://www.pcpr.stryzowski.pl/str/157/informacje-ogolne>
- <https://stryzow.praca.gov.pl/dla-bezrobotnych-i-poszukujacych-pracy/dla-niepełnosprawnych>
- https://rzeszow.stat.gov/vademecum_podkarpackie/portrety_powiaty

Spis tabel

Tabela 1. Struktura powierzchniowa powiatu stryżowskiego	15
Tabela 2. Wybrane wskaźniki charakteryzujące powiat stryżowski na tle Podkarpacia.....	19
Tabela 3. Struktura i rozmieszczenie ludności w powiecie stryżowskim w latach 2014-2018.....	22
Tabela 4. Ludność powiatu według grup ludności w roku 2000, 2010, 2020, 2030, 2040 i 2050 (prognoza, struktura i dynamika).....	23
Tabela 5. Ludność powiatu stryżowskiego według grup wiekowych w roku 2012, 2016, 2017, 2018 i 2019	24
Tabela 6. Pracujący wg działalności gospodarczej w latach 2012, 2016, 2017 i 2018 z uwzględnieniem pracujących w rolnictwie w indywidualnych gospodarstwach .	35
Tabela 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w złotych w kraju, województwie i powiecie w latach 2012, 2016, 2017 i 2018	35
Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie stryżowskim w latach 2012, 2016, 2017 i 2018 [w złotych]	36
Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów w powiecie na tle regionu Podkarpacia	39
Tabela 10. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wg PSR 2010	40
Tabela 11. Ludność powiatu stryżowskiego w podziale na edukacyjne grupy wiekowe w latach 2016 - 2018.....	45
Tabela 12. Struktura ludności powiatu stryżowskiego na tle podregionu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego w obrębie edukacyjnych grup wieku w latach 2016-2018 w %	46
Tabela 13. Powiat stryżowski – Wychowanie przedszkolne w latach 2016-2019.....	47
Tabela 14. Powiat stryżowski – szkoły podstawowe i gimnazja w latach 2016-2019.....	47
Tabela 15. Powiat stryżowski – szkoły ponadpodstawowe (ponadgimnazjalne) w latach 2016-2019	48
Tabela 16. Wybrane dane dotyczące ochrony zdrowia w powiecie stryżowskim w latach 2016-2018.....	49
Tabela 17. Personel medyczny placówek powiatu stryżowskiego w latach 2016-2018.....	50
Tabela 18. Udzielone porady medyczne mieszkańcom powiatu stryżowskiego w latach 2016-2018	50
Tabela 19. Powody ubiegania się o pomoc mieszkańców powiatu stryżowskiego w latach 2017-2019	52
Tabela 20. Wysokość wydatków na pomoc społeczną w gminach powiatu stryżowskiego w latach 2017-2019	54
Tabela 21. Liczba rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie oraz częstotliwość zdarzeń przemocy w gminach powiatu stryżowskiego w latach 2015-2017	59
Tabela 22. Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie na terenie powiatu stryżowskiego w latach 2015-2017.....	60
Tabela 23. Liczba osób co do których istnieje podejrzenie o stosowaniu przemocy w rodzinie na terenie powiatu stryżowskiego w latach 2015-2017	62
Tabela 24. Rodzinne formy pieczy zastępczej na terenie Powiatu Stryżowskiego w latach 2017-2019	68
Tabela 25. Wartość pomocy dla rodzin zastępczych i pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych finansowanych przez Powiat Stryżowski w latach 2017-2019	69

Tabela 26. Liczba dzieci pochodzących z innych powiatów przebywających w latach 2017-2019 w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Strzyżowskiego na podstawie zawartych porozumień.....	70
Tabela 27. Liczba dzieci przebywających w latach 2017-2019 w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu i ich finansowanie na podstawie zawartych porozumień...	71
Tabela 28. Liczba dzieci z terenu gmin powiatu strzyżowskiego przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2017-2019 za które gminy ponoszą odpłatność.....	71
Tabela 29. Liczba wychowanków z terenu powiatu strzyżowskiego przebywająca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019.....	72
Tabela 30. Wartość pomocy dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych w latach 2017-2019.....	72
Tabela 31. Wartość pomocy dla usamodzielnianych wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019	73
Tabela 32. Stan osobowy mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej w Gliniku Dolnym wg stanu na ostatni dzień każdego miesiąca w latach 2017-2019.....	73
Tabela 33. Stan osobowy mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej w Babicy wg stanu na ostatni dzień każdego miesiąca w latach 2017-2019.....	74
Tabela 34. Zaangażowanie środków finansowych z PFRON – wykonanie w latach 2017-2019	75
Tabela 35. Stopa bezrobocia w powiecie strzyżowskim na tle województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2019-2020*	78
Tabela 36. Struktura bezrobocia w powiecie strzyżowskim ogółem oraz według podziału na gminy - stan na 31.X.2020 r. (w %)	79
Tabela 37. Projekty realizowane przez PUP w Strzyżowie na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych w latach 2018-2020.....	80
Tabela 38. Identyfikacja głównych problemów w sferze społecznej – wyniki badań ankietowych.....	90
Tabela 39. Analiza SWOT dla polityki społecznej powiatu strzyżowskiego	106

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie powiatu strzyżowskiego na tle regionu	14
Rysunek 2. Ludność – gęstość zaludnienia na km ²	17
Rysunek 3. Główna sieć drogowa powiatu strzyżowskiego	18
Rysunek 4. Mediana wieku ludności Podkarpacia według powiatów	25
Rysunek 5. Saldo migracji w powiatach Podkarpacia	27
Rysunek 6. Piramida wieku ludności powiatu strzyżowskiego	28
Rysunek 7. Przedsiębiorstwa zarejestrowane w rejestrze REGON w regionie Podkarpacia... 30	
Rysunek 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	31
Rysunek 9. Podmioty w rejestrze REGON według klas wielkości w 2018 r	32
Rysunek 10. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych sekcji	33
Rysunek 11. Podmioty MSP w powiatach Podkarpacia w latach 2010- 2018	34
Rysunek 12. Stopa bezrobocia na podkarpaciu według powiatów w 2018 roku.....	37
Rysunek 13. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w powiecie w 2010 roku.....	40
Rysunek 14. Struktura gospodarstw rolnych powiatu strzyżowskiego na tle Podkarpacia	41
Rysunek 15. Dynamika zmian ludności powiatu strzyżowskiego na tle podregionu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego w obrębie edukacyjnych grup wieku w latach 2016-2018	46
Rysunek 16. Struktura powodów ubiegania się o pomoc mieszkańców powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019	53
Rysunek 17. Dynamika zmian wydatków na pomoc społeczną ogółem w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019	55
Rysunek 18. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na mieszkańca w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019	55
Rysunek 19. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019	56
Rysunek 20. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019	57
Rysunek 21. Liczba pracowników socjalnych w gminach powiatu strzyżowskiego w latach 2017-2019.....	58
Rysunek 22. Struktura rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie w podziale na gminy powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017	60
Rysunek 23. Struktura osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie na terenie gmin powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017	61
Rysunek 24. Ogółem podejrzenie przemocy w rodzinie w podziale na gminy	63
Rysunek 25. Liczba sporządzonych Niebieskich kart – A w podziale na gminy powiatu strzyżowskiego w latach 2015-2017	63
Rysunek 26. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 1 - Zapobieganie wykluczeniu dzieci i młodzieży poprzez działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne wspierające ich równy start	93
Rysunek 27. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 2 Budowa systemu bezpieczeństwa socjalnego przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu osób, rodzin i grup ludności.....	95
Rysunek 28. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 3 Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i grup ludności defaworyzowanych na rynku pracy	97

Rysunek 29. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 4 Minimalizowanie skutków niepełnosprawności poprzez działania w zakresie rehabilitacji leczniczej oraz integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych.....	99
Rysunek 30. Ocena celów strategicznych w ramach priorytetu 5 Rozwój służb społecznych, poprawa ich współpracy i koordynacji działań	101